

LATVIJAS UNIVERISTĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA VALKAS NOVADĀ

KVALIFIKĀCIJAS DARBS

Autore:	<u>Inese Vērzemiece</u>
Stud. apl. nr.	<u>iv08 198 (NLK Valka)</u>
Darba vadītājs:	<u>Mag. paed. Mārtiņš Kaņepējs</u>

Rīga
2010

ANOTĀCIJA

Darba nosaukums: „Pirmsskolas izglītība Valkas novadā”.

Darba autore: Inese Vērzemiece.

Darba zinātniskais vadītājs: mag. paed. Mārtiņš Kaņepējs.

Darbs sastāv no: ievada, 4 nodaļām, izklāstīts 59 lapaspusēs, ilustrēts ar 3 tabulām, 23 attēliem, papildināts ar 8 pielikumiem. Darbā izmantoti 43 literatūras avoti.

Pētījuma mērķis: izpētīt pirmsskolas izglītības piedāvājumu un pieprasījumu jaunizveidotajā Valkas novadā.

Darba teorētiskā daļa balstās uz R. I. Kaņepējas, D. Dzinteres, D. Lieģenieces, V. Batņas u.c. pedagogu un psihologu atziņām un darbiem par pirmsskolas izglītību, tās attīstības galvenajiem virzieniem, mērķiem, uzdevumiem, saturu un pieejamību. Apskatīti normatīvie akti, kas nosaka pirmsskolas izglītības tiesisko pamatu.

Praktiskajā pētījumā iegūti un analizēti dati par pirmsskolas izglītību Valkas novadā pēc administratīvi teritoriālās reformas (demogrāfiskā situācija, piedāvājums un pieprasījums).

Darbu var izmantot plānojot pirmsskolas izglītības attīstību Valkas novadā.

Atslēgas vārdi: pirmsskola, izglītības pieejamība, normatīvie akti, Valkas novads.

ANNOTATION

Paper title: „Pre-school education in Valka municipality”.

Author of the Paper: Inese Verzemniece.

Scientific advisor of the Paper: mag. paed. Martins Kanepejs.

The Paper consists of: introduction part, 4 chapters, it is set forth on 59 pages, illustrated by 3 tables, 23 pictures, supplemented by 8 addenda. 43 literature sources are used in the Paper.

The purpose of the Paper: to survey the offer and demand of the pre-school education in the new-created Valka municipality.

Theoretical part of the Paper is based on the cognitions and works of R. I. Kanepeja, D. Dzintere, D. Liegeniece, V. Batna and other educators and psychologists on pre-school education, its main courses of development, its purposes, and terms of references, content and availability. The normative acts, which determine the legal basis of pre-school education, are also reviewed.

In the practical survey the data on the pre-school education in Valka municipality after the administrative area reform are obtained and analyzed (demographic situation, offer and demand).

The Paper may be used when planning the pre-school education development in Valka municipality.

Key words: pre-school, availability of education, normative acts, Valka municipality.

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads.....	2
1. Pirmsskolas izglītības konceptuālās pamatnostādnes.....	5
1.1. Pirmsskolas izglītības mērķi un uzdevumi	10
1.2. Pirmsskolas izglītības saturs.....	14
1.3. Pirmsskolas izglītības pieejamība.....	17
2. Pirmsskolas izglītības tiesiskais pamats.....	19
2.1. Pirmsskolas izglītību reglamentējošie normatīvie akti.....	22
2.2. Bērnu tiesību aizsardzība.....	25
3. Pirmsskolas izglītības attīstības galvenie virzieni.....	28
4. Pirmsskolas izglītība Valkas novadā.....	30
4.1. Pirmsskolas izglītības skolotāju kvalitatīvais sastāvs Valkas novadā	38
4.2. Pirmsskolas izglītības pieejamība Valkas novadā	43
4.3. SVID analīze.....	56
Nobeigums.....	58
Literatūras avoti.....	60
Pielikumi	
1. pielikums Pirmsskolas izglītības satura apguves plānotie rezultāti.....	63
2. pielikums Tiesības uz izglītību	64
3. pielikums Bērnu skaits (0-6 gadi) Valkas novada pašvaldībās uz 01.01.2010./ bērni, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi	67
4. pielikums Pirmsskolas izglītības iestādes Valkas novadā 2010./ 2011. mācību gadā.....	68
5. pielikums Anketa Valkas novada iedzīvotājiem.....	69
6. pielikums Anketa vecākiem.....	70
7. pielikums Anketa pirmsskolas izglītības iestādes vadītājam	71
8. pielikums Anketa pirmsskolas izglītības skolotājam	72

IEVADS

Administratīvi teritoriālā reforma ienesa izmaiņas teritoriju plānojumos un to pārvaldībā, tostarp arī izglītībā, paredzot novados nodrošināt konkurētspējīgāku izglītību, uzlabojot pakalpojumu pieejamību un to kvalitāti ikvienam Latvijas iedzīvotājam.

Process bija strīdu, pretrunu un protestu pilns. Iedzīvotāju balsis dalījās par un pret reformu, kura skāra ikvienu lauku iedzīvotāju. 2009. gada 1. jūlijā notika neizbēgamais, apvienojoties Valkas pilsētai, Valkas pagastam, Ērgemes pagastam, Kārķu pagastam, Vijciema pagastam un Zvārtavas pagastam, tika izveidots Valkas novads.

Izglītības un zinātnes ministrija izvirzīja mērķi- nodrošināt atbilstošāko veidu sekmīgai izglītības funkciju īstenošanai, lai tās kalpotu visas sabiedrības interesēm un sekmētu:

- ◆ izglītības kvalitāti,
- ◆ izglītības pieejamību,
- ◆ efektīvu līdzekļu izmantošanu izglītībā.

„Dzīvojam laikā, kad visas pasaules valstis sakārto, pārveido savu izglītības sistēmu. Pārmaiņas izglītībā norit vienlaikus ar sociālajām un ekonomiskajām pārmaiņām. Nozīmīgi, ka tieši izglītība tiek uzskatīta par pārmaiņu nesēju, jo tā sagatavos cilvēkus dzīvei uz zināšanām balstītā sabiedrībā, tolerantā, daudz kultūru un mainīgā sabiedrībā” (19, 9. lpp.).

„Pirmsskola ir sākotnējais izglītības posms, kurā audzinātāja vadībā notiek bērna daudzpusīga veidošanās, veselības nostiprināšana un sagatavošanās izglītības apguvei skolā, iesaistei sabiedrības dzīvē” (4, 132. lpp.). Šiem pamatiem ir jānodrošina priekšnosacījumi humānas, zinošas, rīcībspējīgas, brīvas un atbildīgas personības veidošanās procesam, kas spēj dzīvot un strādāt demokrātiskā 21. gadsimta sabiedrībā ar tai raksturīgo sociālo daudzveidību (24).

Bērnība cilvēka dzīvē ir periods, kad veidojas tās fundamentālās personības īpašības, kuras nodrošinās viņa psiholoģisko stabilitāti, pozitīvu pasaules uztveri, dzīvotspēju un mērķtiecību. Bērna „dvēseles vācelīte” strādā nepārtraukti, un, jo jaunāks viņš ir, jo svarīgāka ietekme ir tam, kas tiek ielikts šajā vācelītē. Tāpēc cilvēka rakstura un pat likteņa veidošanā galvenā nozīme ir bērnības videi. Tas, ko šodien mēs domājam par bērnu, ir pamats tam, ko bērns par sevi domās nākotnē (3).

Bērna attīstība ir līdzīga ziedu uzplaukšanai, jo jaunas spējas un prasmes attīstās dabiski un pakāpeniski, bet ar nepieciešamo atbalstu no apkārtējās vides (3).

Mūsdienu dzīves daudzveidības un tempa straujais pieaugums Latvijā šodien būtiski pārslāņo mūsu sabiedrību, dzīves mainība likumsakarīgi atspoguļojas arī mūsu izglītojošās darbībās jeb izglītības mainībā (6, 13. lpp.).

Ir svarīgi, lai mūsu jaunā paaudze, arī mūsdienu sabiedrībā, veiksmīgi sagatavotos dzīvei, kas to gaida nākotnē. Vecāki un pirmsskolas izglītības iestādes darbinieki ir tie spēcīgie spārni, kas mazo putnēnu pacels veiksmīgam lidojumam un no tā, cik saskaņoti, cik spēcīgi būs šo spārnu vēzieni, tik veiksmīgs būs mazā putnēna turpmākais lidojums. Pirmsskolas izglītība ir pamats, uz kura balstāma tālāka izglītošana.

Dzintra Kohva, raksturojot pozitīvās tendences Latvijas izglītības iestāžu attīstībā, atzīst, ka neskatoties ne uz izglītībai veltītajiem nopēlumiem, ne normatīvo aktu, valdības un ministru maiņām, izglītības iestādes turpina sekmīgi darboties, jo viena no būtiski pozitīvajām Latvijas izglītības iestāžu iezīmēm ir spēcīgs gars, dzīvotspēja un prasme mainīties līdzī laikam. Taču autore atzīst, ka visas izglītības iestādes, sākot no pirmsskolas līdz pat augstākās izglītības iestādēm, šobrīd dzīvo lielā spriedzē (13).

Pašvaldību līmeņa pārstāvji nereti pirmsskolas izglītības mērķa formulēšanā par izejas punktu ņem pašvaldības pienākumu izpildi, necenšoties domāt plašāk par tās lomu kādu kopēju virsmērķu sasniegšanā bērnu izglītībā (24). Ne visas pašvaldības pirmsskolas vecuma bērnus nodrošināšana ar vietām mācību iestādēs. Ir pašvaldības, kur pieprasījums pēc vietām pirmsskolas izglītības iestādēs ievērojami pārsniedz piedāvājumu.

Jautājums, kas mani interesē- vai mainījusies Valkas novada pirmsskolas izglītības pieejamība pēc administratīvi teritoriālās reformas? Pētījuma aktualitāte noteica pētījuma tematu- „Pirmsskolas izglītība Valkas novadā”.

Pētījuma objekts: Pirmsskolas izglītība Valkas novadā.

Pētījuma priekšmets: Pirmsskolas izglītības pieejamība Valkas novadā.

Pētījuma mērķis: Izpētīt pirmsskolas izglītības piedāvājumu un pieprasījumu jaunizveidotajā Valkas novadā.

Pētījuma jautājums: Kāds ir pirmsskolas izglītības pieejamības nodrošinājums Valkas novadā?

Pētījuma uzdevumi:

- ◆ Teorētiski izzināt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par pētāmo jautājumu.
- ◆ Teorētiski iepazīt pirmsskolas izglītības tiesisko pamatu.
- ◆ Veikt Valkas novada pirmsskolas izglītības piedāvājuma un pieprasījuma izpēti.
- ◆ Apkopot un analizēt pētījumā iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- ◆ teorētiskās pētīšanas metodes:
 - pedagoģiskās literatūras analīze par pētāmo jautājumu,
 - normatīvo aktu analīze par pētāmo jautājumu.
- ◆ empīriskās pētīšanas metodes:
 - datu ieguve (intervijas, anketapaujas u.c.),
 - datu apstrāde,
 - datu analīze (SVID analīze).

Pētījuma bāze: Valkas novada pašvaldība, Valkas novada 3 pirmsskolas izglītības iestādes (Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa”, Valkas pilsētas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš”, Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa”), 4 pirmsskolas grupas pie vispārizglītojošām skolām (pirmsskolas izglītības grupas pie Ērgemes pamatskolas, pirmsskolas izglītības grupas pie Vijciema pamatskolas, pirmsskolas izglītības grupa pie Kārķu pamatskolas, pirmsskolas izglītības grupa pie Ozolu pamatskolas) un pirmsskolas grupa „Rūķu skola” pie Valkas novada Bērnu un jauniešu centra „Mice”.

1. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS KONCEPTUĀLĀS PAMATNOSTĀDNES

Pirmsskolas izglītība ir „sākotnējā izglītība, kurā ar audzinātāja vai vecāku palīdzību notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana, sagatavošanās pamatizglītības ieguvei skolā un iesaistei sabiedriskajā dzīvē” (4, 132. lpp.).

Kaut gan pirmsskolas vecuma bērnu aprūpe un izglītība ir daļa no Eiropas Savienības sociālās un ekonomiskās politikas, Eiropas Savienība tieši neregulē, kā tās dalībvalstīm būtu jānodrošina bērnu pirmsskolas aprūpe un izglītība. Tāpēc pieejas pirmsskolas vecuma bērnu aprūpei un izglītībai dažādās Eiropas valstīs atšķiras.

Ieguldījums agrīnā izglītībā nodrošina gan lielāku efektivitāti, gan vienlīdzību- labot neveiksmes vēlāk ir ne vien netaisnīgi, bet arī lielā mērā neefektīvi. Tas ir ne vien tāpēc, ka pirmsskolas izglītība atvieglo turpmāko mācīšanos, bet, kā apliecina būtiski pierādījumi, arī tāpēc, ka tai var būt ievērojama sociāli ekonomiskā atdeve, īpaši attiecībā uz mazaizsargātiem bērniem. Eurydice¹ Izglītības, apmācības, kultūras un jaunatnes lietu komisārs Jans Figels secina, „ka vislielāko atdevi pirmsskolas izglītība nodrošina bērnu sociālās adaptācijas jomā. Dalībvalstīm ir vairāk jāinvestē pirmsskolas izglītībā, jo tā ir efektīvs pamats turpmākām mācībām, tā novērš atbirumu un palielina” (27). Pirmsskolas izglītību komisija ir noteikusi par prioritāru dalībvalstu sadarbības jomu 2009. - 2010. gadā, it īpaši tādēļ, lai veicinātu:

- ◆ vispārēji vienlīdzīgu pieejamību,
- ◆ uzlabotu izglītības piedāvājuma kvalitāti,
- ◆ uzlabotu skolotāju nodrošinājumu (27).

Izglītības likumā teikts, ka „pirmsskolas izglītība - izglītības pakāpe, kurā notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana, sagatavošanās pamatizglītības ieguvei” (31).

Ikviens bērns Latvijā ir liela vērtība, tāpēc pirmsskolas izglītībai ir jāpiešķir prioritāra nozīme ne tikai politikas plānošanas dokumentos, bet tā jāapliecina arī praksē (24).

Irīna Maslo pedagoģisko procesu raksturo kā „pašattīstoša un pašregulējoša visu tā subjektu mijiedarbība, kas virzīta uz katra mijiedarbības subjekta individualitātes pašattīstības un socializācijas iespēju un apstākļu radīšanu saskaņā ar humānajiem ideāliem un mācīšanās uzdevumiem” (16, 7. lpp.).

¹ Eiropas izglītības sistēmu informācijas tīkls

2010. gada 3. augusta Ministru kabineta noteikumos Nr. 709 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām” 5. punktā norādīts, ka „Pirmsskolas izglītības pedagoģiskais process pamatojas uz humānisma, uzskatāmības un pēctecības principu”(36).

Ruta Ināra Kaņepēja uzskata, ka „pirmsskolas pedagoģiskā procesa organizācijas jautājumi vispirms saistās ar adaptācijas perioda izpratni.” (11, 23. lpp.). „Adaptācija ir pielāgošanās (arī pielāgošana) jaunajai situācijai, prasībām, noteikumiem, apstākļiem, kas nepārtraukti mainās-ar negatīvo, nelabvēlīgo faktoru pārvarēšanu saistīta piemērošanās videi. Adaptācija nozīmē organisma darbību uzturēšanu” (4, 24. lpp.). „Adaptācija pirmsskolēna dzīvē ir iepriekšējo apstākļu saglabāšana vai daļēja saglabāšana jaunajā vidē un pakāpeniska jauno prasību, vides, darbību apguve” (11, 24. lpp.). Ir jāapzinās, ka vispirms bērnam, kurš nav bijis bērnu kolektīvā, ir jāapgūst prasme darboties tajā.

Pirmsskolas izglītības programma nodrošina bērnu sagatavošanu skolai, aptverot individualitātes veidošanos, garīgo, fizisko un sociālo attīstību, iniciatīvas, zinātkāres, patstāvības un radošās darbības attīstību, veselības nostiprināšanu, psiholoģisko sagatavošanu skolai, kā arī valsts valodas lietošanas pamatiemaņu apguvi. Sagatavošana skolai nav saistīta ar kādu konkrētu nodarbību. Tā ir saistīta ar visu pedagoģisko procesu un visiem pirmsskolas vecuma bērnu darbības veidiem- rotaļu kā pirmsskolēna pamatdarbības veidu, socializāciju un arī mācību darbību. Pirmsskolas vecuma bērnam galvenais darbības veids ir rotaļa, tādēļ pedagoģiskais process ir organizēts tā, ka bērni mācās rotaļājoties. „Rotaļa ir viens no nedaudzajiem darbības veidiem ar kuru cilvēks saistīts visu mūžu. Atšķirīga ir tikai attieksme- bērībā rotaļa ir nopietna nodarbošanās, vēlāk- izklaide, relaksācija” (11, 35. lpp.).

Pirmsskolas izglītība akcentē personības izziņas darbības, emocionālās un gribas sfēras attīstību aktīvā darbībā, saskarsmē ar vienaudžiem un pieaugušajiem, ievērojot bērna individuālās un vecuma posma attīstības īpatnības un pirmsskolēna „Es” veidošanās nosacījumus (11, 7. lpp.). „„Es” tēls ir priekšstatu kopums par sevi, kas ietver dažādus komponentus- fizisko, sociālo un intelektuālo” (17, 69. lpp.). „Es” agrīnā attīstība ir bērna psiholoģiskā piedzimšana. Psiholoģiskās dzimšanas pēdējais posms norit trešajā dzīves gadā. Izveidojas autonomas „Es”. Triju gadu veca bērna „Es” tēlam raksturīga emocionalitāte un subjektīvi paaugstināts pašvērtējums. Jāņem vērā, ka šajā vecumā bērna pašnovērtējums un arī „Es” tēls ir atkarīgs no apkārtējo cilvēku vērtējuma. Pirmsskolas vecuma bērns savu „Es” tēlu veido no vairākiem racionāliem komponentiem, piemēram, kritiskāk jau vērtē savu uzvedību, cik tā atbilstoša pieaugušo prasībām. Tomēr arī šajā vecumposmā bērnu pašvērtējumi pārsvarā ir nekritiski virspusēji un optimistiski (17, 69. lpp.).

Dažkārt sabiedrībā uzskata, ka jau pirmsskolā bērns tiek iekļauts skolas atmosfērā, taču tas tā nav, jo pirmsskola ir bērības un rotaļu laiks. Mums pieaugušajiem, gan pirmsskolas

izglītības iestādes darbiniekiem, gan vecākiem ir jāprot pieņemt rotaļu kā nopietnu bērna darbību, kuras rezultātā bērns apgūst gan valodu, gan literatūru, gan dabaszinību un citas jomas (11, 35. lpp.).

Rotaļā bērns vienmēr ir galvas tiesu augstāks par sevi- par savu vidējo vecumu, savu ikdienas uzvedību. Ir vairākas radošās īpatnības, kas sekmē bērna mācīšanos rotaļā:

- ◆ Rotaļa ir iekšēji motivēta, brīvprātīga darbība. Motīvs var būt zinātkāre, vēlme sadarboties ar rotaļu biedriem, izteikt savus pārdzīvojumus.
- ◆ Rotaļa it kā mīkstina dažādu kļūdu un neveiksmju seku smagumu.
- ◆ Bērni nepievērš pārāk lielu nozīmi rotaļu rezultātiem. Viņi variē savus mērķus, vadoties pēc personīgās fantāzijas.
- ◆ Bērns rotaļā dzīvo, tādēļ viņa darbības pārsvarā ir priecīgas, tā gūstot apmierinājumu. Pat šķēršļi, ko bērns rada rotaļā, sagādā viņam prieku (7, 16. lpp.).

Radošā izpausme rotaļās ļauj bērnam:

- ◆ dziļāk izprast apkārtējo pasauli,
- ◆ dod viņam dzīves pieredzi,
- ◆ veido nepieciešamību to izteikt darbībā,
- ◆ piepilda radošās spējas,
- ◆ attīsta loģisko domāšanu, uzmanību, radošo iztēli,
- ◆ analizēt un sintezēt dažādas situācijas,
- ◆ pakļaut savu darbību noteikumiem,
- ◆ attīstīt fiziskās iemaņas,
- ◆ neatkarīgā darbībā realizēt savas vēlmes un intereses,
- ◆ apgūt elementāras zināšanas,
- ◆ iepazīt priekšmetus un prast tos radoši izmantot,
- ◆ veidot dzīves pieredzi, iepazīstot apkārtējo pasauli,
- ◆ savas zināšanas pielietot praktiskā darbībā.

Rotaļa ir bērna pašorganizētības un pašapliecināšanās līdzeklis.

Ruta Ināra Kaņepēja pirmsskolas izglītības darbā kā galvenās pamatnostādnes min personības veidošanās procesu, kas norit vides, audzināšanas un attīstīšanas ietekmē.

- ◆ Bērns aktīvi apgūst apkārtējo pasauli, uzvedību tajā, attieksmi pret to, kā arī veido sākotnējo vērtību izpratni.
- ◆ Bērna attīstības būtība ir ietverta viņa attīstības veselumā- rūpēs par veselību, fizisko un psihisko labklājību.

- ◆ Bērna attīstība ir determinēta ar pieaugušo pedagoģisko darbības virzību.
- ◆ Īstenojot pirmsskolas izglītības programmu ir jāsaglabā nacionālās kultūras vērtības un tradīcijas.
- ◆ Jārada tautai raksturīgais garīgais klimats, sagādājot bērnam intelektuālo, estētisko un ētisko labklājību (11, 9. lpp.).

Pirmsskolā izglītības saturs bērnu darbības prasmju un priekšstatu apgūvē par apkārtējo pasauli tiek organizēts pa pakāpēm, kā arī pa noteiktiem mācību priekšmetiem, kuri atbilstoši bērnu vecumam, mainās skaita un specifikas ziņā. Pakāpes ir tāda priekšstatu un darbības paņēmieni pakāpeniska apguve, kas ļauj apgūto izmantot mērķtiecīgā patstāvīgā darbībā. Balstoties uz pirmsskolas izglītības programmu, pirmsskolā katra darbība bērnam tiek attīstīta un katru jaunu darbību bērns apgūst noteiktā secībā, kur pakāpe raksturo bērna attīstību, kurā katrs tās posms ietver noteiktus kvalitatīvus rādītājus un secīgumu konkrētās darbības un priekšstatu apgūvē (24).

Pirmsskolas izglītības posmā, atbilstoši programmai, bērni apgūst prasmes un iemaņas dzimtajā valodā, matemātikā, veidošanā, aplicēšanā, zīmēšanā, konstruēšanā, mājturībā, rokdarbos, fiziskajā audzināšanā un muzikālajā audzināšanā. Vienlaikus svarīgi ir uzsvērt, ka minētajām jomām pirmsskolas izglītības posmā ir tikai pirmo priekšstatu, intereses izraisīšanas un pirmo iemaņu apguves nozīme.

Pirmsskolas izglītības iestāžu darbs ir pamats, uz kuru balstāma tālākā bērna izglītošana (5).

Emīlija Černova uzskata, ka „pirmsskolas izglītības process ir skolotāja un audzētāja mērķtiecīgi organizēta mijiedarbība, kura vērsta uz attīstošo un audzinošo uzdevumu realizāciju, kā rezultātā audzētāji apgūst cilvēces uzkrāto pieredzi visā tās daudzveidībā. Bet šīs pieredzes sekmīga apgūšana iespējama speciāli organizētos apstākļos (materiālā bāze, pedagoģiskie līdzekļi) skolotāja un audzētāju sadarbībā” (11, 18. lpp.). Autore atzīst, ka pirmsskolas process balstās uz savstarpēji saistītiem faktoriem- skolotājs, izglītības iestāde, ārpusizglītības iestādes institūcijas. Pirmsskolas izglītības process orientēts uz bērna personības attīstību un audzināšanu.

„Pedagogam ir svarīgi saprast, ka pirmsskolas izglītības iestāde turpina attīstīt sākotnējās attiecības, kas izveidojušās starp bērnu un ģimeni. Tāpēc sadarbība ar vecākiem ir ļoti svarīga, lai nostiprinātu ģimenē iegūtās un paplašinātu grupā apgūtās zināšanas” (3, 62. lpp.). Savstarpējā saikne starp mājām un skolu atspoguļo cieņu un kopdarbību un būtiski sekmē bērnu mācību programmas apgūšanas procesu.

„Cilvēks attīstās mijiedarbībā ar vidi. Veiksmīga izglītošana un audzināšana attīsta domāšanas, lemšanas un rīcības spējas” (18, 14. lpp.).

Analizējot šīs atziņas, secinu, ka pirmsskolas izglītības pedagoģiskais process ir visa bērna dzīve pirmsskolas izglītības iestādē, ko profesionāli organizē un vada pieaugušais, lai bērniem būtu nodrošināta iespēja dzīvot bērna dzīvi, attīstot un pilnveidojot viņa personības veidošanās procesu un nodrošinot bērna izglītošanu, audzināšanu un attīstību. Galvenais darbības veids pirmsskolā ir rotaļa. Pedagoģiskais process ir tieši virzīts uz katra bērna individuālo iezīmju respektēšanu un individuālās pieejas īstenošanu. Pirmsskolā bērna personības veidošanās process norit vides, audzināšanas un attīstīšanas ietekmē. Bērni aktīvi apgūst apkārtējo pasauli, uzvedību tajā, attieksmi pret to, kā arī veido sākotnējo vērtību izpratni.

Pirmsskolas pedagoģiskajā procesā raksturīga darbības veidu savstarpējā saistība un mijiedarbība. Viens un tas pats darbības veids var veikt dažādas funkcijas, piemēram, rotaļa ir gan audzināšanas, gan mācīšanas, gan bērnu dzīves organizācijas, gan bērnu izzināšanas līdzeklis.

Emīlija Černova atzīst, ka „pēdējo gadu nostādnes liecina, ka pedagoģisko procesu efektivitāte var būt atzīta, ja ir precīzi formulēti šīs izglītības iestādes mērķi, uzdevumi atbilstoši pieņemtajām prasībām, izstrādātas un akceptētas programmas, radīti apstākļi katra bērna personības attīstībai un audzināšanai” (11, 19. lpp.).

1.1. Pirmsskolas izglītības mērķi un uzdevumi

Vienmēr aktuāls ir jautājums par izglītības kā mērķa, procesa un rezultāta vispārīgo būtību. Andris Broks akcentē četras izglītības kā dzīves pieredzes vispārīgās sastāvdaļas: zināšanas, attieksmes, prasmes, iemaņas (6, 13. lpp.).

Konvencijā par bērnu tiesībām 29. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis vienojas par to, ka bērna izglītošanas mērķis ir:

- ◆ attīstīt bērna personību, talantus, intelektuālās un fiziskās spējas to vispilnīgākajā apjomā,
- ◆ ieaudzināt cieņu pret cilvēka tiesībām un pamatbrīvībām, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtos pasludinātajiem principiem,
- ◆ ieaudzināt cieņu pret bērna vecākiem, viņa kultūras savdabīgumu, valodu un vērtībām, pret valsti, kurā bērns dzīvo, un viņa izcelsmes valsts nacionālajām vērtībām un pret civilizācijām, kas atšķiras no viņa paša civilizācijas,
- ◆ sagatavot bērnu apzinīgai dzīvei brīvā sabiedrībā saprašanās, miera, iecietības, vīriešu un sieviešu līdztiesības un visu tautu, etnisko, nacionālo un konfesionālo grupu, kā arī pamatiedzīvotāju skaitā ietilpstošo personu draudzības garā,
- ◆ ieaudzināt cieņu pret apkārtējo dabu (23).

Vispārējās izglītības likuma 14. pantā „Vispārējo izglītību reglamentējošie dokumenti” noteikts, ka vispārējās izglītības ieguvī, tās saturu un organizāciju atbilstoši izglītības veidam, pakāpei un mērķgrupai nosaka šādi dokumenti:

- ◆ valsts vispārējās izglītības standarts,
- ◆ valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas.

Savukārt, šī likuma 15. panta pirmajā daļā noteikts, ka Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas nosaka:

- ◆ pirmsskolas izglītības satura mērķus un uzdevumus,
- ◆ pirmsskolas izglītības pedagoģiskā procesa organizācijas principus,
- ◆ pirmsskolas izglītības apguves plānotos rezultātus,
- ◆ pirmsskolas izglītības vērtēšanas pamatprincipus (42).

Vispārējās izglītības likuma 2009. gada 1. decembra redakcijā, kas stājas spēkā 2010. gada 1. janvārī, 15. panta otrā daļa nosaka, ka „Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas ir obligātas ikvienam, kas izstrādā un īsteno pirmsskolas izglītības programmas” (42).

2010. gada 1. septembrī stājas spēkā 2010. gada 3. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 709 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”. Šie noteikumi ir

pirmsskolas izglītības pakāpes ieguves, tās satura un organizācijas tiesiskais regulējums, kas nosaka pirmsskolas izglītības satura mērķus un uzdevumus, pirmsskolas izglītības pedagoģiskā procesa organizācijas principus, pirmsskolas izglītības apguves plānotos rezultātus un vērtēšanas pamatprincipus. Izglītības iestādēm, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas, līdz 2011. gada 1. janvārim jānodrošina pirmsskolas izglītības programmu atbilstība vadlīnijām (41).

„Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām” 3. punktā norādīts, ka „Pirmsskolas izglītības mērķis ir veicināt bērna vispusīgu un harmonisku attīstību, ievērojot viņa attīstības likumsakarības un vajadzības, individuālajā un sabiedriskajā dzīvē nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes, tādējādi mērķtiecīgi nodrošinot bērnam iespēju sagatavoties pamatizglītības apguvei” (36).

Pirmsskolas izglītības programma ir orientēta uz bērnu attīstību, kas pirmsskolas vecumā ir izteikti individuāla un mainīga. Programma ir orientēta uz bērnu priekšstatiem, iemaņām un prasmēm, kuras ir pamatā sekmīgam nākamajam posmam- skolai.

Pirmsskolas izglītības mērķis, kas noteikts Pirmsskolas izglītības programmā ir:

- ◆ attīstīt katra bērna aktivitāti (ētiski estētisko, intelektuālo, fizisko), veidojot iekšēju vēlmi izzināt apkārtējo pasauli un apgūt pieaugušo radīto pieredzi;
- ◆ veidot “ES” apziņu, kas balstīta uz savas rīcības, darbības, jūtu, vēlmju un interešu apzināšanu, uz savu spēju izpausmi aktīvā darbībā, ievērojot vispārcilvēciskās vērtības (5).

Programmas mērķa sasniegšanai uzdevumi ir izvirzīti trīs pakāpēm pirmsskolā.

Pirmajā pakāpē bērnam jāapgūst lietu un parādību nosaukšana pareizā literārā valodā, jāprot tās saistīt ar noteiktiem jēdzieniem. Šajā pakāpē bērni sāk elementāri klasificēt lietas pēc vienkāršākajām pazīmēm, sāk vispārināt.

Otrajā pakāpē bērni apgūst ar elementāru likumu un cēloņsakarību apzināšanu lietu un parādību vidū, praktiski iegūto prasmju patstāvīgu izmantošanu dažādās situācijās.

Trešajā pakāpē bērni jau prot izteikt spriedumu, secinājumu, vispārinājumu veidošanos.

Piecgadīgo bērnu sagatavošanas skolai mērķis ir:

- ◆ sekmēt vispārējo attīstību,
- ◆ palīdzēt bērniem veiksmīgi uzsākt skolas gaitas (11, 7. lpp.).

Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 5. panta 1. punktu un Izglītības un zinātnes ministrijas 2010. gada 2. novembra rīkojumu Nr. 558 „Par pirmsskolas izglītības programmu paraugu apstiprināšanu”, katrai pirmsskolas izglītības iestādei līdz 2011. gada 1. janvārim jānodrošina savu pirmsskolas izglītības programmu atbilstība Valsts pirmsskolas izglītības

vadlīnijām. Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijas nosaka pirmsskolas izglītības programmas mērķi, galvenos uzdevumus un saturu, saglabājot izglītojamā nacionālo identitāti (40).

Izglītības programma ir izglītības iestādes izglītojošo darbību reglamentējošs dokuments.

„Ikviens izglītība darbinieks ir pārmaiņu, sabiedrības dzīves uzlabotājs, morālo mērķu indikators. Atsevišķas teicami izstrādātas koncepcijas un programmas pārmaiņas nenodrošina, ja nemainās cilvēku domāšana, katra indivīda attieksme pret pārmaiņām kā dzīvesveidu” (19, 17. lpp.).

Ruta Ināra Kaņepēja Pirmsskolas izglītības asociācijas 10. konferencē norāda, ka ikdienas līmenī mēs sakām, ka pirmsskolēnu ir jāpagatavo mācību uzsākšanai sākumskolā. „Diemžēl praksē šī doma tiek vienkāršota un sašaurināta tikai un vienīgi orientējoties uz prasmēm lasīt, rakstīt, rēķināt. Pie tam kā akcentu izvirzot ārējo pazīmi ātrumu. Šāda pieeja vērojama kā no sākumskolas skolotāju puses, tā arī izpildīga atsaukšanās no pirmsskolas skolotāju puses” (12, 5. lpp.).

Ruta Ināra Kaņepēja Pirmsskolas izglītības asociācijas 10. konferencē uzsver, ka „Kā vadlīnijai vajadzētu būt bērnu aktivitātei darbībā un darbības satura izvērtēšanai. Savukārt, gatavībā skolai vajadzētu orientēties uz bērnu:

- ◆ psiholoģisko gatavību skolai (Bērna komunikatīvās un intelektuālās spējas, kā arī motivācija, kas ir nepieciešama sekmīgai mācīšanai un emocionālai adaptācijai skolā. Pozitīvs paštēls.),
- ◆ fizisko gatavību skolai (Veselība, kustību attīstība, dienas ritms.),
- ◆ praktiskā sagatavotība skolai (Sevis aprūpe, pienākumu izpilde, darbošanās prasmes ar dažādiem darba rīkiem un skolas piederumiem, lasīšanas prasmes- burtu-skaņas saikne, ciparu „lasīšana”, lasītā sapratne” (12 ,6. lpp.).

„Audzināšanas mērķis nosaka personības attīstības virzību, kam atbilstoši izvēlas saturu, metodes un formas. Katrā sabiedrībā mērķis- ideāla personība- ir atšķirīga un atbilst sabiedrības vajadzībām” (20, 44. lpp.).

„Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām” 4. punktā norādīti pirmsskolas izglītības galvenie uzdevumi:

- ◆ sekmēt bērna fizisko spēju attīstību un kustību apguvi,
- ◆ sekmēt bērna pašapziņas veidošanos, spēju un interešu apzināšanos, jūtu un gribas attīstību,
- ◆ veicināt bērna izziņas darbības un zinātkāres attīstību, nodrošinot zināšanu un prasmju apguvi,
- ◆ sekmēt bērna saskarsmes un sadarbības prasmju attīstību,

- ◆ sekmēt pozitīvas attieksmes veidošanos bērnam pašam pret sevi, citiem cilvēkiem, apkārtējo vidi un Latvijas valsti,
- ◆ sekmēt bērna droša un veselīga dzīvesveida iemaņu attīstību (36).

„Pirmsskola ir neatraujams visas izglītības posms; tādēļ viss pirmsskolas periods būtu jāuztver un jāplāno integrēti un kopsaistē, neliekot dalošu šķirtni starp aprūpi un izglītību, nesadrumstalojot atbildību, bet koordinējot dažādu institūciju rīcību, lai visas darbotos kopīgu mērķu īstenošanā- pieejamas un kvalitatīvas pirmsskolu sistēmas nodrošināšanā” (24).

Analizējot šīs atziņas un izstrādātos dokumentus par pirmsskolas izglītības mērķiem un uzdevumiem, secinu, ka pirmsskolas izglītības mērķis ir bērnu sagatavošana pamatizglītības apguvei, un ceļš uz šī mērķa sasniegšanu sākas līdz ar bērna pirmajiem soļiem pirmsskolas izglītības iestādē. Atšķirīgi ir tikai secīgie uzdevumi mērķa sasniegšanai, ko nosaka bērnu vecums. Manuprāt, sagatavošana skolai nav tikai lasītprasmes, rakstītprasmes un matemātisko priekšstatu apguve, bet nozīmīga ir bērna psihiskā, fiziskā un sociālā sagatavotība.

Pirmsskolas izglītības saturu nosaka pirmsskolas izglītības mērķi un uzdevumi un tas ir ietverts pirmsskolas izglītības programmā.

1.2 Pirmsskolas izglītības saturs

Izglītības saturs ir „sistemizēts, personības, sabiedrībai un laikmeta prasībām atbilstošs cilvēces sociāli ekonomiskās un tehnoloģiskās pieredzes apkopojums, kas konkretizēts izglītības vajadzībām” (4, 74. lpp.).

Vispārējās izglītības likuma 20. panta Pirmsskolas izglītības programma pirmajā daļā norādīts- pirmsskolas izglītības programma nodrošina izglītojamā sagatavošanu pamatizglītības ieguvei, aptverot

- ◆ individualitātes veidošanos,
- ◆ garīgo, fizisko un sociālo attīstību,
- ◆ iniciatīvas, zinātkāres, patstāvības un radošās darbības attīstību,
- ◆ veselības nostiprināšanu,
- ◆ psiholoģisko sagatavošanu pamatizglītības ieguves uzsākšanai,
- ◆ valsts valodas lietošanas pamatiemaņu apguvi (42).

Likuma 17. panta pirmā daļa nosaka, ka Vispārējās izglītības programma ir dokuments, kurā atbilstoši Izglītības likumam, Ministru kabineta noteikumiem un valsts vispārējās izglītības standartam vai valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām noteikti:

- ◆ izglītības programmas mērķi un uzdevumi,
- ◆ izglītības saturs,
- ◆ izglītības programmas īstenošanas plāns,
- ◆ prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību (izņemot pirmsskolas izglītības programmas),
- ◆ iegūtās izglītības vērtēšanas kritēriji un kārtība vai vērtēšanas pamatprincipi,
- ◆ izglītības programmas īstenošanai nepieciešamā personāla, finanšu un materiālo līdzekļu izvērtējums un pamatojums (42).

„Noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām” 9. punktā noteikts, ka „Pirmsskolas izglītības saturs veidots tā, lai veicinātu bērna:

- ◆ fizisko attīstību,
- ◆ psihisko attīstību (jūtas, griba, prāts),
- ◆ sociālo attīstību” (36).

Noteikumu 10. punktā noteikts, ka „Pirmsskolas izglītības saturs ietverts vispārējās pirmsskolas izglītības programmās, mazākumtautību pirmsskolas izglītības programmās un speciālajās pirmsskolas izglītības programmās” un 11. punktā noteikts, ka „Speciālo

pirmsskolas izglītības programmu saturu veido un īsteno atbilstoši katra bērna speciālajām vajadzībām” (36).

No 2010. gada 1. septembra pirmsskolas izglītības programmas saturu un satura apguves plānotos rezultātus nosaka „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”:

- ◆ Fiziskās attīstības jomā bērnam pirmsskolas izglītības laikā ir jāiemācās izpildīt pamatkustības, orientēties telpā, noturēt līdzsvaru. Jāattīsta roku sīkā muskulatūra un jāprot mērķtiecīgi veikt darbības ar sīkiem priekšmetiem. Bērnam ir jāprot noteiktā virzienā, atbilstoši drošības noteikumiem, turēt un lietot rakstāmpiederumus, grieznes un citus darba rīkus (36).

- ◆ Psihiskās attīstības jomā bērniem ir jāprot klausīties, uztvert, stāstīt un paust attieksmi pret dzirdēto, saklausīt, pareizi izrunāt un diferencēt skaņas vārdos. Jāpazīst iespiestie un rakstītie burti, jāprot rakstīt burtus, vārdus un vienkāršus teikumus, lasīt vārdus un vienkāršus teikumus, jāpazīst tautasdziesmas un runāt dzejoļus. Bērnam ir jāpazīst iejusties dažādos tēlos, attēlojot ar kustībām, žestiem, mīmiku un runu. Jāpazīst saikne starp skaitli un ciparu, jāpazīst rakstīt ciparus, iegūt rezultātu praktiskās situācijās desmit apjomā. Jāpazīst ģeometrijas pamatelementi.

Bērniem jāpazīst novērot pārmaiņas cilvēkā, dabā un sabiedriskās dzīves norisēs, stāstīt par saviem novērojumiem un orientēties tuvākajā apkārtnē. Raksturot, salīdzināt un grupēt objektus pēc dažādām pazīmēm. Klausīties mūziku, dziedāt, dejot, muzicēt un ritmizēt. Radoši izmantot dažādus materiālus, tehnikas un paņēmienus tēlotārdarbībā un rokdarbos. Pazīt un atbilstīgi paust emocijas mijiedarbībā ar apkārtējo pasauli (36).

- ◆ Sociālajā jomā bērnam ir jāiemācās nosaukt savu vārdu, uzvārdu, dzīvesvietas adresi un valsti, kurā dzīvo. Izteikt lūgumu, prasīt pateikties un atbildēt uz jautājumiem, stāstīt par to, ko prot. Bērnam jāiemācās sadarboties ar vienaudžiem un pieaugušajiem, pamatot savu viedokli un vērtēt savu un citu rīcību, paužot attieksmi pret to.

Bērnam ir jāiemācās izrādīt cieņu pret cilvēkiem, savu un citu darbu, veidot saudzīgu attieksmi pret apkārtējo vidi. Jāpazīst veikt vienkāršus pašapkalpošanās darbus un zināt, kā rīkoties situācijās, kad ir apdraudēta personīgā drošība uz ielas vai pie ūdenskrātuvēm (36) (skat. 1. pielikumu).

Pabeidzot pirmsskolas izglītības posmu, bērnam ir jābūt motivētam turpmākās izglītības apgūvē.

Katra pirmsskolas skolotāja pienākums ir konkretizēt un atklāt izglītības saturu mācību programmās (41).

Pirmsskolas izglītības saturu nosaka bērnu vecuma īpatnības (24). Mācību programmas apstiprina izglītības iestādes vadītājs (30).

Izglītības saturu, kas konkretizēts mācību programmās, apgūst rotaļnodarbībās un ārpus rotaļnodarbību laikā. Izglītības programmas satura apguve notiek sadarbībā ar ģimeni. Izglītības satura apguvei organizē frontālas, integrētas vai apakšgrupu rotaļnodarbības (40).

Iepazīstoties ar šīm prasībām par pirmsskolas izglītības saturu, secinu, ka normatīvajos aktos ir noteiktas pirmsskolas izglītības satura galvenās jomās un virzieni. Pozitīvi vērtēju iespēju, īstenojot pirmsskolas izglītības saturu, ņemt vērā izglītības iestādes resursus un vides specifiku.

Primārā nozīme pirmsskolā ir piešķirta fiziskās, psihiskās un sociālās attīstības faktoriem. Skolotājam uzmanība jāpievērš tām jomām, kas vingrina bērna prātu. Īstenojot audzināšanas un mācīšanas uzdevumus, jāvēro katrs bērns un visa bērnu grupa. Pozitīvi vērtējama uzsvērtā ģimenes loma mācību satura apguvē.

1.3. Pirmsskolas izglītības pieejamība

„Pieejamība- tāds, kur var nokļūt, pie kā var pieiet (parasti par vietu); tāds, kas ir ērti sasniedzams” (33,38. lpp.).

Pirmskolas vecuma bērnu aprūpes un izglītības pieejamības uzlabošana ir prioritārs jautājums visās Eiropas valstīs, daudzviet ar mērķi panākt universālu pirmskolas aprūpes un izglītības pieejamību- iespēju visiem bērniem saņemt pirmskolas aprūpi un izglītību, ja viņu vecāki to vēlas. Proti, katram bērnam ir tiesības uz pirmskolas aprūpi un izglītību, un tā ir valsts (pašvaldību) atbildība nodrošināt šo pakalpojumu pieejamību (27).

Valstis, kas pieņēmušas vienotas struktūras modeli, tā vai citādi garantē visiem bērniem tiesības uz vietu izglītības iestādē jau no agrīnā vecuma. Citās valstīs, kur nav garantētas pieejas subsidētai pirmsskolas izglītībai, vietas tiek piešķirtas pēc dažādiem principiem, piemēram, vecāku nodarbinātība. Vēl viens kritērijs, kas bieži nosaka pieejamību, ir dzīvesvieta. Parasti noteicošais kritērijs pirmsskolas izglītības pieejamībai ir vecums, un lielākajā daļā valstu pirmsskolas izglītības funkcijas ir nepārprotami atkarīgas no vecuma (27).

Pieejamības problēma, vismaz piedāvājuma apjoma ziņā, attiecībā uz piecgadīgajiem bērniem visā Eiropā ir faktiski atrisināta, bet attiecībā līdz 3 gadus vecajiem bērniem tas tā noteikti nav. Īpaši liels nodrošinājuma trūkums šai vecuma grupai ir lauku reģionos (27).

Latvijas Republikā Vispārējās izglītības likums nosaka, ka pirmsskolas izglītības programmu īsteno pirmsskolas izglītības iestādē vai citā izglītības iestādē, kā arī ģimenē, saņemot metodisku palīdzību izglītības iestādē, kura īsteno licencētu pirmsskolas izglītības programmu, vai pirmsskolas izglītības konsultatīvajā centrā (42).

Eiropas vīzija ir demokrātiska un iekļaujoša pirmskola (24).

Par pirmsskolas izglītības pieejamības būtisko nozīmi norādīts dažādos valsts nozīmes plānošanas dokumentos. Piemēram, Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. gadam uzsver nepieciešamību pēc kvalitatīvas un pieejamas pirmsskolas izglītības (34). Dokumentā ir uzsvērts, ka „Valsts uzdevums ir nodrošināt ikvienam cilvēkam pirmsskolas izglītības piekļuvi visos Latvijas reģionos” (34).

Izglītības attīstības pamatnostādnēs norādīta uz problēmu, ka izglītība nav vienlīdz pieejama visiem bērniem. Nevienmērīgā sociāli ekonomiskā attīstība valstī rada atšķirīgas iespējas lauku un pilsētu iedzīvotājiem iegūt kvalitatīvu izglītību. Šo atšķirību pamatā ir gan nabadzības un bezdarba izplatība atsevišķās teritorijās, gan arī lauku skolu nodrošinājums ar kvalificētiem pedagogiem un materiāltehnisko bāzi (30). Šajā dokumentā norādīts, ka

izglītības attīstības politikas viens no pamatprincipiem ir „pieejamība– visiem sabiedrības locekļiem ir vienlīdzīgas iespējas iegūt izglītību” (30).

Pirmskolas vecuma bērnu aprūpes un izglītības pieejamība saistās ne tikai ar šo pakalpojumu finansējumu, bet arī ar piedāvāto pakalpojumu daudzveidību un to, kā tie atbilst ģimenes vajadzībām, nodrošinot bērna labklājību. Pirmskolas vecuma bērnu aprūpe un izglītība var tikt nodrošināta visas dienas vai arī tikai pusdienas garumā, jo daudziem vecākiem ir nestandarta darba laiks (24).

Pētījumā „Pirmskola kā stiprs pamats sabiedrības attīstībai” norādītas tās nepilnības, kas kavē efektīvu, bērna interesēm atbilstošas pirmsskolas izglītības īstenošanu. Veiktā izpēte rāda, ka pirmskolas politikas plānošana un īstenošana Latvijā ir sadrumstalota, dažādos līmeņos nošķirot aprūpi un izglītību, pilnībā neuztverot to kā izglītību. Pašlaik īstermiņa skatījums dominē pār visaptverošiem mērķiem. Gan visā pirmsskolas jomā, gan arī tās pieejamības nodrošināšanā vairāk dominē pieaugušā centrētā skatījumā- kādi finansēšanas mehānismi būtu visizdevīgākie, nevis, kāds risinājums būtu vislabākais ieguldījums pašos bērnos un viņu pilnvērtīgā izglītošanā (24).

„Valsts un sabiedrības interesēs ir svarīgi nodrošināt pieejamību pirmsskolas izglītības iestādēm gan bērnu tiesību un labklājības nodrošinājuma, gan darba tirgus attīstības kontekstā” (24). Pirmsskolas izglītības pieejamību nosaka valsts politika un tās īstenošanas normatīvais regulējums, taču tikpat svarīga ir arī politikas īstenošanu mērķa grupas attieksme pret minēto grupu iekļaušanos pirmsskolas izglītības iestādēs, nodrošinot visiem bērniem pirmsskolas izglītības iegūšanu (24).

Iepazīstoties arī šiem dokumentiem par pirmsskolas izglītības pieejamību, secinu, ka pirmsskolas izglītībai jābūt vienlīdz pieejamai visiem iedzīvotājiem. Tai jābūt kvalitatīvai, efektīvai, daudzveidīgai, kas atbilstu bērnu vajadzībām. Pirmsskolas izglītības pieejamību raksturo:

- ◆ vietu skaits novada pirmsskolas izglītības grupās,
- ◆ pirmsskolas izglītības iestādes sasniedzamība,
- ◆ ģimenes materiālās iespējas nodrošināt bērnam pirmsskolas izglītību,
- ◆ iespēja apgūt pirmsskolas izglītību, atbilstoši veselības stāvoklim.

2. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS TIESISKAIS PAMATS

Izcilais čehu pedagogs Jans Amoss Komenskis jau 17. gs. norādījis par nepieciešamību iekļaut pedagoģiju valsts politikas interešu lokā, jo tikai tad audzināšana nesīs ievērojamus augļus (9).

„Attieksme pret pirmsskolu kā nozīmīgu un neatraujami svarīgu izglītības posmu un kā ļoti nozīmīgu laiku ģimenes attīstībā ir jāizteic nevis tikai vārdos, kas reizēm var būt tikai politiski spekulatīvi, bet ir jānostiprina politiskos dokumentos un praktiski jāīsteno dzīvē, attiecoties pret pirmsskolu kā sabiedrībai un valsts attīstībai nozīmīgu prioritāti”(24).

Pirmskolas izglītību (ISCED² līmenis 0) Latvijā piedāvā vispārējās izglītības iestādes. Pirmskolas izglītības pamatmērķis ir sekmēt bērna vispārējo attīstību un gatavību uzsākt sākumskolas posmu pamatizglītībā. Piecgadīgo un sešgadīgo bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguves uzsākšanai ir obligāta. Pirmskolas izglītību bērniem ar speciālajām vajadzībām īsteno speciālajās pirmskolas izglītības iestādēs (41).

Latvijas Republikas likumdošanas pamats ir LR Satversme.

Latvijas Republikas izglītības iestāžu darbību šodien nosaka un reglamentē Latvijas Republikas Saeimas 1998. gada 29. oktobrī pieņemtais Izglītības likums, kurā noteikts, ka izglītības sistēmas pirmā pakāpe ir pirmsskolas izglītība. Pirmskolas izglītības iestāde savu pedagoģisko darbību organizē, vadoties pēc Izglītības likuma, Vispārējās izglītības likuma un Ministru kabineta noteikumiem un dažādu iekšējo normatīvo aktu prasībām.

Vispārējās izglītības likuma 8. pants nosaka Vispārējās izglītības iestādes darbības tiesisko pamatu: „Vispārējās izglītības iestādes darbības tiesiskais pamats ir šis likums, Izglītības likums, citi normatīvie akti, kā arī tās nolikums” (42).

Latvijas izglītības sistēma ir valsts mērķtiecīgi organizēta sabiedrības dzīves un darbības apakšsistēma, kas iedzīvotājiem nodrošina iespējas iegūt izglītību atbilstoši sabiedrības un personības interesēm varējumam. Tiesības iegūt izglītību Latvijā ir saskaņotas ar starptautiskajām cilvēktiesību normām. (14, 4. lpp.).

Saskaņā ar Izglītības likumu, Bērnu tiesību aizsardzības likumu un citiem normatīviem aktiem, katram bērnam ir tiesības uz pirmsskolas izglītību (skat. 2. pielikumu).

Atbilstoši Izglītības likuma 17. panta trešās daļas 1. punktam, lēmumu par pirmsskolas iestādes dibināšanu, reorganizāciju vai likvidāciju pieņem pašvaldība, saskaņojot ar Izglītības un zinātnes ministriju (31). Vispārējās izglītības likuma 7. panta pirmā daļa nosaka, ka vispārējās izglītības iestādi dibina valsts, pašvaldības, citas juridiskās vai fiziskās personas. Savukārt, Vispārējās izglītības likuma 25. panta pirmā daļā noteikts, ka pašvaldība vispārējo

² Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija

pirmsskolas izglītības iestādi var dibināt ne mazāk kā 10 attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā dzīvojošiem pirmsskolas vecuma bērniem, ja to pieprasa vecāki un otrā daļā noteikts, ka pašvaldība speciālo pirmsskolas izglītības iestādi var dibināt ne mazāk kā 8 bērniem ar speciālām vajadzībām, ja to pieprasa vecāki (42).

Pirmsskolas izglītības iestādes darbības finansiālo un materiālo nodrošinājumu, atbilstoši Izglītības likuma 17. panta trešās daļas 6. un 7. punktam, nodrošina tās dibinātājs, ievērojot, ka šo iestāžu finansiālais nodrošinājums nedrīkst būt mazāks par Ministru kabineta noteikto. Speciālās izglītības pirmsskolas izglītības iestādes finansē no valsts budžeta (31).

Tāpat Izglītības likuma 24. pants nosaka, ka ikviena izglītības iestāde mēneša laikā no tās dibināšanas dienas iesniedz iesniegumu par izglītības iestādes reģistrāciju Izglītības iestāžu reģistrā. Izglītības iestādes reģistrāciju, norādot ziņas par:

- ◆ izglītības iestādes nosaukumu, tās juridisko adresi,
- ◆ izglītības iestādes dibinātāju, iestādes juridiskais statuss,
- ◆ lēmums par izglītības iestādes dibināšanu,
- ◆ izglītības iestādes telpu platība, tehniskais aprīkojums,
- ◆ finansējuma avoti un kārtība,
- ◆ pilnvarotās personas adrese, tālrunis, telefaksa numurs un elektroniskā pasta adrese,

nodrošina iestādes dibinātājs (31).

Izglītības likuma 25. panta pirmā daļa nosaka, ka izglītības iestāde ir tiesīga normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzsākt izglītības programmu īstenošanu ar dienu, kad tā reģistrēta Izglītības iestāžu reģistrā. Savukārt, šī panta otrā daļa nosaka, ka izglītības iestāde, kura īsteno šajā likumā noteiktu licencējamu izglītības programmu, ir tiesīga uzņemt izglītojamos tikai pēc attiecīgas licences saņemšanas izglītības programmas īstenošanai (31).

Izglītības likuma 28. pants nosaka, ka izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, darbinieku izraudzīšanā, finanšu, saimnieciskajā un citā darbībā saskaņā ar šo likumu, citiem likumiem un normatīvajiem aktiem, izglītības iestādes nolikumu vai satversmi (31).

Likuma Par pašvaldībām 15. pantā noteiktas pašvaldību funkcijas un šā panta 4. punkts nosaka, ka pašvaldības pienākums ir savā administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem bērniem nodrošināt iespēju iegūt pirmsskolas izglītību (39). Savukārt, Vispārējās izglītības likuma 22. pantā noteikts, ka „Pirmsskolas izglītības programmu īsteno

- ◆ pirmsskolas izglītības iestādē vai citā izglītības iestādē,

- ◆ ģimenē, saņemot metodisku palīdzību izglītības iestādē, kura īsteno licencētu pirmsskolas izglītības programmu, vai pirmsskolas izglītības konsultatīvajā centrā”(42).

No 2010. gada 1. janvāra stājies spēkā Vispārējās izglītības likuma 24. pants, kas pirmajā daļā nosaka, ka pirmsskolas izglītības konsultatīvie centri sniedz vecākiem un izglītības iestādēm konsultatīvu un metodisku palīdzību pirmsskolas vecuma bērnu izglītošanā un bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošanā skolai. Otrā daļa nosaka, ka pirmsskolas izglītības konsultatīvo centru var izveidot kā pirmsskolas izglītības iestādes struktūrvienību vai kā patstāvīgu izglītības atbalsta iestādi. Trešā daļa nosaka, ka kārtību, kādā vecāki saņem konsultatīvu un metodisku palīdzību pirmsskolas izglītības konsultatīvajā centrā, nosaka dibinātājs (42).

Latvijā pirmsskolas izglītības programmas tiek īstenotas gan pirmsskolas izglītības iestādēs, gan pirmsskolas izglītības grupā pie izglītības iestādes, ja pašvaldībā nav pirmsskolas izglītības iestādes. Bērni ar speciālām vajadzībām apmeklē speciālās pirmsskolas iestādes vai speciālās pirmsskolas izglītības grupas vispārējās pirmsskolas izglītības iestādēs.

Iepazīstoties ar tiesiskajām normām, kas jāievēro pirmsskolas izglītības darbā, secinu, ka pirmsskolas līmeņa uzdevums šajā kontekstā, kā to paredz likumi, ir nodrošināt izglītojamā sagatavošanu pamatizglītības ieguvei.

2.1. Pirmsskolas izglītību reglamentējošie normatīvie akti

Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija ir atbildīga par Valsts politikas un attīstības stratēģiju pirmsskolas izglītībā un par tās īstenošanu Latvijā.

Arī pirmsskolas izglītības skolotājiem likumu un normatīvo aktu pārzināšana rada „pārliecību un drošības izjūtu par savas darbības atbilstību likumam, kā arī palīdz labāk orientēties dažādās darbības un atbildības situācijās” (9, 128. lpp.). Kopumā šīs zināšanas ceļ pirmsskolas izglītības skolotāja personīgo kvalifikāciju.

Vispārējās izglītības likuma 10 panta otrā daļa nosaka, ka vispārējās izglītības iestāde, saskaņā ar šo likumu, Izglītības likumu un citiem normatīvajiem aktiem, kā arī tās dibinātāja apstiprinātu nolikumu patstāvīgi:

- ◆ organizē un īsteno izglītošanas procesu,
- ◆ izvēlas izglītošanas darba metodes un formas (42).

Teicama profesionālā kvalifikācija nepieciešama veidojot pedagoģiskā darba saturu grupā, radošas un attīstošas vides izveidošanā grupā.

2009. gada 24. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1338 „Kārtība kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādē un to organizētajos pasākumos” nosaka kārtību, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādē un tās organizētajos pasākumos:

- ◆ izglītojamo drošību reglamentējošie akti izglītības iestādē,
- ◆ izglītojamo iepazīstināšana ar iekšējās kārtības noteikumiem, drošības noteikumiem un evakuācijas plānu,
- ◆ ekskursiju, pārgājienu un pastaigu organizēšanu,
- ◆ citu izglītības iestādes pasākumu organizēšanu,
- ◆ sporta sacensību un nodarbību organizēšanu (32).

2002. gada 27. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 596 „Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas” nosaka kādās telpās drīkst ierīkot pirmsskolas izglītības iestādi, kādas telpas jāiekārto katrai grupai, atbilstoši bērnu vecumam, kādus materiālus drīkst izmantot telpu apdarē un minimālās higiēnas prasības dienas režīma ievērošanai, piemēram:

- ◆ Dienas režīmu nosaka atbilstoši bērnu vecumam, paredzot fiziskās aktivitātes un pastaigas svaigā gaisā.
- ◆ Ja gaisa temperatūra ir zemāka par mīnus 5 °C, bērniem, jaunākiem par 3 gadiem, pastaigas svaigā gaisā netiek organizētas.

- ◆ Ja gaisa temperatūra ir zemāka par mīnus 10 °C, pastaigas svaigā gaisā netiek organizētas arī bērniem, vecākiem par 3 gadiem.
- ◆ Pēc pusdienām bērniem nodrošina atpūtu.
- ◆ Starp ēdienreizēm ievēro trīs ar pusi līdz četru stundu intervālu.
- ◆ Iestādē paredz laiku vispārējās attīstības nodarbībām un nodarbībām bērniem ar īpašām vajadzībām.
- ◆ Televizora skatīšanās un darbs pie datora bērniem pieļaujams ne ilgāk par 15 minūtēm un ne vairāk kā divreiz dienā.
- ◆ Televizoru novieto 1-1,3 m augstumā telpā, kur iespējams mākslīgais augšējais apgaismojums. Datoru atbilstoši bērnu augumam novieto telpā, kur iespējams mākslīgais augšējais apgaismojums. Televizora vai datora novietojums nedrīkst pieļaut gaismas ķermeņu atstarošanu ekrānā. Televizora skatīšanās bērniem pieļaujama ne mazāk kā no 4 m attāluma (28).

„Organizējot vidi pirmsskolas pedagoģiskajam procesam, jāapzinās ka tā ir vieta, kur bērns mācās veidot attieksmi pret sevi un pasauli, kur iegūst priekšstatus, vērtību izpratni par apkārtni”(11, 26. lpp.).

„Grupās telpā esošajiem materiāliem ir jānodrošina bērnam iespēja apmierināt vajadzību pēc fiziskās aktivitātes, radošas, intelektuālas un mākslinieciskas darbības” (11, 26. lpp.).

2010. gada 23. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 277 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs” nosaka kārtību, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādē, arī veselīga uztura principu īstenošanu un kontroli, kā arī veselīga dzīvesveida, veselību veicinošu un higiēnas pasākumu popularizēšanu.

2009. gada 4. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 871 „Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība” nosaka kārtību, kādā veicama obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites vienotas obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites informācijas sistēmas datubāzē (34).

Kvalifikācija ir „personas sagatavotība un atbilstība noteiktām nozares, specialitātes vai profesijas prasībām” (5, 89. lpp.).

2000. gada 3. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 347 „Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai” noteic, ka pirmsskolas izglītības pedagogiem ir augstākā pedagoģiskā izglītība, pirmsskolas skolotāja vai 1.– 4.klases skolotāja kvalifikācija. Pirmsskolas izglītības pedagogi apgūst tālākizglītības programmas, pēc kuru apguves tiek izsniegts sertifikāts par tiesībām īstenot pirmsskolas

izglītības programmu, ja līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai pedagoģiskā darba stāžs ir vismaz seši gadi pirmsskolas izglītības pakāpē, kā arī iepriekš ir iegūta profesionālā augstākā pedagoģiskā izglītība un skolotāja (pasniedzēja) kvalifikācija, ir iegūta pamatizglītības 1.- 4. klases skolotāja kvalifikācija. Pirmsskolas speciālās izglītības pedagogam ir profesionālā augstākā pedagoģiskā izglītība, skolotāja kvalifikācija konkrētā speciālās izglītības novirzienā vai gada laikā pēc speciālās izglītības pedagoga stāšanās amatā uzsākta šo noteikumu noteiktā tālākizglītība (35).

Pirmsskolas skolotāju darba samaksu nosaka pēc 2009. gada 28. jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr.836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”. Šajā mācību gadā pirmsskolas skolotāja slodze ir 30 stundas nedēļā. Piecgadīgo un sešgadīgo bērnu apmācībā iesaistītajiem pedagogiem, saskaņā ar Izglītības likumu, algas maksā no valsts budžeta (39).

Kopš 2009. gada 1. jūlija, kad zaudēja spēku 2005. gada 27. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr.735 "Noteikumi par minimālo un maksimālo izglītojamo skaitu valsts un pašvaldību vispārējās izglītības iestādes klasēs, pirmsskolas izglītības iestādes grupās, speciālās izglītības iestādēs un sociālās un pedagoģiskās korekcijas klasēs", izglītojamo skaitu pirmsskolas izglītības iestādes grupā nosaka tās dibinātājs.

2.2. Bērnu tiesību aizsardzība

Pedagogu kompetenci bērnu tiesību aizsardzībā nosaka Latvijas Republikas Satversme, Izglītības likums, Bērnu tiesību aizsardzības likums, Izglītības iestādes parauglikums, koncepcija audzināšanas darbībai pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestādēs, ANO Konvencija par bērna tiesībām u.c. normatīvie akti.

Bērnu tiesību aizsardzības sistēma Latvijā ir veidota, ņemot vērā citu valstu pieredzi un ieteikumus. Kopš 1990. gada Latvija ir uzsākusi mērķtiecīgu darbu, lai nodrošinātu bērna tiesību aizsardzību valstī.

Bērna, tāpat kā ikviena cilvēka dzīvi sabiedrībā, viņa aizsardzību, tiesības un pienākumus nosaka daudzi starptautiskie dokumenti un Latvijas Republikas normatīvie akti.

Latvija pievienojās daudziem starptautiskajiem dokumentiem bērnu tiesību aizsardzības jomā. Kā vienu no pirmajiem starptautisko tiesību dokumentiem, kuram bērnu tiesību aizsardzības jomā pievienojās Latvija ir 1990. gada 4. maija Deklarācija par bērnu tiesībām.

1991. gada 4. septembrī Latvija pievienojās arī vienam no svarīgākajiem starptautisko tiesību aktiem bērna pamattiesību un brīvību aizsardzības nodrošināšanai 1989. gada 20. novembrī pieņemtajai ANO Konvencijai par bērna tiesībām.

No 2001. gada 18. aprīļa Latvijā spēkā Eiropas Padomes 1996. gada 25. janvāra Konvencija par bērnu tiesību piemērošanu. No 2000. gada 20. decembra Latvijā spēkā Hāgas 1961. gada 5. oktobra Konvenciju par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu aizsardzību. No 2002. gada 31. oktobra Latvija pievienojas Hāgas konvencijai par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

Konvencijas Par bērnu tiesībām preambulā teikts ka, "bērnā, kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušam, vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tai skaitā pienācīga tiesiskā aizsardzība, tiklab pirms, kā arī pēc dzimšanas."

Pievienojoties šiem starptautiskajiem tiesību dokumentiem, kuri nosaka ikvienas dalībvalsts apņemšanos ievērot bērna kā sabiedrības pilnvērtīga locekļa tiesības dažādās dzīves jomās, neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, arī Latvijā tika uzsākta bērnu tiesību aizsardzības sistēmas reforma.

Pilnveidojot juridisko bāzi bērnu tiesību aizsardzības jomā, attīstot nacionālo likumdošanu atbilstoši starptautiskajām tiesību normām, tika atjaunota 1922. gada Satversme, papildinot to ar jaunu nodaļu "Cilvēka pamattiesības", kura attiecas arī uz bērnu.

1998. gada 22. jūlijā stājies spēkā Bērnu tiesību aizsardzības likums, kura uzdevums noteikts 2. panta pirmajā daļā „uzdevums ir noteikt bērna tiesības, brīvības un to aizsardzību, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība” (25).

Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5. pantam, bērnu tiesību aizsardzību valstī nodrošina :

- ◆ bērna vecāki (aizbildņi) un audžuģimene,
- ◆ izglītības, veselības aprūpes, sociālās palīdzības un kultūras iestādes, kā arī darba devēji,
- ◆ valsts un pašvaldību institūcijas,
- ◆ sabiedriskās organizācijas un citas fiziskas un juridiskās personas, kuru darbība saistīta ar atbalsta un palīdzības sniegšanu bērniem (25).

Konvencijā par bērnu tiesībām bērnu tiesības izteiktas 54 pantos, kurus nosacīti var iedalīt četrās grupās. Tie garantē tiesības:

- ◆ uz dzīvību un veselību,
- ◆ būt pasargātam no ekspluatācijas un vardarbības,
- ◆ uz pamatizglītību,
- ◆ paust savu viedokli un būt sabiedriski aktīvam (18).

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem bērnu tiesību aizsardzība Latvijā ir daudzu valsts, pašvaldības, sabiedrisko organizāciju un citu fizisko vai juridisko personu kompetencē, kuru darbība saistīta ar atbalsta un palīdzības sniegšanu bērniem un ģimenēm.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 4. pantā noteikti Bērna tiesību aizsardzības mērķi. Bērna tiesības tiek aizsargātas, lai sasniegtu šādus mērķus:

- ◆ sabiedrības interesēm atbilstošas vērtību orientācijas veidošanos un nostiprināšanos bērņā,
- ◆ bērna orientāciju uz darbu kā vienīgo morāli atbalstāmo eksistences līdzekļu iegūšanas un labklājības avotu,
- ◆ bērna orientāciju uz ģimeni kā sabiedrības organizācijas pamatvērtību un vienu no sabiedrības un indivīda galvenajām vērtībām,
- ◆ bērna orientāciju uz veselīgu dzīvesveidu kā tautas izdzīvošanas objektīvu priekšnosacījumu,
- ◆ bērna drošību, kā arī viņa veselības un dzīvības maksimālu aizsardzību, sevišķu uzmanību tam veicot publisku pasākumu vai bērniem pieejamu publisku izklaides, sporta vai atpūtas vietu apmeklēšanas, bruņotu konfliktu, ugunsgrēku

vai citu ārkārtas situāciju (plūdu, vētras, paaugstināta radiācijas līmeņa u.tml.) laikā (25).

Pedagoga kompetenci bērnu tiesību aizsardzībā nosaka Izglītības likums, Bērnu tiesību aizsardzības likums, Pirmsskolas izglītības iestādes parauglikums, ANO Konvencija par bērna tiesībām u.c. normatīvie akti.

Pedagoga kompetence:

- ◆ radoši un atbildīgi piedalīties attiecīgo izglītības programmu īstenošanā,
- ◆ audzināt krietnus, godprātīgus cilvēkus– Latvijas patriotus,
- ◆ ievērot pedagogu profesionālās ētikas normas,
- ◆ nodrošināt bērna iespējas īstenot savas tiesības izglītības iestādē,
- ◆ ievērot bērna tiesības, nekavējoši ziņot par bērna tiesību pārkāpumiem skolas administrācijai vai citai kompetentai iestādei,
- ◆ būt atbildīgam par skolēnu veselību un dzīvību mācību stundās un viņa vadītajos un organizētajos pasākumos,
- ◆ veidot pozitīvu sadarbības vidi,
- ◆ sadarboties ar skolēna ģimeni,
- ◆ ievērot skolēna vajadzības, pieredzi, domāšanas veidu, spējas,
- ◆ stimulēt, vadīt un sniegt īpašu atbalstu skolēniem, kuriem ir grūtības,
- ◆ motivēt skolēnu mācīties un ticēt savām spējām,
- ◆ īstenot ANO Konvenciju par bērna tiesībām, Bērnu tiesību aizsardzības likumu, Izglītības likumu, Vispārējās izglītības likumu un citus normatīvos aktus, kas ir saistīti ar audzināšanu (25).

Bērni ir mūsu sabiedrības neaizsargātākā daļa. Pedagogiem ir jāzina, kuri likumi un noteikumi Latvijā aizsargā bērnu tiesības, lai ikdienā ievērotu šo normatīvo aktu prasības darbā ar bērniem. Pēc manām domām, likumdošana ir sakārtota, lai bērnus maksimāli pasargātu no mūsdienu sabiedrības negatīvās ietekmes.

3. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS GALVENIE VIRZIENI

„Mūsdienās vairs nav laika gaidīt, lai izglītības sistēma pati uzlabotos. Pedagogiem pašiem jātiecas pēc profesionālas kultūras, jāattīsta personīgo pārmaiņu spējas”(19, 25. lpp.).

Izglītības politiku raksturo tās mērķu politika, struktūrpolitika, satura politika. Izglītības mērķu politika tiek veidota saistībā ar valsts ilgtermiņa un sociālās attīstības stratēģiju, valsts attīstības prioritātēm. „Latvijas izglītības prioritāte ilgtermiņa periodā ir:

- ◆ izglītības kvalitātes paaugstināšana,
- ◆ resursu efektīva izmantošana,
- ◆ izglītības pieejamības nodrošināšana,
- ◆ pedagoģu algu pielīdzināšana ierēdņu algām,
- ◆ institucionālā attīstība”(19, 67. lpp.).

Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.–2013. gadam, kuru pamatmērķis ir nodrošināt katram iedzīvotājam iespēju iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā atbilstoši individuālām interesēm, spējām un valsts ekonomiskās attīstības vajadzībām, norādīti kvalitatīvas pirmsskolas izglītības nodrošināšanas uzdevumi:

- ◆ Veikt pētījumu par piecgadīgo un sešgadīgo bērnu sagatavošanu pamatizglītības apguvei.
- ◆ Nodrošināt pirmsskolas izglītības satura un metodikas izstrādi piecgadīgo un sešgadīgo bērnu sagatavošanā skolai atbilstoši 1. klases izglītības saturam.
- ◆ No valsts budžeta finansēt darba algas pirmsskolas pedagogiem, kas nav nodarbināti bērnu sagatavošanā skolai.
- ◆ Veicināt pašvaldību dibināto izglītības iestāžu un grupu skaitu, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas (t.sk. speciālās pirmsskolas izglītības programmas) palielināšanos (30).

Kā rezultātā plānots:

- ◆ Rekomendācijas piecgadīgo un sešgadīgo bērnu sagatavošanā pamatizglītības apguvei.
- ◆ Pilnveidots pirmsskolas izglītības saturs un izstrādāti programmas īstenošanai nepieciešamie metodiskie līdzekļi.
- ◆ Veikti grozījumi Izglītības likumā, nosakot kompetenču maiņu visu pirmsskolas izglītības pedagoģu darba samaksas finansēšanā.
- ◆ Dibinātas jaunas pirmsskolas izglītības iestādes un atvērtas grupas, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas (30).

Nākotnes darbs ir efektīvs tikai tad, ja tas bāzējas noteiktā teorijā, apzinātā izglītības perspektīvā. Jāatrod pietiekami daudz laika, lai izzinātu izglītības izmaiņu nepieciešamības cēloņus. Tas prasa izzināt citu pieredzi un veidot savus secinājumus par pārmaiņu virzību. Pārdomājama ir vērtēšanas sistēma un kvalitātes vadība. Nākotnes perspektīvu izpratne nodrošina mērķa sasniegšanu, pareizāku līdzekļu izvēli un izglītības pārmaiņu virzības apziņu (19).

Izglītības pārmaiņās ir nepieciešamība pēc inovācijām. Pedagogu inovatīvā darbība ir jaunu ideju, metožu, paņēmieni, formu, tehnoloģiju u.c. izstrāde un īstenošana savā profesionālajā darbībā. Pret pagātņi izglītībā varam būt pasīvi, taču nākotne prasa aktivitāti (19).

„Pārmaiņu īstenošanā vajadzīgas:

- ◆ jaunas koncepcijas,
- ◆ radoša spēja koncepcijas īstenot,
- ◆ meistarība un zināšanas kā pamatstratēģija,
- ◆ vērtību atzīšana,
- ◆ vadītājs, kas īsteno inovācijas,
- ◆ darbs komandā,
- ◆ iestādei jābūt saistītai ar vidi,
- ◆ iestādei jābūt spējai pašatjaunoties” (19, 25.- 26. lpp.).

Izvirzītās aktualitātes 2005.- 2010. gadam pirmsskolas izglītībā:

- ◆ Ātra pirmsskolas institūciju attīstība.
- ◆ Programmu, kuras neatdarina skolu izveide.
- ◆ Bērnu personības, talantu, garīgo un fizisko spēju attīstības nodrošināšana atbilstoši bērna iespējām.
- ◆ Bērnu tiesību ievērošana.
- ◆ Bērna sagatavošana atbildīgai, patstāvīgai dzīvei brīvā sabiedrībā.
- ◆ Bērna nacionālās identitātes saglabāšanu, tās valsts valodas un kultūras vērtību apguve, kurā bērns dzīvo.
- ◆ Pieredzes apguve socializācijas procesā.
- ◆ Bērna individualitātes attīstīšana (12, 3. lpp.).

„Cilvēka attīstība- no dzimšanas līdz mūža beigām- ir dialektisks process, kas sākas ar sevis iepazīšanu, pēc tam tiek veidotas saskarsmes iemaņas. Šādā aspektā izglītība pirmām kārtām ir iekšējs ceļojums, kura stadijas atbilst cilvēka brieduma stadijām” (21, 14. lpp.).

4. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA VALKAS NOVADĀ

Pirmsskolas izglītības iestāde ir vieta, kur mazo cilvēku pasaules saplūst, kā arī tiek papildinātas ar izziņas un jaunas informācijas lappusēm. Vieta, kur arī ārpus mājām bērns var justies kā mājās (15). Ņemot vērā bērna audzināšanu un izglītošanu ģimenē pirmajos dzīves gados, varam uzskatīt, ka tā ir veidoties sākusi personība ar noteiktām temperamenta un rakstura īpašībām, spējām jeb intelektiem, zināšanām, prasmēm un attieksmēm. Tas ir „sākuma stāvoklis”, ar kuru sākas sabiedriskās izglītības ietekme uz bērna personības attīstību (21).

Vadoties no teorētiskajām atziņām un normatīvajiem aktiem, lai pētītu un analizētu pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamību un pieprasījumu Valkas novadā, datu analīzes līmenī iepazinos ar:

- ◆ pirmsskolas izglītības iestāžu skaitu novadā pirms un pēc administratīvi teritoriālās reformas,
- ◆ piedāvāto programmu skaitu,
- ◆ pirmsskolas izglītības iestāžu nodrošinājumu ar pedagoģiskajiem darbiniekiem:
 - izglītības līmenis,
 - darbinieku vecums,
 - pedagoģiskais darba stāžs
 - vidējais bērnu skaits uz vienu pedagoģisko darbinieku,
- ◆ bērnu skaitu novadā no 0-6 gadiem,
- ◆ bērnu skaitu, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes,
- ◆ demogrāfiskajām tendencēm novadā.

Datus apkopāju, salīdzināju un analizēju par stāvokli Valkas novada pirmsskolas izglītības iestādēs uz 2009. un 2010. gada 1. septembri.

Pētījumā izmantoju arī anketēšanas metodi- tā vienlaikus aptverot lielu skaitu novada iedzīvotāju. Lai iegūtu patiesus datus, anketēju Valkas novada iedzīvotājus (skat. 5. pielikumu), Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu vecākus (skat. 6. pielikumu), Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājas (skat. 7. pielikumu) un pirmsskolas izglītības skolotājas (skat. 8. pielikumu):

- ◆ par pirmsskolas izglītības pieejamību pēc administratīvi teritoriālās reformas
- ◆ par pirmsskolas izglītības sasniedzamību,
- ◆ par pirmsskolas izglītības pieejamību kopumā novadā un katrā pagastā,
- ◆ par kritērijiem, kas nosaka pirmsskolas izglītības iestādes izvēli.

Aptaujātie respondenti

Pašvaldība pilsēta/ pagasts	Iedzīvotāji		Vecāki		Vadītājas		Skolotājas	
	Izplatītas	Saņemtas	Izplatītas	Saņemtas	Izplatītas	Saņemtas	Izplatītas	Saņemtas
Valka	20	20	40	48	4	4	19	14
Valkas	10	10						
Ērgemes	10	10	10	10	1	1	2	2
Kārķu	10	10	10	10	1	1	2	2
Vijciema	10	10	10	9	1	1	2	2
Zvārtavas	10	10	10	10	1	1	2	2
Kopā	70	70	80	87	8	8	27	22

Respondentu lielā atsaucība liecina par pētāmā jautājuma aktualitāti. Pirmsskolas izglītības darbiniekus iepazīstināju ar kursa darba „Pirmsskolas izglītības pieejamība Valkas novadā” prezentāciju un ieinteresēju turpmākajā pētījumā, kā rezultātā izveidojās laba sadarbība. Dažās iestādēs saņēmu vairāk anketu no vecākiem, nekā izplatīju. Nesaņēmu atpakaļ piecas anketas no pirmsskolas izglītības skolotājām, jo Valkas pilsētā pirmsskolas izglītības sporta skolotāja, mūzikas skolotāja amatu savienošana strādā vairākās iestādēs.

Valkas novada apvienošanās projekta ziņojuma kopsavilkumā ir teikts, ka „visu vietējo pārvalžu teritorijās tiks nodrošināta 5- 6 gadīgo bērnu apmācība. Tiks saglabātas arī novada teritorijā esošās rajona padomes izglītības iestādes (43).

Pirmsskolas izglītības iestādes Valkas novadā pirms un pēc administratīvi teritoriālās reformas

Līdz administratīvi teritoriālajai reformai darbojās	Pēc administratīvi teritoriālās reformas darbojas
Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa” Valkā	Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa” Valkā
Speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš” Valkā	Speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš” Valkā
Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa” Valkā	Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa” Valkā
Pirmsskolas izglītības iestāde „Čiekuriņš” Ērgemē	2 pirmsskolas izglītības grupas Ērgemes pamatskolā
IU „Celiši” pirmsskolas izglītības iestāde Vijciemā”	2 pirmsskolas izglītības grupas Vijciema pamatskolā

Pirmsskolas izglītības grupa Ozolu pamatskolā	Pirmsskolas izglītības grupa Ozolu pamatskolā
Pirmsskolas izglītības grupa Kārķu pamatskolā	Pirmsskolas izglītības grupa Kārķu pamatskolā
Pirmsskolas izglītības grupa pie Bērnu un jauniešu centra „Mice”	Pirmsskolas izglītības grupa pie Bērnu un jauniešu centra „Mice”

Jaunizveidotajā Valkas novadā darbu uzsāka 4 pirmsskolas izglītības iestādes un 4 pirmsskolas izglītības grupas pie izglītības iestādēm.

Līdz 2009. gada 1. septembrim Vijciema pagastā darbojās IU „Celīši” pirmsskolas izglītības iestāde. 2008. gadā Vijciema pagasta pašvaldība izremontēja ēku blakus Vijciema pamatskolai. Jau pirms Valkas novada izveidošanas beidza pastāvēt Asjas Ozoliņas izlolotais, Latvijā pirmais privātais bērnudārzs un bērni pārcēlās uz Vijciema centru jaunās, gaišās telpās kā pirmsskolas izglītības grupa pie Vijciema pamatskolas.

Valkas novadā vislielākā ir pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa” Valkā. Iestāde darbu sāka 1981. gada 5. maijā kā Valkas pilsētas 4. bērnudārzs. „Pasaciņa” atrodas pilsētas nomalē un to no divām pusēm apņem pļavas un pilsētas iedzīvotāju mazdārziņi. Turpat atrodas arī dzīvojamais mikrorajons. „Pasaciņu” apmeklē gan latviešu, gan krievu tautības bērni, bet mācības notiek latviešu valodā.

2010./2011. mācību gadā iestādē strādā 40 darbinieki, no tiem 24 pedagoģiskie darbinieki. Skolotāju vadībā prasmes un iemaņas vispārīzglītojošajā pirmsskolas izglītības programmā apgūst 176 bērni vecumā no 1 gada 6 mēnešiem līdz 6 (7) gadiem (22).

Darbs ar bērniem tiek organizēts apakšgrupās, rotaļnodarbībās un individuālajā darbā. Bērni var patstāvīgi un radoši darboties, gatavoties skolas gaitām, var piedalīties dažādos interesantos pasākumos kopā ar pieaugušajiem, attīstīt prasmes un iemaņas, apmeklējot mūzikas, sporta, valodas, matemātikas un citas nodarbības, papildus attīstīt sevi koriģējošās vingrošanas, muzikālo spēju attīstības nodarbībās. Pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” ir tradīcija svinēt gadskārtu svētkus, notiek dažādi konkursi, tematiski koncerti, pasākumi, izstādes, sporta svētki kopā ar vecākiem, pārgājieni un balles (43).

Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa” audzēkņus uzņem no 3 gadu vecuma, šajā mācību gadā to apmeklē 23 bērni (22).

Paralēli ikdienas rotaļām un nodarbībām pirmdienās bērni apgūst ticības mācību un apmeklē svētbrīdi Valkas baznīcā.

Jau 1927. gadā Valkā dibināts Lugažu draudzes Lugažu evaņģēliski luteriskās baznīcas bērnudārzs. Arhīva dokuments Nr. 86 apliecina, ka Lugažu draudzē 1927. gadā darbojusies

20- 25 bērnu grupa audzinātājas Tomsones vadībā. Ik rītu pirms darba tika skaitīta lūgšana. Bērnudārza vadīšanai un apkalpošanai algoja divus darbiniekus. Rīkoja Ziemassvētku eglītes pasākumus ar mazo bērnu uzstāšanos. Bērni dārziņā tika nodarbināti atbilstoši savām spējām un vecumam. Galvenā mācību metode bija rotaļa. Ar tās palīdzību mācījās lasīt, rēķināt, attīstīja maņu orgānus, audzināja ētiku un ierādīja darba iemaņas.

Krīstīgais bērnudārzs pastāvēja īsu laiku. Tomēr Lugažu draudzes ēka ir vienmēr kalpojusi kā vieta, kur bērni saņem mīlestību un gādību.

1993. gadā Valkas-Lugažu evaņģēliski luteriskā draudze atguva īpašumus un bijušā bērnudārza telpās sāka darboties draudzes kanceleja un Svētdienas skola.

Valkas-Lugažu evaņģēliski luteriskās draudzes mācītājam Arnim Bušam un draudzes priekšniecei Annai Dreimanei radās doma dibināt kristīgo bērnudārzu "Gaismiņa". 1998. gadā draudzes mājā dibināja Valkas-Lugažu evaņģēliski luteriskās draudzes pirmsskolas izglītības iestādi "Gaismiņa". Atklāšanā to iesvētīja Jānis Vanags un Valkas-Lugažu evaņģēliski luteriskās draudzes mācītājs Arnis Bušs.

Tā ir vienīgā pirmsskolas izglītības iestāde novadā ar kristīgu ievirzi (43).

Speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš” Valkā dibināta 1998. gadā uz Valkas 1. bērnudārza bāzes. Audzēkņi katru gadu tiek uzņemti ar pedagoģiski medicīniskās komisijas lēmumu. Šajā mācību gadā pirmsskolas izglītības iestādi „Pumpuriņš” apmeklē 57 bērni. Ikdienā bērni darbojas 3 jaukta vecuma grupiņās (22).

Iestādē darbojas arī diennakts grupa. Tas dod iespēju speciālo pirmsskolas izglītības iestādi apmeklēt bērniem ar speciālām vajadzībām no visa novada, kā arī citiem novadiem.

Ikdienā ar bērniem darbojas 12 pieredzējuši, radoši pedagogi un 9 tehniekie darbinieki (22).

Atbalstu pedagogiem mazuļu attīstībā sniedz izglītības psihologs, speciālais pedagogs, logopēds, mūzikas un sporta skolotājas, masiere un koriģējošās vingrošanas speciāliste.

Pirmsskolas izglītības iestādes prioritāte ir harmoniskas personības attīstība. Pilnveidot bērnu fizisko, prāta, emociju un gribas attīstību, radot katram bērnam aktīvas darbošanās iespējas. Liela uzmanība tiek pievērsta arī bērna drošībai un veselības nostiprināšanai. Bērna veselības nostiprināšana notiek rīta vingrošanā, sporta nodarbībās, rotaļu laikā, pastaigās, kā arī sporta svētkos.

Līdz 2009. gada 1. novembrim Ērģemes pagastā darbojās pirmsskolas izglītības iestāde „Čiekuriņš”. Pēc iestādes reorganizācijas un pievienošanas Ērģemes pamatskolai, pirmsskolas grupas turpina darboties savās līdzšinējās telpās blakus skolai.

2010./ 2011. mācību gadā pirmsskolas grupas apmeklē 32 bērni, kas ikdienā darbojas jaunākajā „Lācēnu” grupā (17 bērni) un vecākajā „Zaķēnu” grupā (15 bērni) (22).

Pirmsskolas izglītības satura apguve tiek organizēta rotaļnodarbību veidā. Rotaļājoties un spēlējoties bērni iepazīst sevi, savu ģimeni, pagastu un valsti, izzina latviešu tautas tradīcijas. Bērniem ir iespēja darboties pirmsskolas grupu ansablī (43).

Kārķu pamatskolas pirmsskolas izglītības grupu šajā mācību gadā apmeklēja 13 audzēkņi (22).

Ozolu pamatskolas pirmsskolas izglītības grupu Zvārtavas pagastā šogad apmeklēja 15 audzēkņi (22).

Sakarā ar skolēnu skaita samazināšanos no 200 skolēniem (pagājušā gadsimta divdesmitajos gados) līdz 58 skolēniem pagājušajā mācību gadā, Vijciema pagastā 2008. gadā tika realizēts projekts par pirmsskolas grupas telpu un rotaļu laukuma izveidi pie Vijciema pamatskolas. 2009./ 2010. mācību gadā jaunizveidotās pirmsskolas grupas apmeklēja 25 audzēkņi (22), šajā mācību gadā 23 skolēni.

Pirmsskolas izglītības grupu „Rūķu skolā” pie Bērnu un jauniešu centra „Mice” šajā mācību gadā apmeklēja 13 audzēkņi. Šī ir iespēja obligāto 5-6 gadīgo bērnu apmācības programmu apgūt bērniem, kuri neapmeklēja pirmsskolas izglītības iestādi. Nepieciešamās prasmes un iemaņas skolai bērni apgūst speciāli izremontētās un pielāgotās telpās. Nodarbības notiek katru darba dienu no plkst. 8.00 līdz 12.00. Dažāda veida attīstošo nodarbību skaitā ir rotaļas, dziedāšana, ritmika (43).

Pēdējos gados, lai uzlabotu pirmsskolas izglītības kvalitāti un pieejamību novadā, ir īstenoti vairāki vērīnīgi projekti.

2008. gada 15. oktobrī svinīgi atklāja labiekārtotās Valkas pilsētas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes „Pumpurīņš” teritorijas tehniskā projekta „Valkas pilsētas specialās pirmsskolas iestādes teritorijas rekonstrukcija” pirmo kārtu.

Kopējās rekonstrukcijas darbu izmaksas ir Ls 22409,61. Darbu gaitā tika demontēti esošie celiņi un laukumi, ierīkots bruģis, izveidotas ietvju apmales, ūdens novadīšanas piltuves un drenāžas caurules, kā arī uzstādīts atpūtas sols, atkritumu tvertne, parka lampas, velosipēdu novietne un karoga masts.

Bez iepriekšminētajiem rekonstrukcijas darbiem, ir veikta arī teritorijas labiekārtošana, kur daudz darba ir ieguldījuši bērnu vecāki un Valkas pilsētas domes pilsētas teritorijas apsaimniekošanas nodaļas speciālisti.

Tehniskais projekts teritorijas rekonstrukcijai tika izstrādāts, jo līdz šim esošais iekārtojums bija veidots pirms daudziem gadiem, kas laika gaitā bija papildināts ar jaunām rotaļu ierīcēm, kuru dizains savā starpā bija atšķirīgs un nesaderīgs. Dažviet rotaļu ierīces bija izvietotas, neievērojot visas nepieciešamās drošības zonas, kas bērniem traucēja kustību.

Tāpat celiņiem un laukumiem bija nolietojies un apdrupis asfalta un betona flīžu segums. Līdz šim nebija atrisināta arī lietus ūdens aizvadīšana (43).

2009. gada 9. decembrī ar svinīgu lentes griešanu atklāja renovēto Valkas pilsētas pirmsskolas izglītības iestādi „Pasaciņa”. Renovācijas darbi tika veikti Eiropas Reģionālā attīstības fonda aktivitātes „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros” projektā „Valkas pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Pasaciņa” infrastruktūras attīstība”.

Projekta mērķis bija saglabāt esošo vietu skaitu iestādē un nodrošināt tās pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Ēkai tika veikta logu un durvju nomaiņa, jumta renovācija, galvenās ieejas pielāgošana cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem un fasādes siltināšana. Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa” ieguva jaunu, krāsainu, dzīvespriecīgu izskatu.

Projekta kopējās izmaksas ir Ls 212 967, no tiem Ls 167 006 ir Eiropas Reģionālā attīstības fonda finansējums, Ls 11 789 – valsts budžeta dotācija, bet Ls 34 172– Valkas pilsētas domes līdzfinansējums.

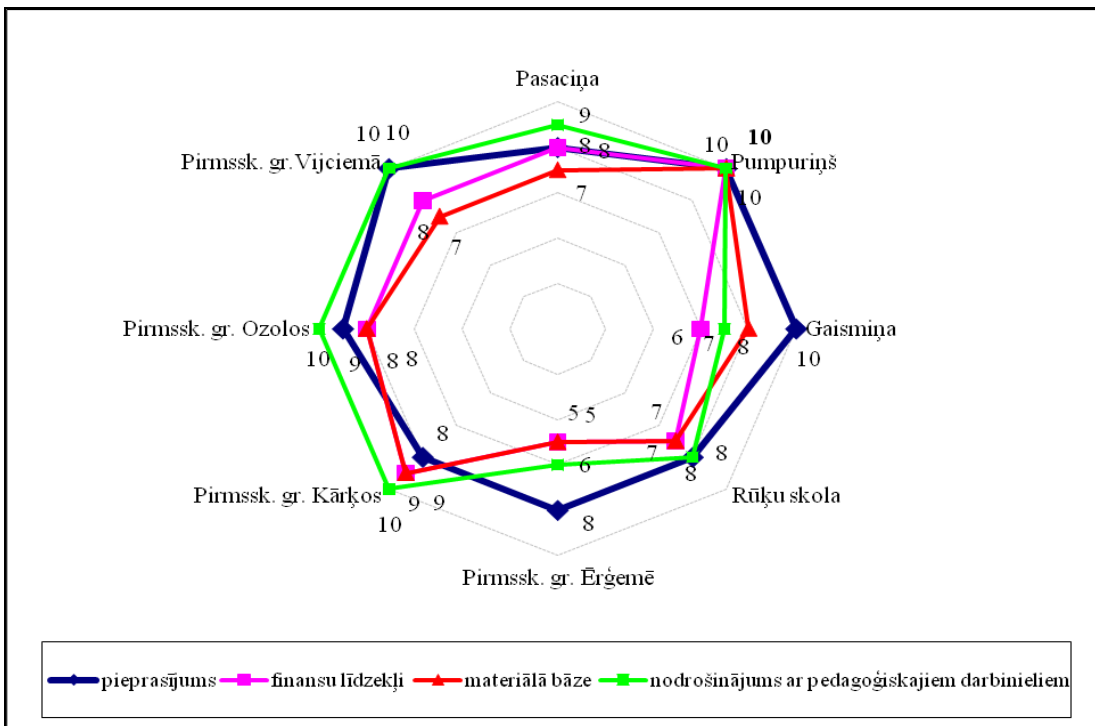
Atremontētās telpās darbu pagājušajā mācību gadā uzsāka arī pirmsskolas izglītības grupas pie Vijciema pamatskolas un Ozolu pamatskolas. Pašvaldības katru gadu, atbilstoši pirmsskolas iestāžu vajadzībām, ieguldījušas gan savus, gan piesaistījušas projektu līdzekļus to attīstībā (43).

Uzsākot pirmo mācību gadu jaunizveidotajā Valkas novadā, Valkas novada Izglītības pārvaldes vadītāja Dzintra Auzāne informēja, ka neskatoties uz valsts mērķdotāciju apjoma samazinājumu vairāk nekā uz pusi, salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, novadā darbu turpina visas vispārizglītojošās izglītības iestādes (1).

„Pēc simts dienām Valkas novadā”, novada domes priekšsēdētājs Kārlis Albergs „Valkas novada vēstīs” atzīst, ka „pašvaldības funkcija Nr. 1 bija- sakārtot izglītības sistēmu tā, lai katrs pedagogs 1. septembrī zinātu, vai viņam ir darbs, kāda būs darba alga un kāda būs Valkas novada izglītības struktūra. Faktiski izglītība ir un arī nākošgad būs pirmajā vietā” (1).

Pēc Ērgemes pirmsskolas izglītības iestādes „Čiekuriņš” pievienošanas Ērgemes pamatskolai (2009. gada 24. septembra Valkas novada domes sēdes protokols Nr.7, 49.§) un šajā mācību gadā, Valkas novadā darbojas 3 pirmsskolas izglītības iestādes un 5 izglītības iestādēs pirmsskolas grupas (22) (skat. 4. pielikumu).

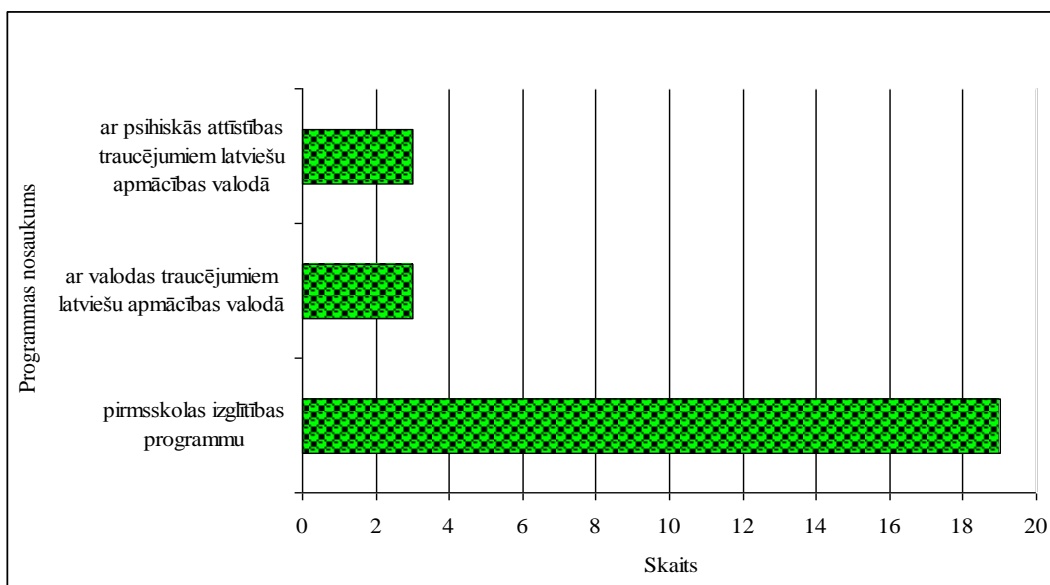
Visas šīs izglītības iestādes aptaujas anketās 10 ballu sistēmā vērtēja vadītājas. Pēc vadītāju vērtējuma, vislabāk nodrošinātā pirmsskolas izglītības iestāde novadā ir Valkas pilsētas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš.” Pārējās vadītājas vēlētos lielākus finansu līdzekļus savai iestādei un labāku materiālo bāzi.

4.1. att. Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu vadītāju pašnovērtējums iestādei

Samērā augstu vadītājas vērtēja nodrošinājumu ar pedagoģiskajiem kadriem un pieprasījumu pēc pirmsskolas izglītības iestādes, ko analizēšu turpmākajā pētījumā.

Šajās iestādēs darbojas 19 pirmsskolas izglītības grupas, kas īsteno vispārējo pirmsskolas izglītības programmu, programmas kods 01011111, 3 grupas īsteno speciālo pirmsskolas izglītības programmu bērniem ar valodas traucējumiem latviešu apmācības valodā, programmas kods 01015511, un 3 grupas speciālo pirmsskolas izglītības programmu bērniem ar psihiskās attīstības traucējumiem latviešu apmācības valodā, programmas kods 01015611.

4.2. att. Valkas novada pirmsskolas izglītības iestādēs īstentās pirmsskolas izglītības programmas 2010./2011. mācību gadā

2010./2011. mācību gadā Valkas novadā pirmsskolas izglītības iestādes un pirmsskolas grupas pie izglītības iestādēm kopā apmeklēja 352 audzēkņi (pagājušajā mācību gadā 382). Audzēkņu skaits novada pirmsskolas izglītības grupās šogad, salīdzinājumā ar pagājušo gadu, samazinājies par 8%. Arī pedagoģisko darbinieku skaits ir samazinājies- šajā mācību gadā strādā 41 (pagājušajā gadā 44) pirmsskolas izglītības skolotājas, kopā 48 (pagājušajā gadā 51) pedagoģiskie darbinieki.

Audzēkņu skaits samazinājies, jo:

- ◆ samazinās bērnu skaits novadā,
- ◆ 8 pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņiem vecāki izņēma dokumentus, lai kopā ar bērniem dotos uz ārvalstīm,
- ◆ vecāki izņem bērnu no pirmsskolas izglītības iestādes, jo ir zaudējuši darbu.

4.1. Pirmsskolas izglītības skolotāju kvalitatīvais sastāvs Valkas novadā

„Darbs ar bērnu prasa īpašu smalkjūtību un piesardzību, spēju, cik iespējams labi, orientēties bērna smalkajā iekšējā pasaulē un apzināties, cik ļoti tā atšķiras no mūsu- pieaugušo- iekšējās pasaules” (2, 87. lpp.).

„Pedagogs savā būtībā ir pārmaiņu rosinātājs un īstenotājs. To viņš veic ar apzinātu mērķi, ar savām zināšanām un spēju virzīt un ietekmēt skolēnu dzīvi, ar izpratni par mūsdienu ekonomiku, politiku, sabiedrības dzīvi un tās pretrunām. Mūsdienu pedagogam jābūt spējīgam tikt galā ar pārmaiņām, pašam mainoties, harmonizējoties jaunajās situācijās”(19, 95. lpp.).

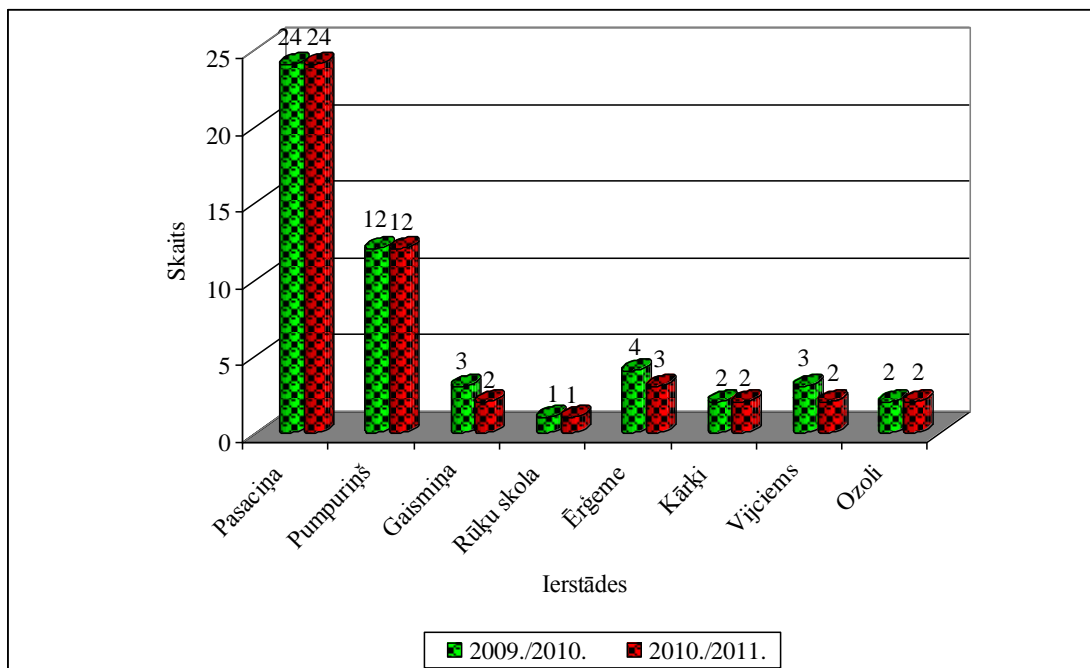
„Pieaugušais vienmēr ir paraugs bērnam- vienalga, kur viņš atrastos- skolā, uz ielas, sabiedriskajā transportā, teātrī, Saeimas tribīnē” (20, 7. lpp.).

„Bērniem ir vajadzīgi skolotāji, kuri:

- ◆ redz, kas notiek,
- ◆ saprot, ko viņi redz,
- ◆ darbojas, pamatojoties uz šo sapratni” (21, 99. lpp.).

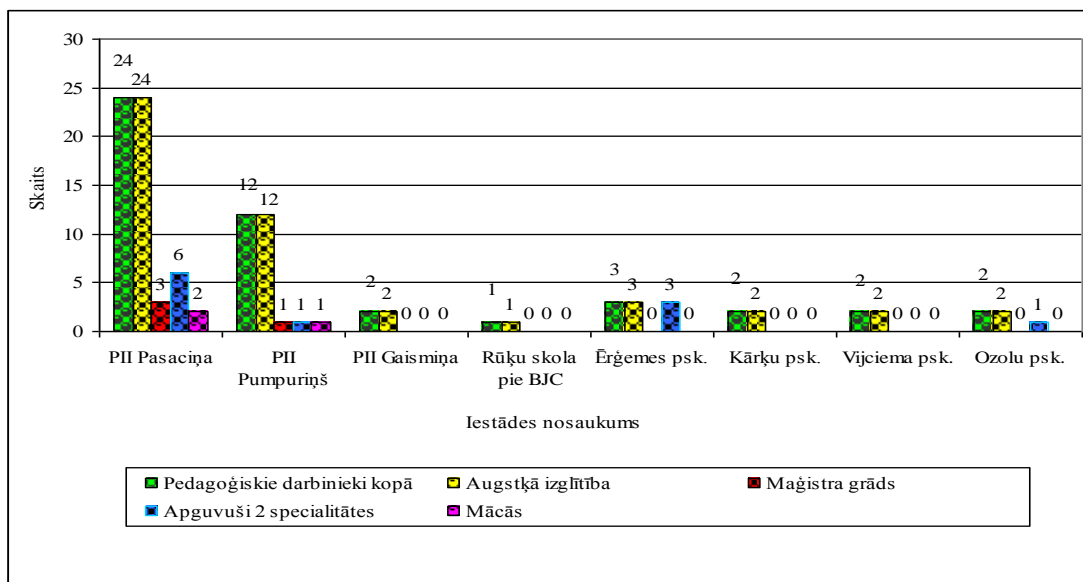
Optimāla bērnu un personāla proporcija ir izšķiroši svarīga kvalitatīvai pedagogu un bērnu mijiedarbībai (27).

Valkas novadā šajā mācību gadā ar pirmsskolas izglītības bērniem ikdienā strādā četrdesmit astoņi pedagoģiskie darbinieki.

4.1.1. att. Pedagoģisko darbinieku skaits pirmsskolas izglītības iestādēs 2009./2010. mācību gadā un 2010./2011. mācību gadā

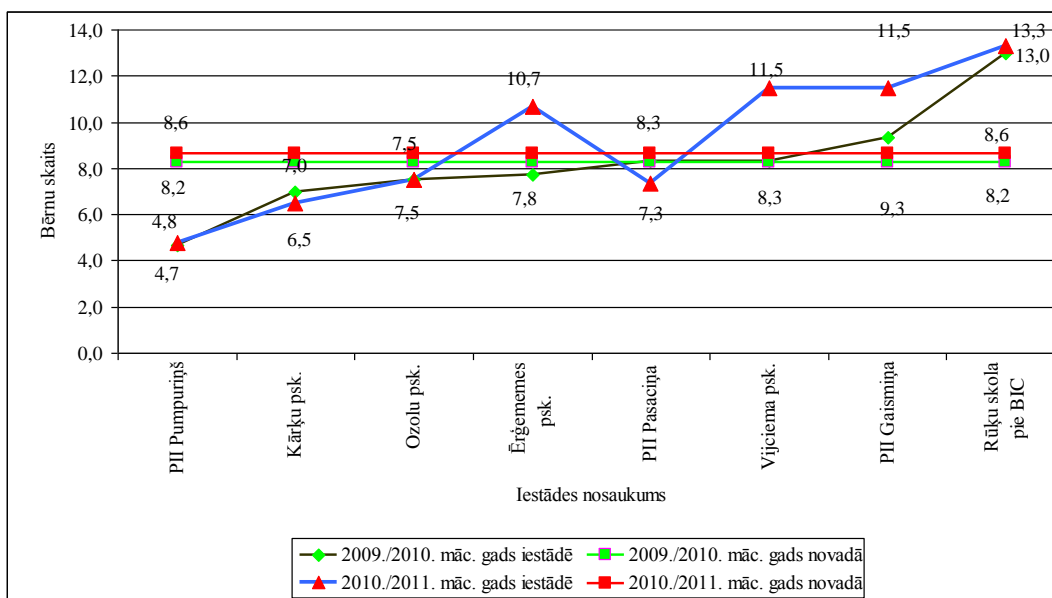
Analizējot no VIIS³ Valkas novada pedagogu datu bāzes iegūtos datus, konstatēju, ka visiem Valkas novada pirmsskolas izglītības pedagogiskajiem darbiniekiem izglītība atbilst 2000. gada 3. oktobra Ministru kabineta noteikumos Nr. 347 „Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai” izvirzītajām prasībām. Novadā strādā četri pirmsskolas izglītības pedagogiskie darbinieki ar maģistra grādu pedagogijā un psiholoģijā, 10 darbinieki ir apguvuši divas specialitātes un patreiz mācās 3 darbinieki, lai iegūtu specialitāti.

4.1.2. att. Valkas novada pirmsskolas izglītības skolotāju izglītības rādītāji 2010./2011. mācību gadā

Aprēķinot vidējo bērnu skaitu uz vienu pedagogisko darbinieku, kas novadā šogad ir 8.6 (pagājušajā gadā bija 8.24), secinu, ka vismazākais bērnu skaits uz vienu pedagogisko darbinieku 4.8 (pagājušajā gadā 4,67) ir speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē „Pumpuriņš”. Iestādē, bez pirmsskolas izglītības skolotājiem, ir plašs atbalsta personāls- logopēdi, speciālais pedagogs, psihologs. Vislielākais bērnu skaits (abos mācību gados-13) uz vienu pedagogisko darbinieku ir pirmsskolas izglītības grupā „Rūķu skola” pie Bērnu un jauniešu centra „Mīce”, jo bērni „Rūķu skolā” uzturas tikai četras stundas. Vistuvāk vidējam novada rādītājam ir pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa” vidēji 7,3 (pagājušajā gadā 8,33). Līdz 11,5 bērniem uz vienu pedagogisko darbinieku pieaudzis pirmsskolas izglītības iestādē „Gaismiņa” (pagājušajā gadā 9,3). Pirmsskolas grupās pie Ērgemes pamatskolas bērnu skaits šogad pieaudzis līdz 10,7 (pagājušajā gadā 7,8) un pirmsskolas grupās pie Vijciema pamatskolas līdz 11,5 (pagājušajā gadā 8,3). Nemainīgs šis skaitlis ir palicis pirmsskolas grupā pie Ozolu pamatskolas 7,50 bērni uz vienu skolotāju.

³ Vispārējās izglītības informatizācijas sistēma

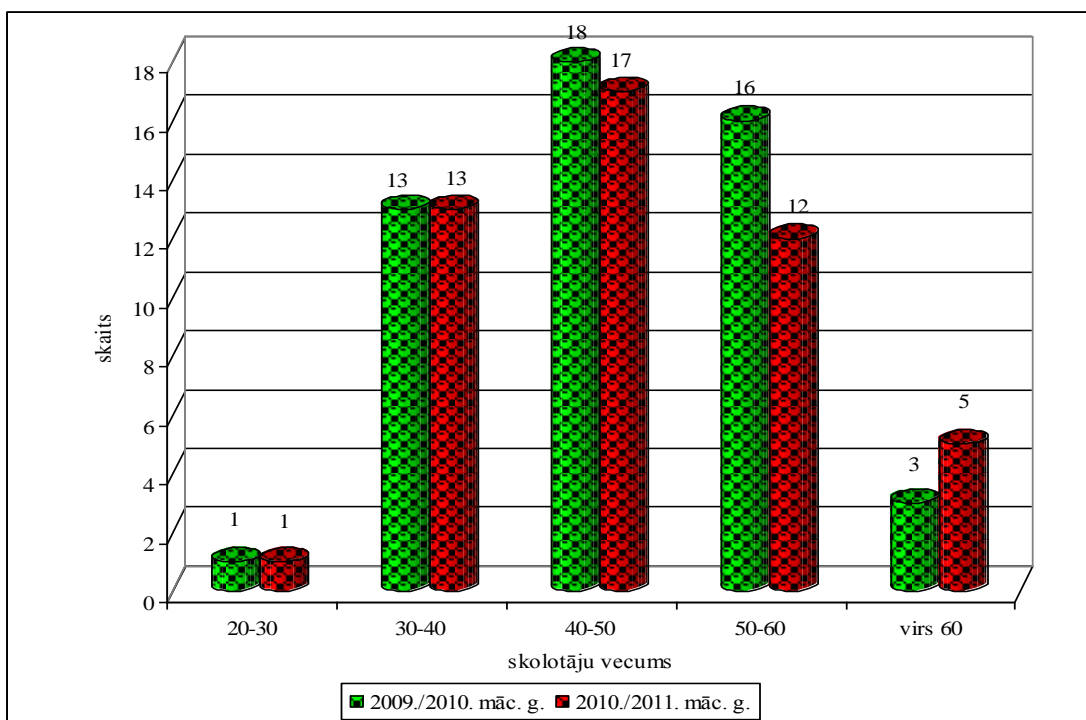
4.1.3. att. Vidējais bērnu skaits uz vienu pedagoģisko darbinieku pirmsskolas izglītības iestādēs un novadā 2009./2010. un 2010./2011. mācību gadā

Analizējot iegūtos datus secinu, ka pagastu teritorijās esošajās pirmsskolas izglītības iestādēs pieaudzis vidējais bērnu skaits uz vienu pedagoģisko darbinieku. Šis rādītājs iegūts pirmsskolas izglītības iestādes reorganizējot un pievienojot skolām, samazinot administratīvos darbiniekus.

Analizējot datus par pirmsskolas izglītības skolotāju vecumu, secinu, ka visvairāk Valkas novadā ir skolotāji vecumā no 40-50 gadiem, kas nozīmē, ka šie pedagogi ir zinoši, ar praktiskā darba pieredzi. Samērā daudz ir pedagoģisko darbinieku vecumā no 50-60 gadiem, kas nozīmē, ka tuvākajā laikā būs nepieciešami jauni kadri.

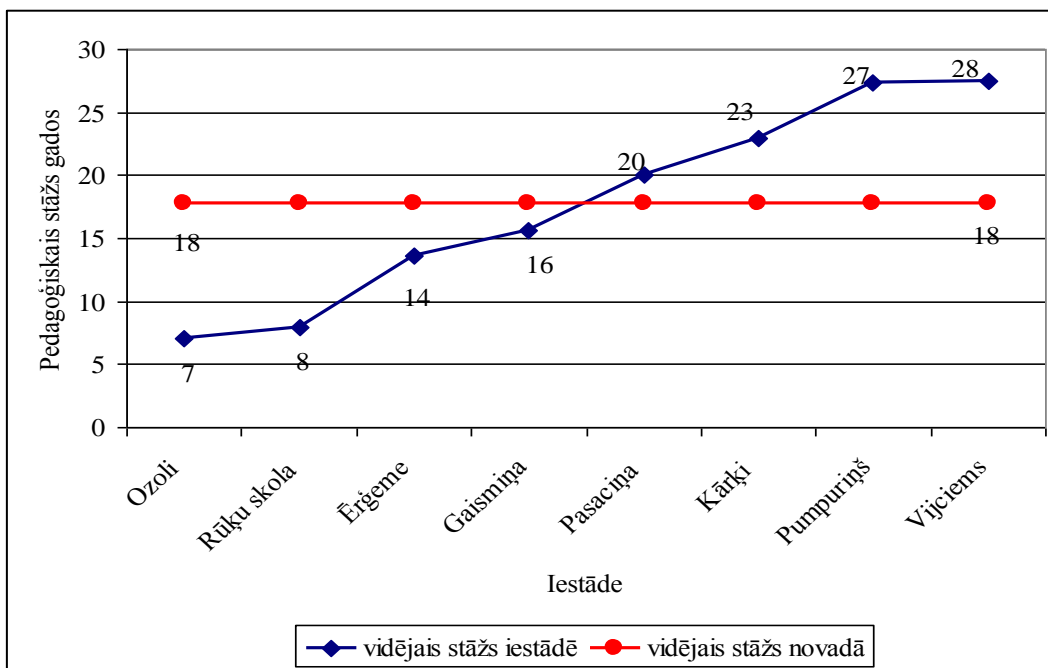
Tas, ka Valkas novadā jau otro mācību gadu strādā tikai viens pedagoģiskais darbinieks vecumā līdz 30 gadiem, apstiprina daudzkārt dzirdēto faktu, ka jaunieši neizvēlas darbu izglītības sistēmā.

Šajā mācību gadā ir samazinājies skolotāju skaits vecumā no 40 – 60 gadiem, kas varētu būt saistīts ar to, ka šajā mācību gadā novadā strādā 3 pirmsskolas izglītības skolotāji mazāk nekā pagājušajā mācību gadā un pieaudzis skolotāju skaits virs 60 gadiem.

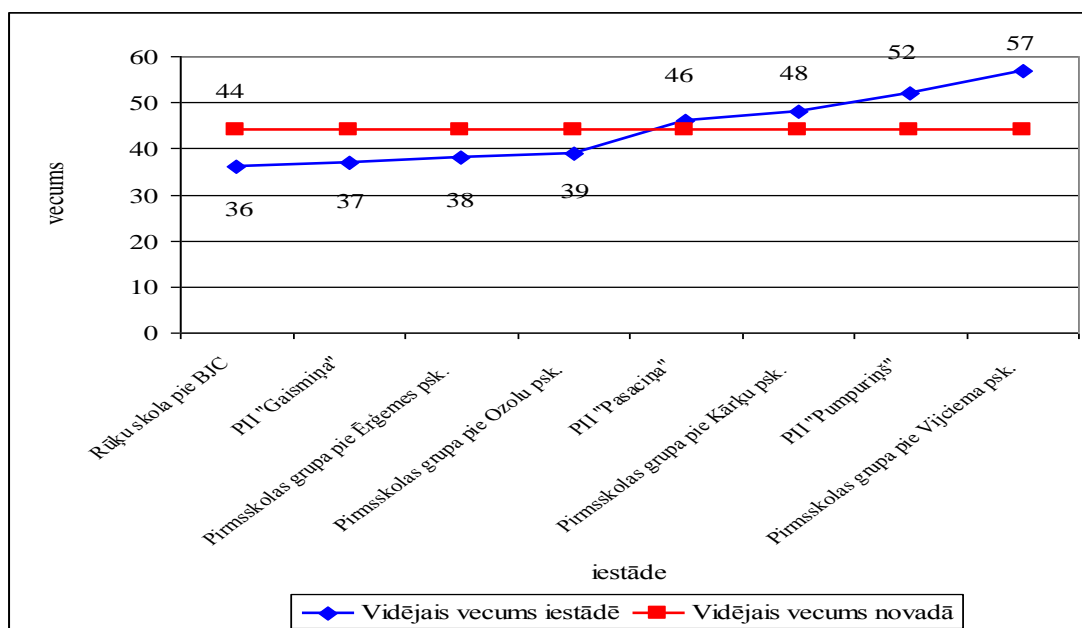

4.1.4. att. Valkas novada pirmsskolas pedagoģisko darbinieku sadalījums pēc vecuma 2009./2010. un 2010./2011. mācību gadā

Analizējot novada pirmsskolas izglītības pedagoģisko darbinieku stāžus, kas vidēji novadā ir 18 gadi, svārstoties robežās no 7 līdz 28 gadi, secinu, ka pedagoģiskie darbinieki ir pieredzējuši, profesionāli un zinoši, kas spēj prasmīgi un mērķtiecīgi organizēt pedagoģisko procesu savā grupiņā.

4.1.5. att. Valkas novada pirmsskolas pedagoģisko darbinieku vidējais pedagoģiskais darba stāžs gados

4.1.6. att. Valkas novada pirmskolas pedagoģisko darbinieku vidējais vecums

Valkas novada pirmskolas izglītības iestāžu darbinieku vidējais pedagoģiskais darba stāžs ir 18 gadi, vecums- 44 gadi, vidējais bērnu skaits 8.6 bērni uz vienu pedagoģisko darbinieku.

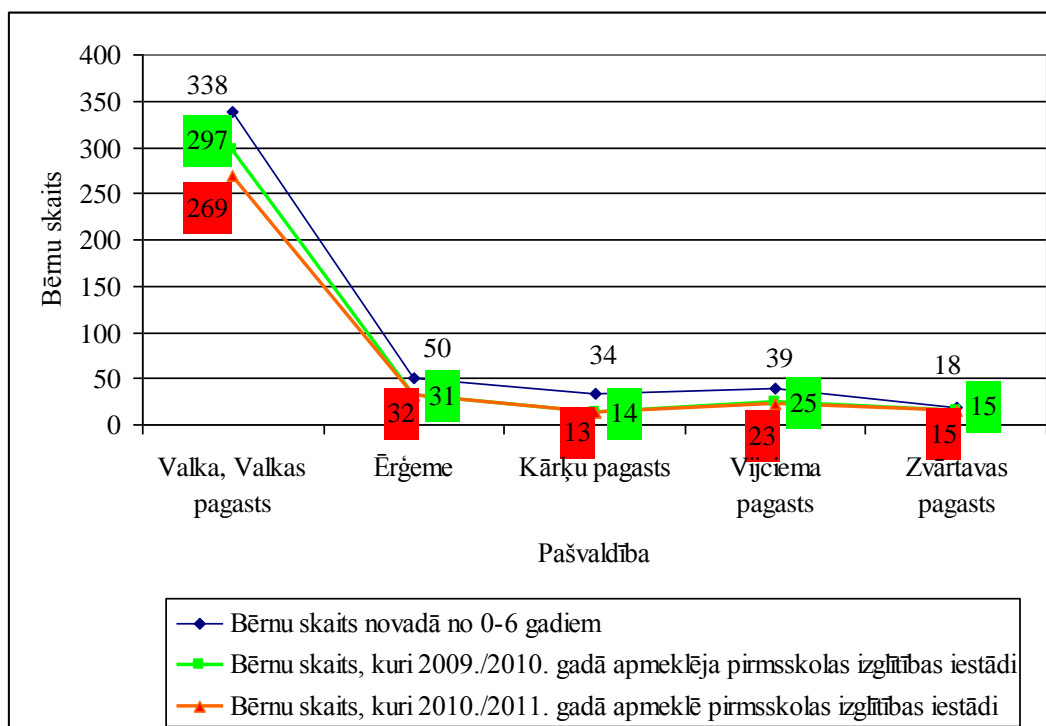
4.2. Pirmsskolas izglītības pieejamība Valkas novadā

Latvijā ir vērojams nevienmērīgs izglītības iestāžu sadalījums pa reģioniem. Pieaug to skolu skaits, kurās ir līdz 150 izglītojamo, līdz ar to ir vērojama līdzekļu neefektīva izmantošana, jo pašvaldības uztur skolas ar nelielu skolēnu skaitu, kur izmaksas uz vienu skolēnu ir daudz augstākas nekā skolās ar lielāku skolēnu skaitu (30).

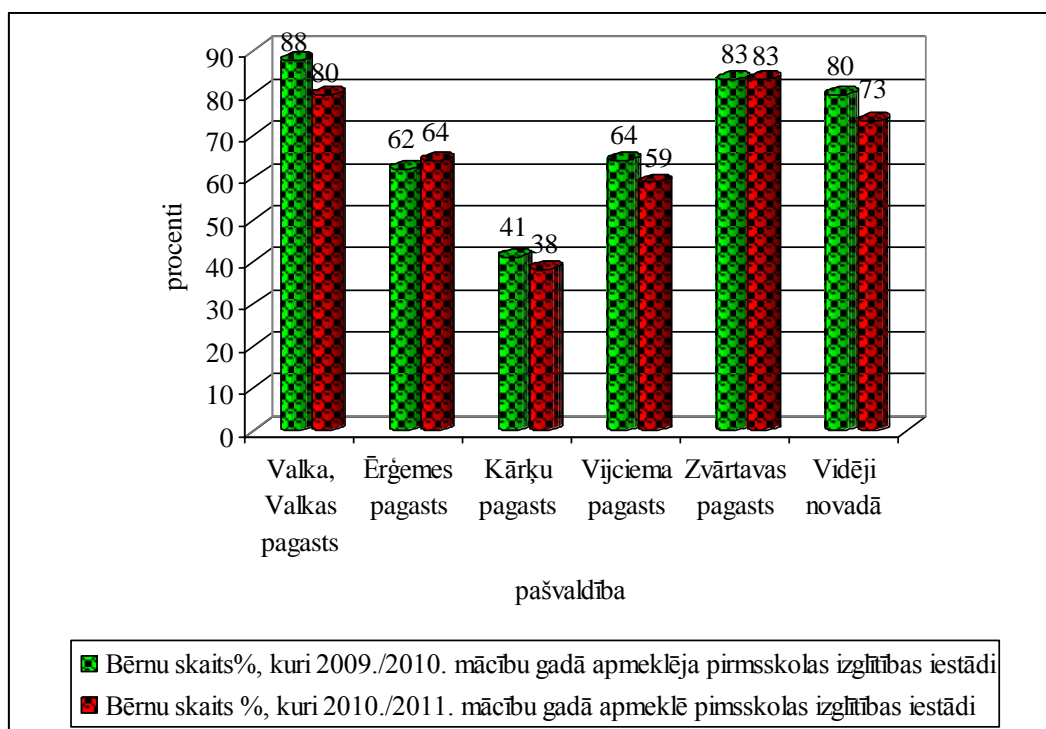
Valkas novadā uz 2010. gada 1. janvāri reģistrēti 472 bērni (skat. 3. pielikumu) vecumā no 0-6 gadiem, tai skaitā:

- ♦ Valkas pilsētā 252 bērni
- ♦ Valkas pagastā 86 bērni,
- ♦ Ērgemes pagastā 50 bērni,
- ♦ Kārķu pagastā 34 bērni,
- ♦ Vijciema pagastā 39 bērni,
- ♦ Zvārtavas pagasta 18 bērni (29).

2009./ 2010. mācību gadā 382 no šiem bērniem apmeklēja pirmsskolas izglītības grupas (22), kas vidēji novadā bija 80,93%. Šajā mācību gadā pirmsskolas izglītības grupas apmeklē 352 audzēkņi, kas ir 73% no kopējā bērnu skaita.

4.2.1. att. Bērnu skaits Valkas novada pašvaldībās no 0-6 gadiem un bērnu skaits, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi 2009./2010. un 2010./2011. mācību gadā

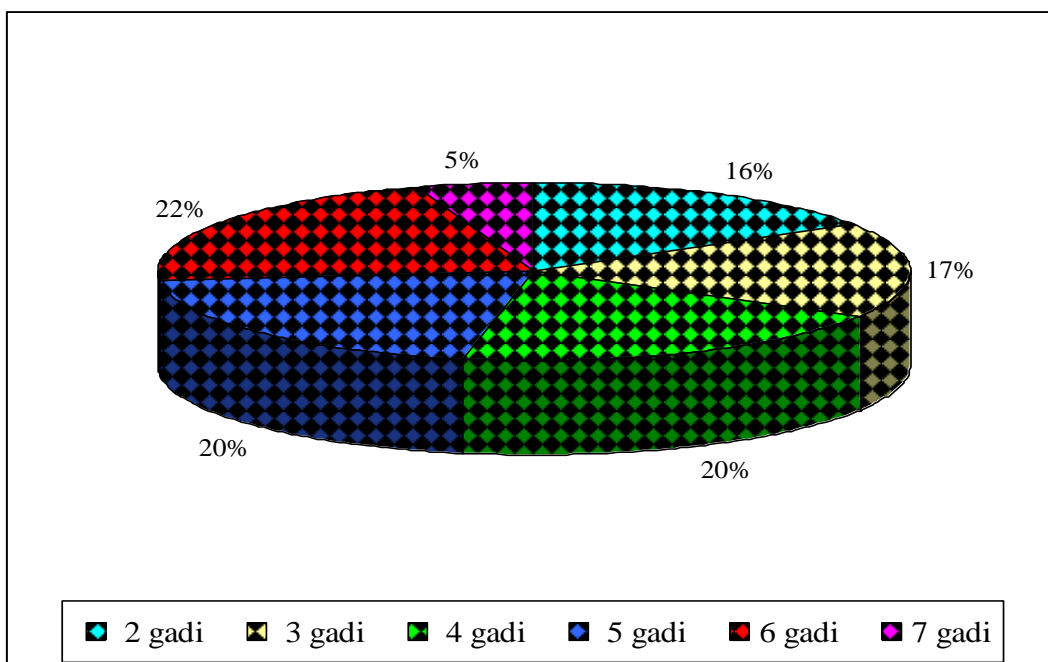

4.2.2. att. **Bērnu skaits %, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi 2009./2010. un 2010./2011. mācību gadā**

Valkas novadā bērni pirmsskolas izglītības programmas pārsvarā uzsāk apgūt no 1,5-2 gadu vecumam, izņemot pirmsskolas izglītības grupu pie Kārķu pamatskolas, kur notiek tikai obligātā izglītības vecuma bērnu sagatavošana un pirmsskolas grupā „Rūķu skola” pie Bērnu un jauniešu centra „Mice”, kuru apmeklē bērni no 4- 7 gadu vecumam.

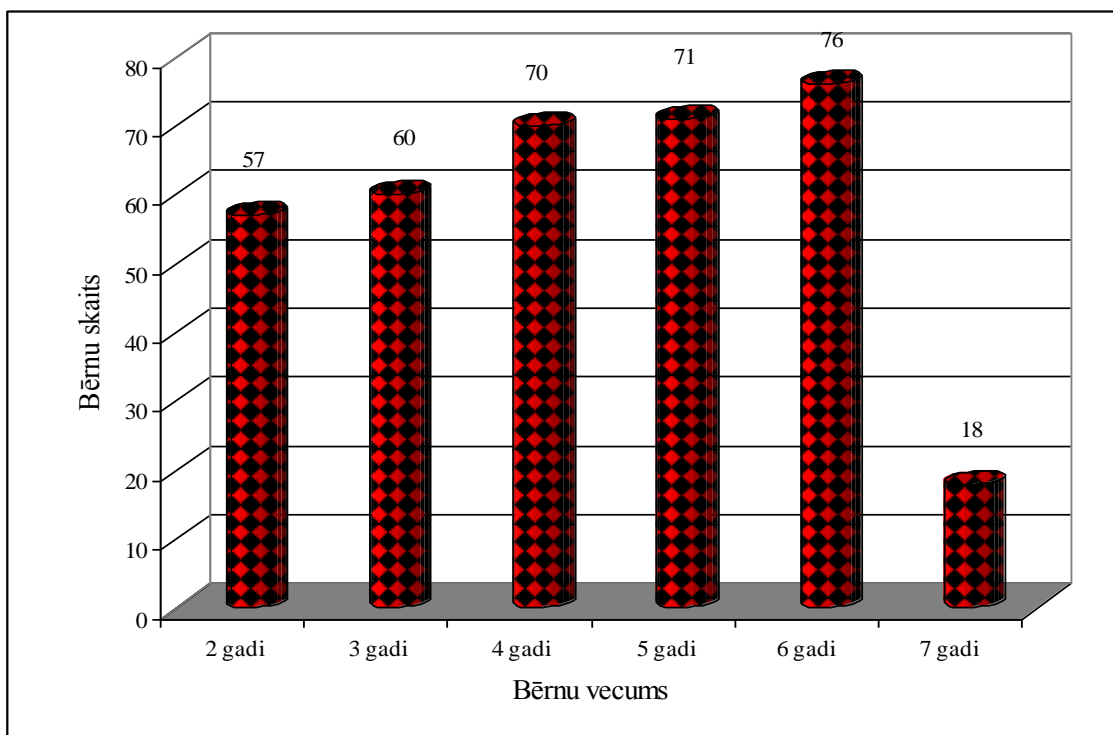
Nodrošinājums bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem, dažādās valstīs joprojām ievērojami atšķiras, un sabiedrība to joprojām neatzīst par pilnvērtīgu izglītības pakāpi. Viens rādītājs, kas par to liecina– datu par šī posma daudzveidīgajiem aspektiem vai nu nav, vai arī tie nav ticami, jo nav standartizēti. (27). Starptautiskie pētījumi izglītības jomā pārliecinoši apliecina, ka tieši pirmie pieci dzīves gadi būtiski ietekmē bērna turpmākās sekmes gan akadēmiskās izglītības apgūvē, gan personības attīstības un socializācijas ziņā. Savukārt, kvalitatīvas pirmsskolas programmas un ģimenes atbalsts ievērojami uzlabo bērnu sekmes un līdzdalību tālākajās izglītības pakāpēs un līdz ar to veiksmīgāku integrēšanos darba dzīvē. (24).

Salīdzinot bērnu vecumus Valkas novada pirmsskolas grupās, bērnu skaits svārstās- 16% no kopējā pirmsskolas bērnu skaita (divgadnieku grupās) līdz 22% (sešgadnieku grupās). Tas nozīmē, ka samērā daudz bērni pirmsskolas izglītības iestādi sāk apmeklēt līdz 2 gadu vecumam .

4.2.3. att. Bērnu, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi 2010./2011. mācību gadā, sadalījums pa vecumiem (%)

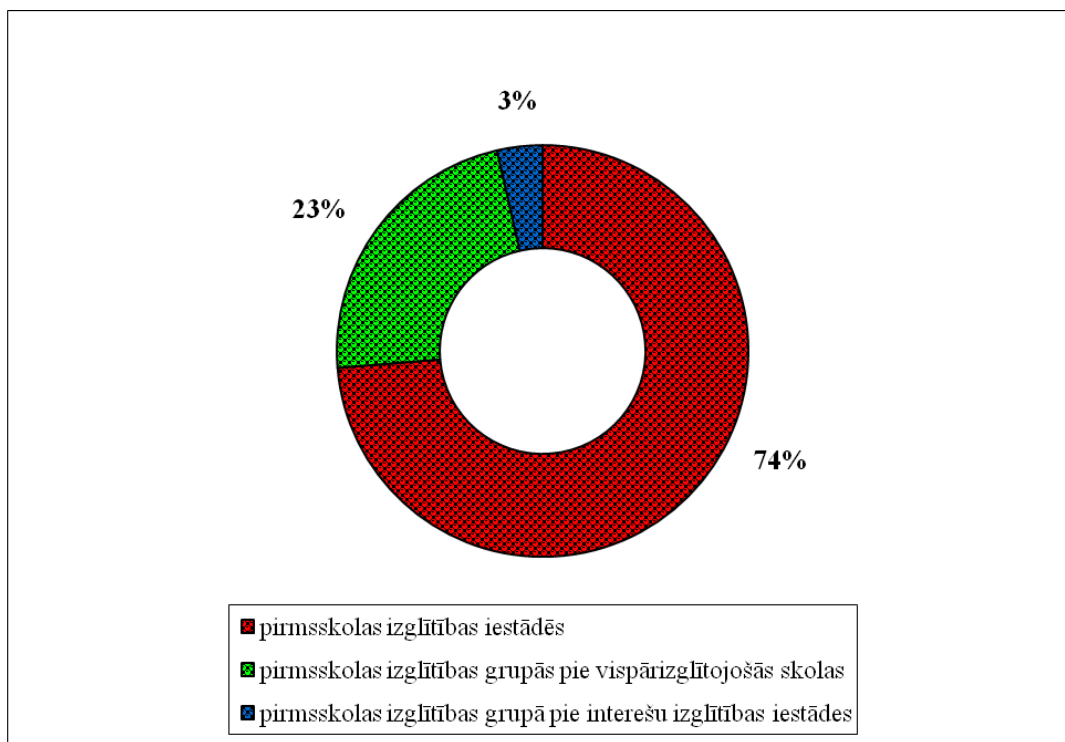
Obligātā izglītības vecuma bērnu uzskaites un salīdzināšanas rezultātā, Izglītības pārvalde sadarbībā ar novada domi, nodrošināja visiem 5-6 gadus veciem bērniem Valkas novadā apgūt pirmsskolas izglītības programmu. Kopā novadā 147 obligātā izglītības vecuma bērni iesaistīti pirmsskolas izglītības grupās un 18 septiņgadnieki turpina apmeklēt pirmsskolas izglītības grupas (22).

4.2.4. att. Bērnu, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi 2010./2011. mācību gadā, sadalījums pa vecumiem

Valkas novadā bērniem ir iespēja izvēlēties pirmsskolas izglītības programmu apgūt:

- pirmsskolas izglītības iestādē,
- pirmsskolas izglītības grupā pie vispārizglītojošās skolas,
- pirmsskolas izglītības grupā pie interešu izglītības iestādes.

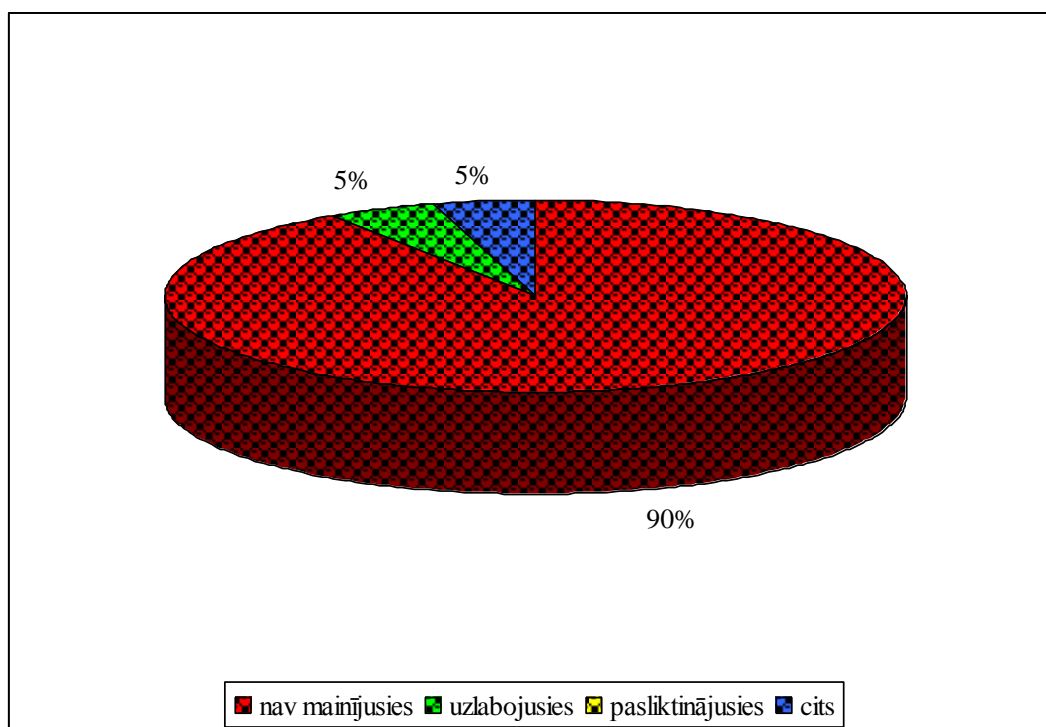
4.2.5. att. Bērnu sadalījums Valkas novada pirmsskolas izglītības iestādēs 2010./2011. mācību gadā

„Reorganizēt, pārveidot tikai tad, ja ir skaidrs, ko, kāpēc, kad, kā un kāds paredzams efekts” (19, 69. lpp.). Pozitīvi vērtējams tas, ka reorganizējot pirmsskolas izglītības darbu Valkas novadā, saglabājot pirmsskolas izglītības grupas pie skolām, bērniem, kā galvenajiem pakalpojuma saņēmējiem, pirmsskolas izglītības pieejamība un kvalitāte nav mainījusies. Bijusī Valkas rajona Izglītības pārvaldes pirmsskolas izglītības galvenā speciāliste Inta Broka atzina, ka šīs neplānotās pārmaiņas bija nepieciešamas, jo samazinās bērnu skaits gan vispārizglītojošajās skolās, gan pirmsskolas izglītības iestādēs. Nepopulārus lēmumus spieda pieņemt arī ierobežotie finansu līdzekļi.

Valkas novada Izglītības nodaļas vadītājas vietnieks Rolands Rastaks uzskata, ka IU „Celīši” pirmsskolas izglītības iestādes reorganizācija bija nepieciešama, lai pašvaldība varētu investēt līdzekļus pirmsskolas izglītības iestādē, jo likums neatļauj ieguldīt pašvaldības līdzekļus privātuzņēmumā.

Ērgemes pamatskolas direktores vietniece pirmsskolas darbā, bijusī pirmsskolas izglītības iestādes „Čiekuriņš” vadītāja, Indra Ūburga atzīst, ka pēc reorganizācijas praktiski pirmsskola turpina darbu savās telpās, bērniem nav mainījusies pirmsskolas darba kvalitāte.

Aptaujātās pirmsskolas izglītības skolotājas arī uzskata, ka pirmsskolas izglītības pieejamība grupiņas bērniem, pēc administratīvi teritoriālās reformas, nav mainījusies.

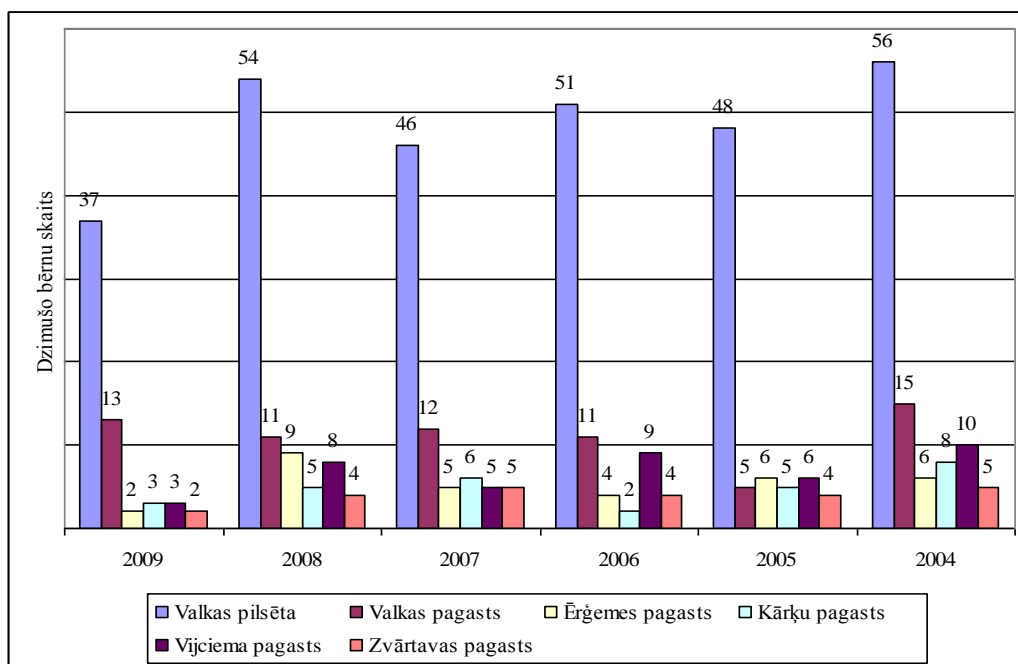

4.2.6. att. Pirmsskolas izglītības pieejamība bērniem pēc administratīvi teritoriālās reformas pirmsskolas izglītības skolotāju skatījumā

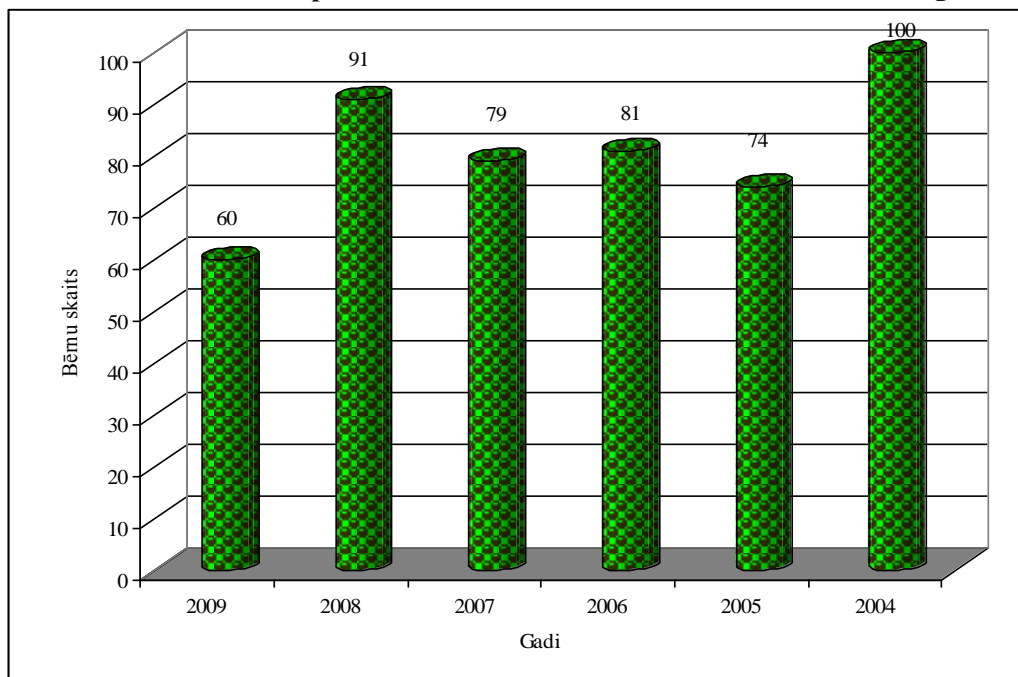
Ja aplūkojam pirmsskolas izglītības bērnu izvietojumu Valkas novada kartē (skatīt 3. pielikumu), tad redzam, ka pārsvarā pieprasījums pēc pirmsskolas izglītības ir Valkā un Valkas pagastā. Tas izskaidrojams ar iedzīvotāju nevienmērīgo blīvumu novada teritorijā uz 2010. gada 1. janvāri:

- ◆ Valkā 6088 iedzīvotāji uz 14,36 km²,
- ◆ Valkas pagastā 1486 iedzīvotāji uz 279 km²,
- ◆ Ērgemes pagastā 1006 iedzīvotāji uz 179 km²,
- ◆ Kārķu pagastā 757 iedzīvotāji uz 124 km²,
- ◆ Vijciema pagastā 753 iedzīvotāji uz 142 km²,
- ◆ Zvārtavas pagastā 478 iedzīvotāji uz 170 km² (29).

Datu analīzes rezultātā esmu noskaidrojusi, ka 73 % (pagājušajā gadā 80,93 %) Valkas novada bērni vecumā no 0-6 gadiem apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes. Lai noskaidrotu, kas ir 27 % jeb 127 bērni, kas nav iesaistīti pirmsskolas izglītības iestādēs un atbildētu uz pētījuma jautājumu- vai Valkas novada pirmsskolas izglītības pieejamība atbilst pieprasījumam, iepazīnos ar Valkas novada pārvaldēs dzimušo bērnu skaitu no 2004.-2009. gadam.

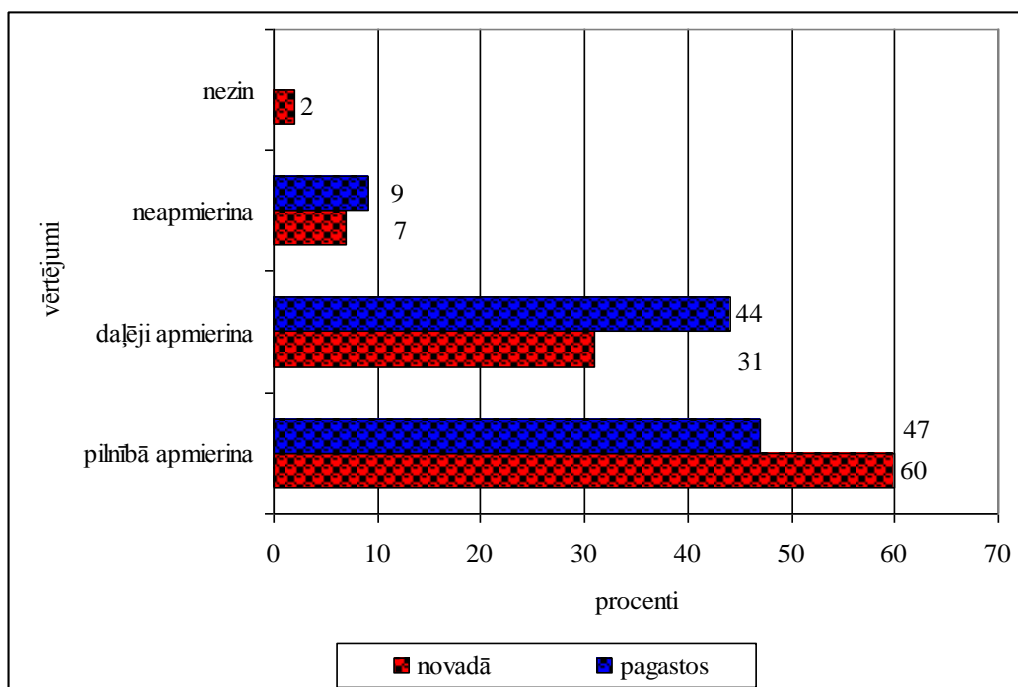
4.2.7. att. Valkas novada pašvaldībās dzimušo bērnu skaits no 2004.- 2009. gadam

4.2.8. att. Valkas novadā dzimušo bērnu skaits no 2004.- 2009. gadam (1)

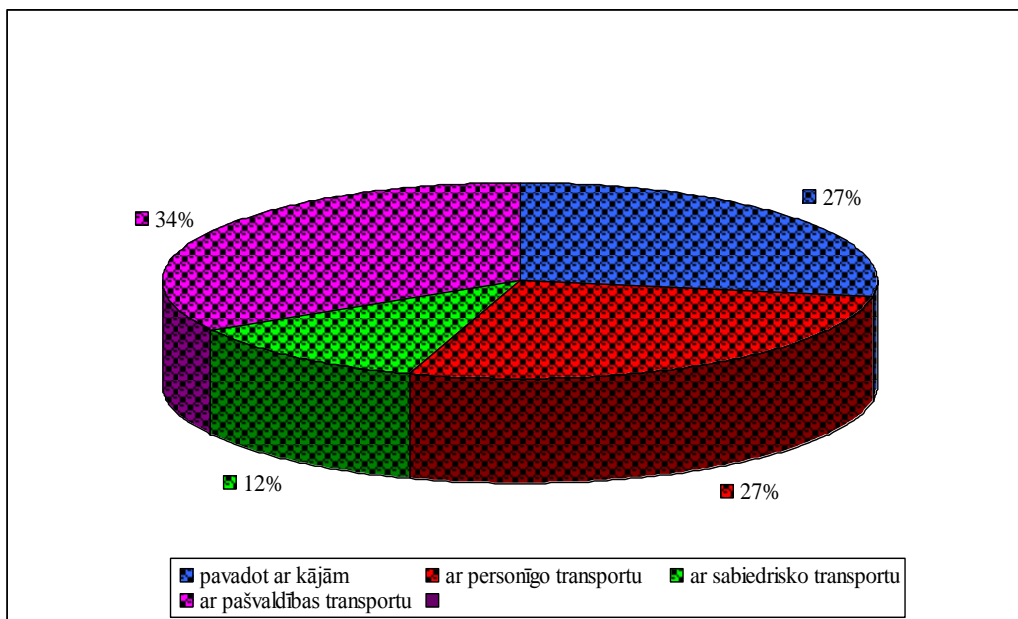
No šiem datiem var secināt, ka 127 bērni, kas nav iesaistīti pirmsskolas izglītības iestādēs ir vecumā līdz 1,5 gadiem.

„Pakalpojumu pieejamība ir viens no galvenajiem faktoriem sociālā taisnīguma un sociālās iekļaušanas nodrošināšanai” (27). Vai pirmsskolas izglītība ir vienlīdz pieejama novadā kopumā un katrā pagastā- jautāju novada iedzīvotājiem. Aptaujātie novada iedzīvotāji 60 % ir pilnībā apmierināti ar pirmsskolas izglītības pieejamību novadā, pagastos 47 %, daļēji apmierināti novadā ir 31 %, pagastos 44 %, neapmierināti novadā ir 7 %, pagastos 9 %.

4.2.9. att. Pirmsskolas izglītības pieejamības vērtējums pagastos un novadā Valkas novada iedzīvotāju skatījumā (%)

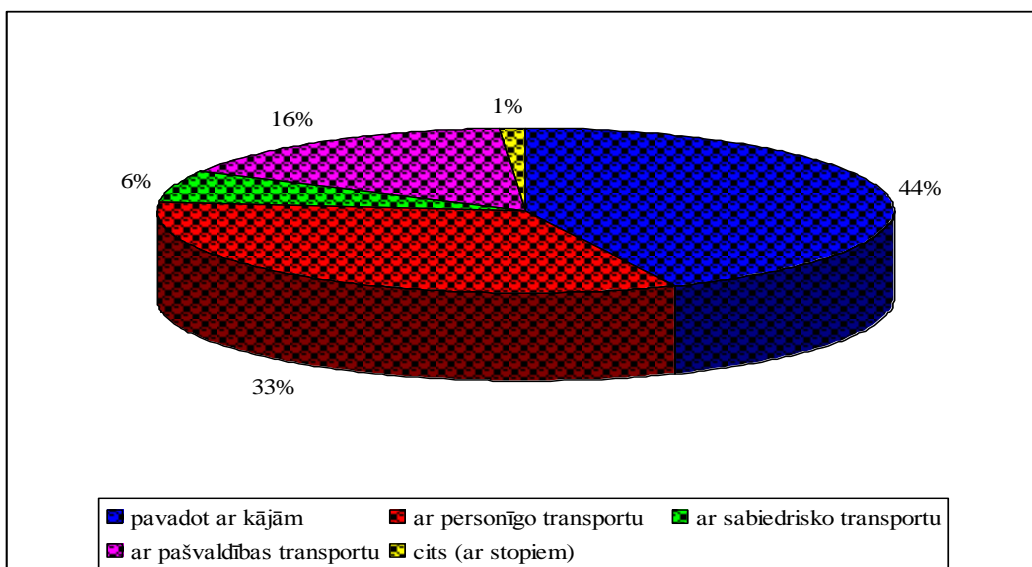
Aptaujas dati liecina, ka vajadzības gadījumā novada iedzīvotājiem būtu sasniedzama pirmsskolas izglītības iestāde.

4.2.10. att. Iespēja sasniegt pirmsskolas izglītības iestādi Valkas novada iedzīvotāju skatījumā

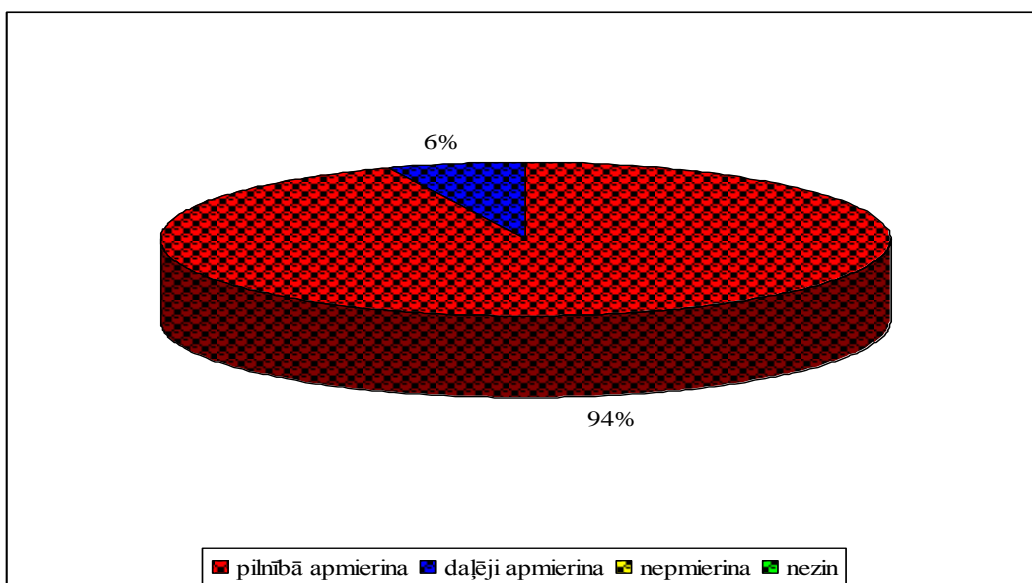
„Garantēta piekļuve kvalitatīviem pirmsskolas pakalpojumiem, īpaši runājot par sabiedrības neaizsargātākajām grupām, ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem jebkurā politikā, kas veidota, lai integrētu bērnus sabiedrībā no visagrīnākā vecuma” (27).

Reālā situācija par pirmsskolas izglītības iestādes sasniedzamību atklājās pirmsskolas izglītības bērnu vecāku aptaujas anketās.

4.2.11. att. Iespēja sasniegt pirmsskolas izglītības iestādi Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu bērnu vecāku skatījumā

„Ir ļoti svarīgi arī veikt padziļinātus pētījumus pirmsskolas izglītības iestāžu kvalitātes izvērtējumā, īpaši raugoties, kā tas iespaido pakalpojumu saņēmējus– pašus bērnus” (24). Patīkama ir vecāku, bērnu likumisko pārstāvju, pilnīga apmierinātība ar piedāvāto pirmsskolas izglītību novadā.

4.2.12. att. Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu bērnu vecāku domas par piedāvāto pirmsskolas izglītību

96% aptaujātie Valkas novada iedzīvotāji uzskata, ka pirmsskolas izglītība ir pieejama, 2% uzskata, ka nav pieejama, 2% nav par to domājuši.

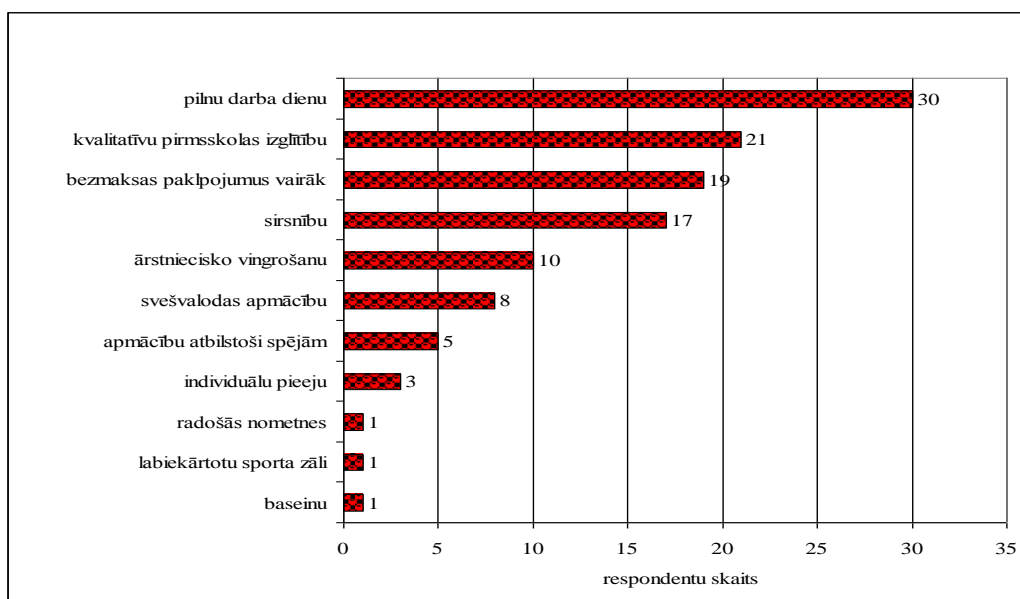
61 % Valkas novada iedzīvotāji uzskata, ka pirmsskolas izglītības iestāde būtu sasniedzama pavadot bērnu ar kājām vai vedot ar pašvaldības nodrošinātu transportu, 27% vedot ar personīgo transportu un 12% ar sabiedrisko transportu.

Valkas novada iedzīvotāji pirmsskolas izglītības iestādes pieejamību novadā kopumā vērtē kā pilnībā apmierinošu 60%, daļēji apmierināti ir 31%, neapmierināti ir 7% un 2% nezin. Ne tik pieejama pirmsskolas izglītības iestādes pieejamība iedzīvotāju vērtējumā ir pagastos. Pilnībā apmierināti ir 47%, daļēji apmierināti ir 44%, neapmierināti ir 9%.

Aptaujājot pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājas, uzzināju, ka pagājušajā mācību gadā bērni rindā bija reģistrēti tikai uz pirmsskolas izglītības iestādi „Pasaciņa”, lai vecāki būtu droši, ka bērnam, sasniedzot 1,5 gadu vecumu, būs iespēja apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi. Šajā mācību gadā 10 bērni gaida rindā uz vietu speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē „Pumpuriņš” un 8 bērni ir rindā uz vietu kristīgajā pirmsskolas izglītības iestādē „Gaismiņa”, tas nozīmē, 3.7 % Valkas novada bērni gaida rindu uz vietu pirmsskolas izglītības iestādēs. Tātad- novadā pieaug bērnu skaits ar speciālām vajadzībām un vecāki vēlas, vienlaikus ar pirmsskolas izglītību, bērnam dot iespēju apgūst arī papildus zināšanas.

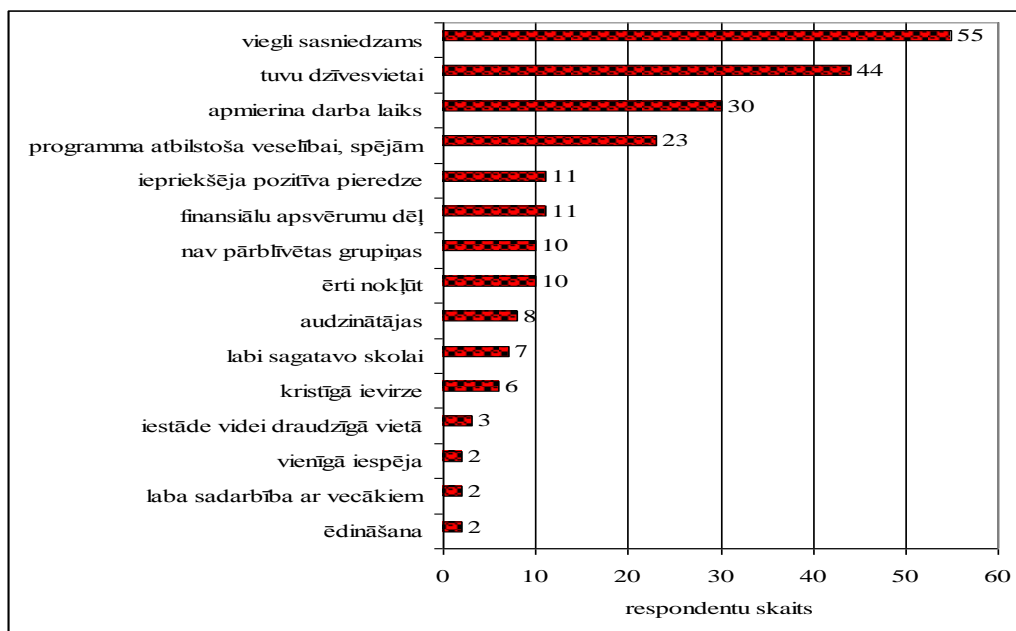
„Pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes un izglītības pieejamība saistās ne tikai ar šo pakalpojumu finansējumu, bet arī ar piedāvāto pakalpojumu daudzveidību un to, kā tie atbilst ģimenes vajadzībām, nodrošinot bērna labklājību” (24).

Valkas novada iedzīvotāji aptaujas anketās, kā vissvarīgāko prasību bērnu pirmsskolas izglītībai norādījuši vajadzību pēc pilnas darba diena, kas vecākam dotu izvēles iespēju gan paņemt bērnu ātrāk, gan, vajadzības gadījumā, izmantot pilnu dabu dienu. Vajadzība pēc šī pakalpojuma visaktuālākā ir Kārķu pagastā un Zvārtavas pagastā, kur pirmsskolas bērni ar pašvaldības transportu tiek aizvesti uz māju pēcpusdienā vai pusdienlaikā. Vecākiem, kuri ir aizņemti darbā, jārisina jautājums par bērna pieskatīšanu pēcpusdienā. Kārķu pagasta iedzīvotāji vēlējas, lai tiktu atrisināts jautājums arī par bērnu pusdienas miegu un pēcpusdienas nodarbībām.

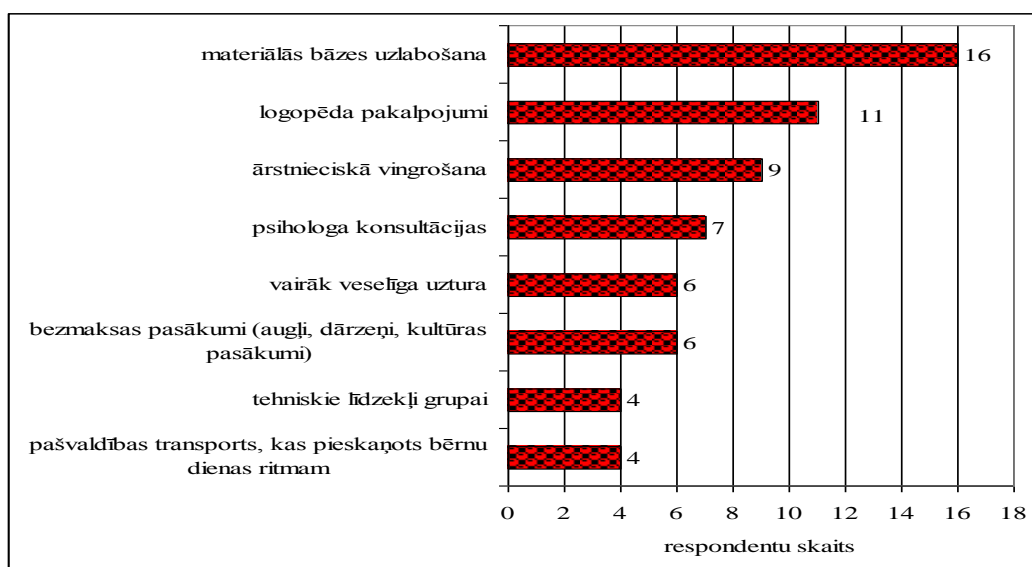
4.2.13. att. Kādu pirmsskolas izglītību vēlas Valkas novada iedzīvotāji

„Ņemot vērā to, ka tieši vecāki ir pirmie atbildīgie par bērna audzināšanu, pirmskolas vecuma bērnu aprūpes un izglītības pakalpojumiem ir jāatbilst vietējām vajadzībām, apmierinot kā sabiedrības, tā vecāku intereses” (24). Bērnu vecāki aptaujā, minot iemeslus, kas nosaka pirmskolas izglītības iestādes izvēli, kā galvenos vispirms min sasniedzamību, tās atrašanos tuvu dzīvesvietai un piemērotu darba laiku.

4.2.14. att. Kritēriji pēc kuriem pirmskolas izglītības iestādi izvēlas pirmskolas iestāžu bērnu vecāki

„Pirmskolas vecuma bērnu aprūpes un izglītības pieejamība ģimenēm var būt ierobežota ne tikai finansiālu iemeslu, bet arī pakalpojumu vienvērtības dēļ” (24). Pirmskolas izglītības skolotājas anketās norādīja- kādi pakalpojumi nepieciešami viņu grupiņas bērniem. Biežāk minētās vajadzības- logopēds, ārstnieciskā vingrošana un psihologs.

4.2.15. att. Nepieciešamie pakalpojumi grupiņas darba uzlabošanai pirmskolas izglītības skolotāju skatījumā

Pirmsskolas izglītības iestāžu vadītāju nākotnes ieceres

Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa”	Speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš”	Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa”	Pirmsskolas izglītības grupa „Rūķu skola” pie BJIC
<ul style="list-style-type: none"> ◆ turpināt grupu renovāciju ◆ sporta un rotaļlaukuma sakārtošana ◆ Friča Roziņa ielas labiekārtošana 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ sporta laukuma rekonstrukcija ◆ turpināt darbu pie apkārtnes labiekārtošanas 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ atvērt vēl vienu grupiņu 2-3 gadīgiem bērniem ◆ turpināt audzināšanas darbu kristīgajā virzienā- mācīties svinēt svētkus un vadīt ikdienu kristīgā garā, ◆ pasākumus veidot kopā ar vecākiem, ◆ iesaistīties pilsētas pasākumos 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ turpināt iesākto ◆ piedāvāt bērniem papildus apgūt svešvalodas pamatus
Pirmsskolas izglītības grupas pie Ērgemes pamatskolas	Pirmsskolas izglītības grupas pie Vijciema pamatskolas	Pirmsskolas izglītības grupa pie Kārķu pamatskolas	Pirmsskolas izglītības grupa pie Ozolu pamatskolas
<ul style="list-style-type: none"> ◆ saglabāt līdzšinējās pirmsskolas izglītības grupas pie pamatskolām ◆ saņemt metodisku palīdzību pirmsskolas izglītības jautājumos 			

Datu analīzes rezultātā esmu atbildējusi uz pētījuma jautājumu- kāds ir pirmsskolas izglītības pieejamības nodrošinājums Valkas novadā:

- ◆ Pirmsskolas vecuma bērniem nodrošināta tuvu dzīves vietai vai viegli sasniedzama, atbilstoši Izglītības likuma 24. pantam, Izglītības iestāžu reģistrā reģistrēta izglītības iestāde, kura, atbilstoši Izglītības likuma 25. pantam, licencējusi pirmsskolas izglītības programmu. Iespēja izvēlēties apmeklēt pirmsskolas grupu ar:
 - pirmsskolas izglītības vispārīzglītojošo programmu 12 stundas dienā,
 - pirmsskolas izglītības vispārīzglītojošo programmu 4 stundas dienā,
 - speciālo pirmsskolas izglītības programmu 12 stundas dienā,
 - speciālo pirmsskolas izglītības programmu 24 stundas.
- ◆ Valkas novadā pirmsskolas izglītības programmas tiek īstenotas:
 - pirmsskolas izglītības iestādēs,
 - pirmsskolas izglītības grupās pie izglītības iestādēm.

Bērni ar speciālām vajadzībām apmeklē speciālo pirmsskolas izglītības iestādi „Pumpuriņš” Valkā.

- ◆ Bērniem ir iespēja saņemt bērnu tiesību normām atbilstošu, drošu pirmsskolas aprūpi un izglītību, ja viņu vecāki to vēlas.
 - Pirmsskolas izglītības pieprasījums nodrošināts visiem obligāto izglītības vecumu sasniegušajiem bērniem un bērniem no 1,5 gadu vecuma, kuru vecāki to vēlas.
 - Pirmsskolas izglītības pieejamība ir saglabāta visās Valkas novada pagastu pārvaldēs- Ērgemē, Kārķos, Zvārtavā (pie Ozolu pamatskolas), Vijciemā un Valkas pilsētā.
 - Bērniem, kā galvenajiem pakalpojuma saņēmējiem, pirmsskolas izglītības pieejamība un kvalitāte nav mainījies arī reorganizējot pirmsskolas izglītības iestādes Ērgemē un Vijciemā.
 - 73 % Valkas novada bērni vecumā no 0-6 gadiem apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes.
 - 3.7 % pieprasījums pēc pirmsskolas izglītības iestādes nav apmierināts. 10 bērni gaida rindā uz vietu speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē „Pumpuriņš” un 8 bērni ir rindā uz vietu kristīgajā pirmsskolas izglītības iestādē „Gaismiņa”.

- Reorganizācijas rezultātā bērnu uzturēšanās laiks Vijciema pirmsskolas grupā pagarināts uz pilnu darba dienu.
- ◆ Piedāvāta pakalpojumu daudzveidība ar mērķi, veidot bērnu “ES” apziņu, kas balstīta uz savas rīcības, darbības, jūtu, vēlmju un interešu apzināšanu, uz savu spēju izpausmi aktīvā darbībā, ievērojot vispārcilvēciskās vērtības.
- ◆ Pirmsskolas izglītības grupās strādā atbilstošs skaits radošu pedagoģisko darbinieku ar 2000. gada 3. oktobra Ministru kabineta noteikumos Nr. 347 „Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai” izvirzītajām prasībām atbilstošu izglītību.
 - Vidējais bērnu skaitu uz vienu pedagoģisko darbinieku novadā ir 8.6.
 - Pirmsskolas izglītības iestāžu darbinieku vidējais pedagoģiskais darba stāžs ir 18 gadi.
 - Pirmsskolas izglītības iestāžu darbinieku vidējais vecums ir 44 gadi.
- ◆ Eiropas Reģionālā attīstības fonda projektā un citos projektos labiekārtota vide, kur bērni mācās veidot attieksmi pret sevi un pasauli, kur iegūst priekšstatus, vērtību izpratni par apkārtni un apgūt pieaugušo radīto pieredzi.

Valkas novadā neviens vecāks, atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 24. pantam, nav izteicis vēlēšanos realizēt pirmsskolas izglītības programmu bērnam mājās, izmantojot pirmsskolas konsultatīvo centru.

Pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” licencēta Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamiem ar valodas traucējumiem (01015511).

4.3. SVID analīze

Balstoties uz iegūtajām teorētiskajām zināšanām un analizējot iegūtos datus par pirmsskolas izglītību Valkas novadā, veicu SVID analīzi:

STIPRĀS PUSES

- ◆ Iespēja apgūt pirmsskolas izglītību tuvu dzīves vietai.
- ◆ Kvalitatīvi, profesionāli, pieredzējuši pedagoģiskie darbinieki.
- ◆ Pieejama izglītības programmu daudzveidība un iespēja izvēlēties apmācības veidu.
- ◆ Latvijas likumdošanai atbilstoša dokumentācija (reģistrētas izglītības iestādes, licencētas programmas).
- ◆ Modernizēta, sakārtota iestāžu teritorija un būves, radot estētiski pievilcīgu, attīstošu un bērniem drošu vidi.
- ◆ Atbalsta personāls- psihologs, logopēds, speciālais pedagogs.
- ◆ Nodrošināta mācību un metodisko materiālu uzkrāšana, papildināšana.
- ◆ Iestāžu tradīcijas.
- ◆ Līdzekļu efektīva izmantošana.

IESPĒJAS

- ◆ Vecāku informēšana par pirmsskolas aktivitātēm un iesaistīšana kopīgos pasākumos.
- ◆ Iesaistīšanās, līdzdalība projektu izstrādē un īstenošanā.
- ◆ Pārrobežu sadarbība ar Valgas pilsētas pirmsskolas izglītības iestādēm.
- ◆ Iesaistīšanās novada pasākumos.
- ◆ Blakus pirmsskolas izglītībai apgūt arī papildizglītību (angļu valoda, kristīgā audzināšana).
- ◆ Analizēt pirmsskolas izglītības pieprasījuma un pieejamības attiecību.

VĀJĀS PUSES

- ◆ Vecākiem un sabiedrībai kopumā grūti panākt balansu starp autoritārismu un demokrātiju, līdzsvaru starp bērnu tiesībām un pienākumiem.
- ◆ Bērnu no sociālā riska ģimenēm iekļaušana pirmsskolas izglītības iestādē un sociālpsiholoģisko problēmu risināšana darbā ar bērniem un vecākiem.
- ◆ Bērni aktīvi apgūst apkārtējo pasauli, uzvedību tajā, kas arī veido sākotnējo vērtību izpratni.
- ◆ Ierobežots budžets.
- ◆ Pieaug bērnu skaits ar īpašām vajadzībām.
- ◆ Novada ģeogrāfiskais stāvoklis.

DRAUDI

- ◆ Ģimenes vērtības devalvācija – mainījies ģimene un tās ietekme uz bērna audzināšanu.
- ◆ Zemais dzimstības līmenis.
- ◆ Pedagoģisko darbinieku novecošana.
- ◆ Iedzīvotāju zemais blīvums novada teritorijā.

Pētījuma rezultātā pierādīts, ka pirmsskolas izglītības pietiekamam nodrošinājumam Valkas novadā ir visi priekšnosacījumi, bet tas būs atkarīgs no pieprasījuma, ko noteiks sociāli ekonomiskā un demogrāfiskā situācijas novadā.

Ieteikumi Valkas novada pirmsskolas izglītības attīstībai:

- ◆ Vienu novada pirmsskolas izglītības iestādi veidot kā Metodiskā darba centru, lai nodrošinātu izglītības programmu īstenošanas pārraudzību un sniegtu metodisko palīdzību pamatskolu direktorēm, kuru vadītajām skolām pievienoja pirmsskolas izglītības grupiņas.
- ◆ Uz vienas novada pirmsskolas izglītības iestādes bāzes veidot Veselības centru, kur visi novada pirmsskolas vecuma bērni, vajadzības gadījumā, saņemtu logopēda, ārstnieciskās vingrošanas un psihologa konsultācijas.
- ◆ Sakarā ar audzēkņu skaita samazināšanos un konkurences pieaugšanu, pedagoģiskajiem darbiniekiem jādomā par piedāvāto izglītības programmu un pakalpojumu daudzveidību un dažādošanu, veicinot audzēkņu piesaistīšanu konkrētajai iestādei atbilstoši esošajiem resursiem.
- ◆ Rast iespēju pirmsskolas izglītības grupai pie Kārķu pamatskolas darboties pilnu darba dienu.
- ◆ Lai varētu apmierināt pieprasījumu pēc speciālās pirmsskolas izglītības programmas, ieteicams pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” atvērt grupu ar licencēto programmu- Speciālās pirmsskolas izglītības apmācības programmu izglītojamiem ar valodas traucējumiem.
- ◆ Sadarbībā ar Valkas novada Sociālo dienestu, mazināt negatīvo ietekmi uz sociāli mazākaizsargāto ģimeņu bērniem.
- ◆ Vajadzības gadījumā rast iespēju arī jaunāka vecuma (līdz 2 gadiem) bērniem apmeklēt pirmsskolas grupas pagastos.
- ◆ Informēt sabiedrību par izglītības iespējām administratīvajā teritorijā.
- ◆ Arī turpmāk plānot izglītības īstenošanai nepieciešamo resursu efektīvu izmantošanu.

NOBEIGUMS

Iepazīstoties ar dažādu autoru teorētiskajām atziņām, normatīvajiem aktiem, Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu VIIS datiem un respondentu atbildēm, secinu, ka pirmsskolas izglītības iestādes nodrošina bērna veselības stiprināšanu, personības daudzpusīgu attīstīšanu ar mērķi sagatavot bērnu pamatizglītības ieguvei, un ceļš uz šī mērķa sasniegšanu sākas līdz ar bērna pirmajiem soļiem pirmsskolas izglītības iestādē.

Pirmsskolas izglītību iegūst pirmsskolas izglītības iestādē vai ģimenē ar pirmsskolas izglītības iestādes atbalstu.

Primārā nozīme pirmsskolā ir piešķirta fiziskās, psihiskās un sociālās attīstības faktoriem, īpašu uzmanība pievēršot tām jomām, kas vingrina bērna prātu. Īstenojot audzināšanas un mācīšanas uzdevumus, pirmsskolā organizē frontālas, integrētas vai apakšgrupu rotaļnodarbības.

Pirmsskolas izglītībai jābūt vienlīdz pieejamai visiem iedzīvotājiem, kvalitatīvai, efektīvai, daudzveidīgai, kas atbilst bērnu vajadzībām.

Administratīvi teritoriālajai reformas rezultātā, Valkas novads kļuva par vienu no trim novadiem bijušajā Valkas rajonā, līdz ar visām strukturālajām pārmaiņām, tostarp arī izglītībā.

Pētījumu par Valkas novada pirmsskolas izglītības pieejamību datu izpēti līmenī veicu nozīmīgu pārmaiņu laikā- 2009./2010. mācību gadā, kas bija pirmais darba gads pēc jaunā administratīvā iedalījuma un 2010./2011. mācību gadā, kas pirmsskolām sākās ar izmaiņām mācību procesa saturā. No 2010. gada 1. septembra pirmsskolas izglītības iestādes strādā pēc 2010. gada 3. augusta Ministru kabineta noteikumiem Nr. 709 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”.

Analizējot pirmsskolas izglītības nostādnes Valkas novadā, jāteic, ka pašvaldības izdevumu sadalē vienmēr prioritāra vieta ierādīta izglītībai. Reorganizējot un optimizējot pirmsskolas izglītības iestādes, vispirms domāts, lai nepazeminās pakalpojumu kvalitāte un pieejamība bērniem. Salīdzinot 2009./2010. un 2010./2011. mācību gadu, secinu, ka, samazinoties bērnu skaitam, tiek domāts par līdzekļu optimālu un efektīvu izmantošanu.

Uzskatu, ka pētījuma uzdevumi ir izpildīti:

- ◆ Esmu iepazinies ar R. I. Kaņepējas, D. Dzinteres, D. Lieģenieces, V. Batņas u.c. pedagogu un psihologu atziņām un darbiem par pirmsskolas izglītību, tās attīstības galvenajiem virzieniem, mērķiem, uzdevumiem, saturu un pieejamību.

- ◆ Esmu iepazinusies ar likumiem un normatīvajiem aktiem, kas nosaka pirmsskolas izglītības tiesisko pamatu.
- ◆ Praktiskajā pētījumā iegūti dati par pirmsskolas izglītību Valkas novadā pēc administratīvi teritoriālās reformas.
- ◆ Anketēti Valkas novada iedzīvotāji, Valkas novada pirmsskolas izglītības iestāžu bērnu vecāki, vadītājas un skolotājas par Valkas novada pirmsskolas izglītības pieejamību un pieprasījumu.
- ◆ Pētījumā iegūtie rezultāti ir apkopoti un analizēti, izdarīti secinājumi un izteikti priekšlikumi.

Valkas novada viena no lielākajām bagātībām ir cilvēki. Izglītība ir viens no cilvēkkapitāla palielināšanas līdzekļiem un pirmsskolas izglītība ir svarīgs posms, jo ir pamatus visai turpmākajai izglītībai. Pirmsskolas izglītības pakalpojumu pieejamība ir būtisks iedzīvotāju dzīves kvalitātes faktors gan bērniem, gan vecākiem, gan sabiedrībai, gan valstij. Ģimenēm, ar pirmsskolas vecuma bērniem, pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamība ir viens no faktoriem, kas nosaka vecāku izvēli par labu dzīvei noteiktā pašvaldībā.

Pirmsskolas izglītības attīstībai Valkas novadā ir visi priekšnosacījumi:

- ◆ pirmsskolas izglītības iestāžu vienmērīgs, atbilstoši iedzīvotāju blīvumam, izvietojums novada teritorijā,
- ◆ pietiekama pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūra,
- ◆ pietiekams un profesionāls pedagoģisko darbinieku nodrošinājums,

bet tā būs atkarīga no:

- ◆ sociāli ekonomiskās un
- ◆ demogrāfiskās situācijas novadā.

Pētījuma mērķis ir sasniegts- pirmsskolas izglītības piedāvājums un pieprasījums jaunizveidotajā Valkas novadā izpētīts.

Turpinot sakārtot izglītības iestāžu tīklu un efektīvi izmantojot finansējumu, ticu un novēlu, arī turpmāk vienmēr Valkas novadā pirmsskolas izglītības jautājumus atrisināt maksimāli optimāli, dodot iespēju visiem pirmsskolēniem, neatkarīgi no to skaita, iegūt kvalitatīvu izglītību un ilgtermiņā nodrošināt pedagogiem atalgojumu atbilstošu izvirzītajām prasībām.

LITERATŪRAS AVOTI

1. **Albergs, K.** 100 dienas novadā, **Auzāne, Dz.** Darbu turpina visas vispārizglītojošās skolas, **Zeltiņa, M.** Informācija par iedzīvotāju statistiku uz 01.01.2010 un demogrāfiskajiem procesiem Valkas novadā. *Valkas vēstis*, 2009.-2010. Nr.1.7.
2. **Batņa, V.** *Rosinot bērna iekšējo pasauli*. Rīga : RaKa, 2007. 263 lpp.
3. **Batņa, V.** Sadarbība bērna attīstībai. *Skolotājs*, 2007, Nr.4(64), 57.-62. lpp
4. **Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., u.c.** *Pedagoģisko terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga : Apgāds Zvaigzne ABC, 2000. 248 lpp.
5. **Boša, R.**, (atbildīgā par izdevumu) *Pirmsskolas izglītības programma pirmsskolas izglītības iestādēm*. Rīga :SIA „Mācību Apgāds NT”,1998.- 40.lpp.
6. **Broks, A.** Kādu kam izglītību kādai dzīvei. *Skolotājs*, 2005, Nr.2(50), 17.-26. lpp
7. **Dzintere, V., Boša, R.** *Rotaļspēles*. Rīga : SIA Mācību apgāds, 1997. 82 lpp.
8. **Gazala, Š.** *Laimīgais mazulis*. Rīga : Apgāds Zvaigzne ABC, 2004. 369 lpp.
9. **Golubina, V.** *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga : SIA Izglītības soļi, 2007. 308 lpp.
10. **Gudjons, H.** *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga : Apgāds Zvaigzne ABC, 2007. 394 lpp.
11. **Kaņepēja, R., Lieģeniece, D., Černova, u.c.** *Es gribu iet skolā*. Rīga : SIA „Rīta puse”, 2003. 191 lpp.
12. **Kaņepēja, R., Līdaka, L., Aizporiete, u.c.** *Kvalitātes vērtēšana, kontrole*. Pirmsskolas izglītības asociācijas 10. konferences materiāli. Rīga : OMEP LATVIJA, 2007. 49 lpp.
13. **Kohva, Dz.** Izglītības ieguves iespējas. *Skolotājs*, 2009, Nr.1(73), 4.-7. lpp.
14. **Kukele, D.** *Skolvadība. Pedagoģiskā procesa tiesiskie pamati*. Rīga : RaKa, 2003. 428 lpp.
15. **Likona, T.** „Bērna audzināšana” no dzimšanas brīža cauri pusaudža gadiem. Rīga : Avots, 2000. 523 lpp.
16. **Maslo, I.** *Skolas pedagoģiskā procesa diferenciacija un individualizācija*. Rīga : RaKa, 1995. 172 lpp.
17. **Puškarevs, I.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga : RaKa, 2001. 88 lpp.
18. **Puškarevs, I., Golubeva, A., Bērna attīstība. Rīga : Lielvārds, 1999. 119 lpp.**
19. **Šmite, A.** *Izglītības iestādes vadība I daļa. Pedagoģ. Organizācija. Pārmaiņas*. Rīga : RaKa, 2004. 256 lpp.
20. **Špona, A.** *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga : RaKa, 2004. 190 lpp.

21. **Valbis, J.** *Skolēna personības attīstība- izglītības virsuzdevums*. Rīga : Apgāds Zvaigzne ABC, 2004. 200 lpp.
22. **Valkas novada Izglītības pārvalde** *VISS datu bāze* [atsauce 01.09.2009.-19.11.2010.].
23. *ANO Konvencija Par bērnu tiesībām* (Tiesību akts. ANO dokuments) [Parakstīta 1989. gada 20. novembrī] [atsauce 16.04.2010.]. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv>
24. **Āboltiņa, L., Bērziņa, Ž., Kaša, R., u.c.** *Pirmsskola kā stiprs pamats sabiedrības attīstībai*. Valsts Prezidenta kanceleja Stratēģiskās analīzes komisija [atsauce 16.03.2009. - 01.11.2010]. Pieejams: <http://www.saki.lv/component/attachments/download/358>
25. *Bērnu tiesību aizsardzības likums*. Rīga : Ministru kabinets [atsauce 11.03.2009.-16.03.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
26. *Civillikums*. (Ziņotājs, 29, 30.07.1992.) [stājas spēkā 01.09.1992.] Rīga : Ministru kabinets [atsauce 20.03.2010.- 10.04.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
27. **EACEA** *Pirmsskolas izglītība un aprūpe Eiropā: sociālās un kulturālās nevienlīdzības risināšana*. [atsauce 28.03.2010.- 21.11.2010.]. Pieejams: <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice>
28. *"Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas"* 27.12.2002. MK noteikumi Nr.596 ("LV", 2 (2767), 07.01.2003.) [stājas spēkā 08.01.2003.] [atsauce 18.-20.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
29. *Iedzīvotāju reģistra statistika*. (uz 01.01.2010.) Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv>
30. *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013. gadam*. Apstiprinātas ar MK rīkojumu Nr. 742, 27.09.2006. (2007). [atsauce 26.03.-20.04.2010.- 11.11.2010.]. Pieejams: <http://www.izm.gov>
31. *Izglītības likums*. ("LV", 343/344 (1404/1405), 17.11.1998.) [stājas spēkā 01.06.1999.] Rīga : Ministru kabinets [atsauce 20.03.2010.- 07.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
32. *„Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”* 24.11.2009. MK noteikumi Nr.1338 ("LV", 187 (4173), 27.11.2009.) [stājas spēkā 28.11.2009.] [atsauce 19.04.2010. 21.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
33. *„Latviešu literārās valodas vārdnīca”* Rīga : Izdevniecība Zvaigzne ABC, 1987. 733 lpp.

34. „Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. gadam” LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija [atsauce 11.10.2010.- 21.11.2010.]. Pieejams: http://www.nap.lv/lat/NAP_istenosana/LSAP/
35. „Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai”. 03.10.2000. MK noteikumi Nr.347 ("LV", 350/352 (2261/2263), 06.10.2000.) [stājas spēkā 01.09.2001.] [atsauce 19.04.2010.- 21.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
36. „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”. 03.08.2010. MK noteikumi Nr. 709 ("LV", 124 (4316), 06.08.2010.) [stājas spēkā 01.09.2010.] [atsauce 01.09.-21.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
37. „Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība” 24.11.2009. MK noteikumi Nr. 871 ("LV", 126 (4112), 11.08.2009.) [stājas spēkā 12.08.2009.] [atsauce 19.04.2010.- 21.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
38. Par pašvaldībām. ("LV", 61 (192), 24.05.1994.) [stājas spēkā 09.06.1994.] Rīga : Ministru kabinets [atsauce 16.04.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
39. "Pedagogu darba samaksas noteikumi" 28.07.2009. MK noteikumi Nr.836 ("LV", 121 (4107), 31.07.2009.) [stājas spēkā 01.09.2009.] [atsauce 20.04.2010.- 21.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
40. Par pirmsskolas izglītības programmu paraugu apstiprināšanu. IZM 02.11.2010. rīkojums Nr. 558 [atsauce 02.11.2010.-28.11.2010.]. Pieejams: <http://www.izm.gov>
41. Pirmsskolas un sākumskolas mācību satura sagatavošana un pilnveide [atsauce 08.04.2010.-21.11.2010.]. Pieejams: <http://www.izm.gov>
42. Vispārējās Izglītības likums. ("LV", 213/215 (1673/1675), 30.06.1999.) [stājas spēkā 14.07.1999.] Rīga : Ministru kabinets [atsauce 20.03.2010.- 07.11.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
43. Vispārējā izglītība [atsauce 20.04.2010.- 25.11.2010.]. Pieejams: <http://www.valka.lv>

PIELIKUMI

Pirmsskolas izglītības satura apguves plānotie rezultāti (36).

Joma	Zināšanas, prasmes un attieksmes
Fiziskās attīstības joma	Izpilda pamatkustības un orientējas telpā
	Notur līdzsvaru
	Ir attīstīta roku sīkā muskulatūra, mērķtiecīgi veic darbības ar sīkiem priekšmetiem
	Sev un apkārtējiem drošā veidā un tvērienā tur un lieto rakstāmpiederumus un darba rīkus
	Darbojas noteikta laukuma robežās
	Ir pozitīva attieksme pret fiziskām aktivitātēm
Psihiskās attīstības joma	Klausās, uztver, stāsta, pauž attieksmi pret dzirdēto
	Saklusa, pareizi izrunā un diferencē skaņas vārdos
	Saprot saikni starp skaņu un burtu
	Pazīst iespiestos un rakstītos burtus, raksta burtus, vārdus un vienkāršus teikumus
	Lasa vārdus un vienkāršus teikumus atbilstoši savām spējām
	Saprot lasīto, atbild uz jautājumiem un pauž attieksmi pret to
	Iejūtas dažādos tēlos, attēlo ar kustībām, žestiem, mīmiku un runu, skandē tautasdziesmas un runā dzejoļus
	Saprot saikni starp skaitli un ciparu, raksta ciparus
	Saprot saskaitīšanas un atņemšanas darbības, prot iegūt rezultātu praktiskās situācijās skaitļa 10 apjomā
	Pazīst ģeometrijas pamatelementus (punkts, līnija, riņķis, trijstūris, četrstūris)

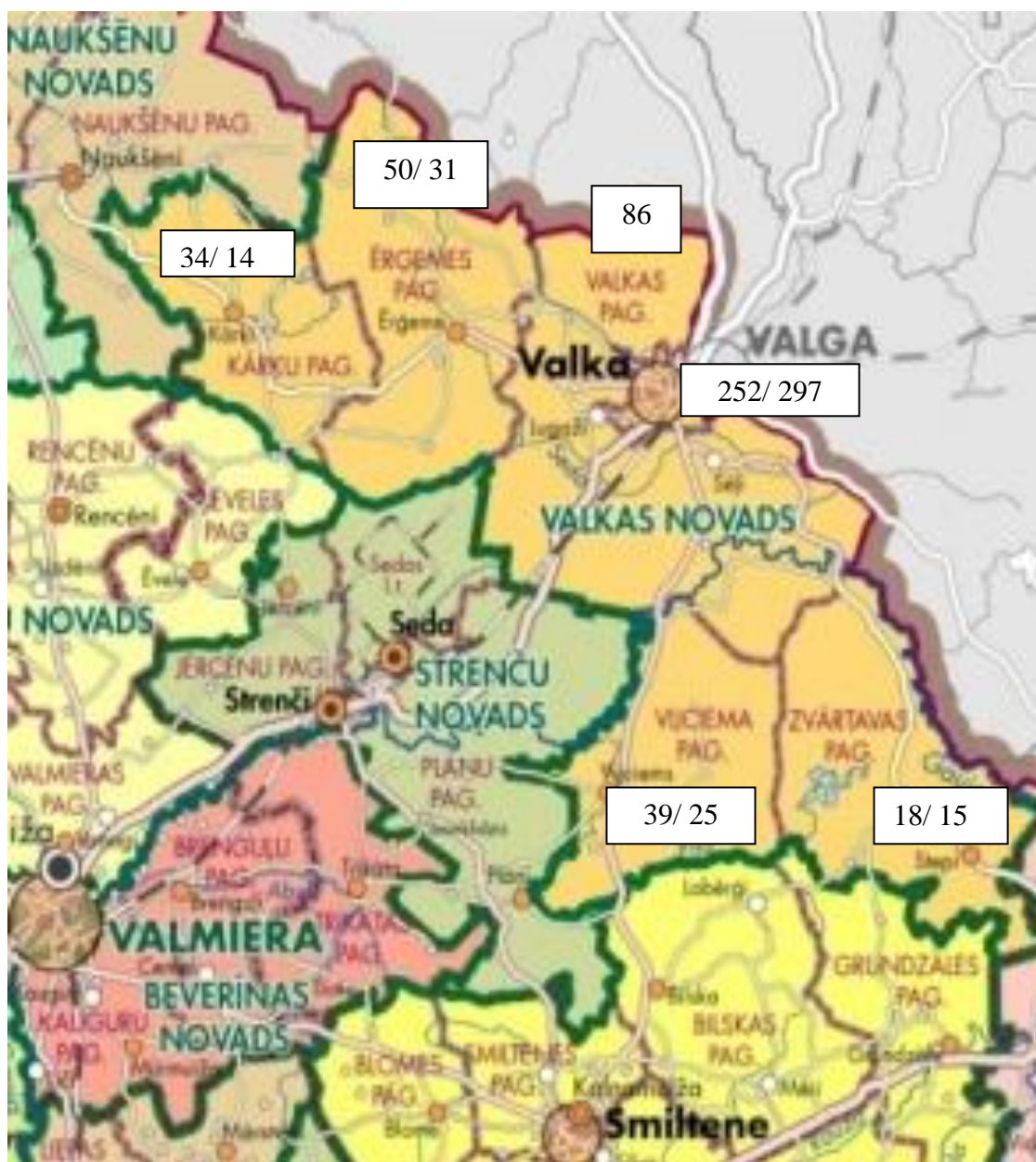
	Novēro pārmaiņas cilvēkā, dabā un sabiedriskās dzīves norisēs, stāsta par saviem novērojumiem, orientējas tuvākajā apkārtnē
	Saprot darbību loģisko secību un stāsta par to
	Raksturo, salīdzina un grupē objektus pēc dažādām pazīmēm
	Klausās mūziku, dzied, dejo, muzicē un ritmizē
	Radoši izmanto dažādus materiālus, tehnikas un paņēmienus tēlotājdarbībā un rokdarbos
	Pazīst un pauž emocijas mijiedarbībā ar apkārtējo pasauli
	Pieņem sevi un citus, jūt līdzi, lūdz un sniedz palīdzību
	Ir motivēts turpmākās izglītības apguvei
Sociālā joma	Nosauc savu vārdu, uzvārdu, dzīvesvietas adresi, valsti, kurā dzīvo
	Izsaka lūgumu, prot pateikties, jautā un atbild uz jautājumiem, stāsta par to, ko prot
	Sadarbojas ar vienaudžiem un pieaugušajiem, pieņem vai noraida ieteikumus, pamato savu viedokli
	Vērtē savu un citu rīcību, pauž attieksmi pret to
	Izrāda cieņu pret cilvēkiem, savu un citu darbu, ir saudzīga attieksme pret apkārtējo vidi
	Veic vienkāršus pašapkalpošanās darbus, ievērojot apgūtos ugunsdrošības un elektrodrošības noteikumus
	Zina, kā rīkoties dažādās situācijās, ja ir apdraudēta personīgā drošība mājās, uz ielas (ceļa) un dabā (pie ūdenskrātuvēm, saskarē ar dzīvniekiem, nezināmām vielām un augiem)
	Ievēro personīgo higiēnu, lieto veselīgus pārtikas produktus un veic fiziskās aktivitātes
	Ir atbildīgs par uzticētajiem pienākumiem un personīgajām lietām

Tiesības uz izglītību

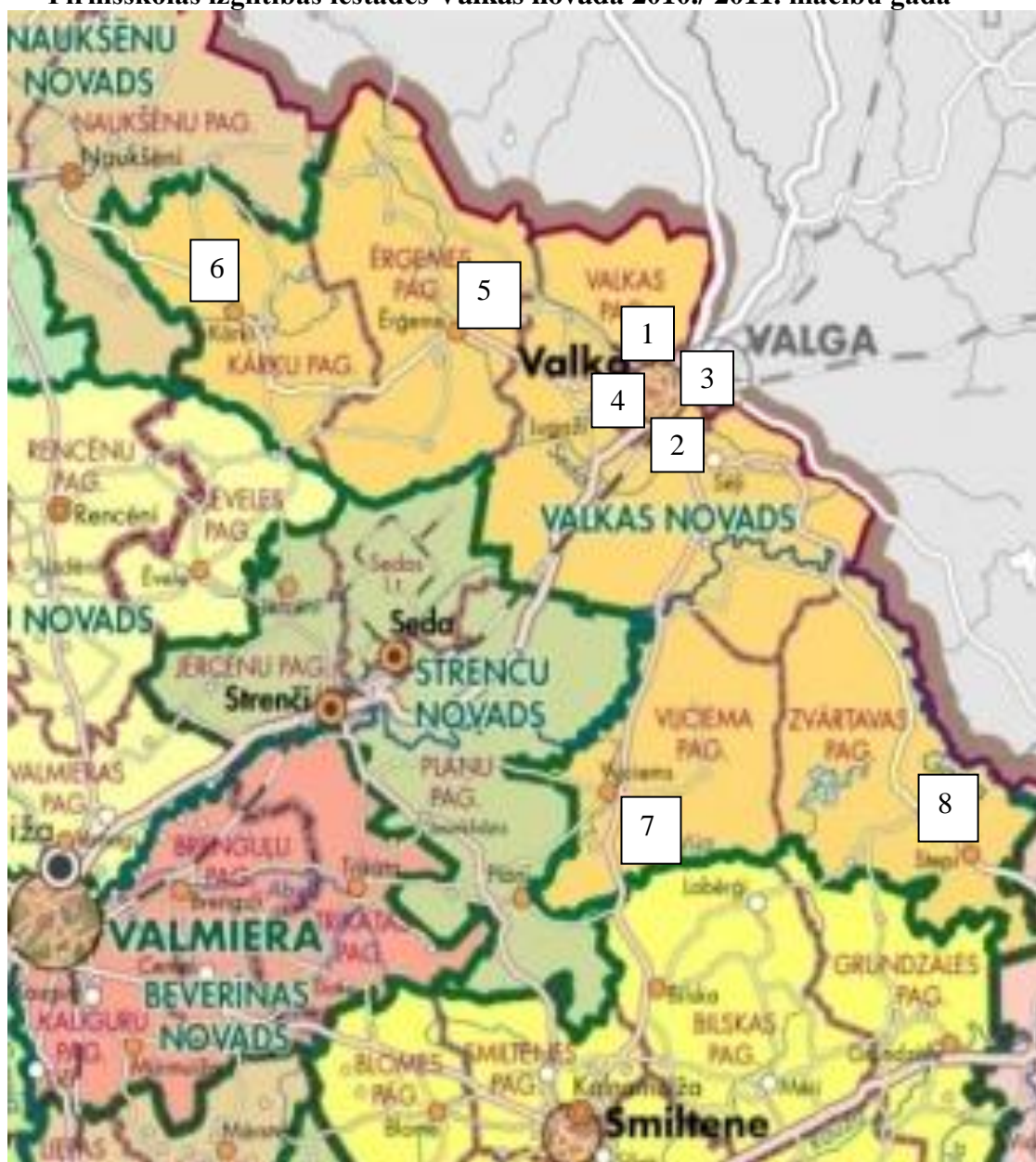
	LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSME	CIVILLIKUMS	IZGĪTĪBAS LIKUMS	VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS LIKUMS	ANO KONVENCIJA PAR BĒRNU TIESĪBĀM
Izglītība	<p>112. pants.</p> <p>Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību.</p>	<p>177. pants.</p> <p>Līdz pilngadības sasniegšanai (219.p.) bērns ir vecāku aizgādībā.</p> <p>Bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).</p>	<p>3. pants. Tiesības uz izglītību</p> <p>Katram Latvijas Republikas pilsonim un personai, kurai ir tiesības uz Latvijas Republikas izdotu nepilsoņa pasi, personai, kurai ir izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, kā arī Eiropas Savienības valstu pilsoņiem, kam izsniegta termiņuzturēšanās atļauja, un viņu bērniem ir vienlīdzīgas tiesības iegūt izglītību neatkarīgi no mantiskā un sociālā stāvokļa, rases, tautības, dzimuma, reliģiskās un politiskās pārliecības, veselības stāvokļa, nodarbošanās un dzīvesvietas.</p>	<p>3. pants.</p> <p>Vispārējās izglītības pakāpes un veidi</p> <p>(1) Vispārējā izglītība tiek īstenota šādās vispārējās izglītības pakāpēs:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pirmsskolas izglītība; 2) pamatizglītība; 3) vidējā izglītība. <p>(2) Vispārējās izglītības īpašie veidi ir šādi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) speciālā izglītība; 2) sociālā korekcija; 3) pedagoģiskā korekcija. 	<p>28. pants</p> <p>3. Dalībvalstis stimulē un attīsta starptautisko sadarbību jautājumos, kas saistīti ar izglītību, it īpaši lai sekmētu izglītības trūkuma un analfabētisma likvidēšanu visā pasaulē un atvieglotu pieeju zinātniski tehniskajām zināšanām un mūsdienīgām mācību metodēm. Šai sakarā sevišķa uzmanība jāveltī jaunattīstības valstu vajadzībām.</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">IZGLĪTĪBAS OBLIGĀTUMS</p>	<p>112. pants Pamatizglītība ir obligāta.</p>		<p>4. pants. Izglītības obligātums Obligāta ir no piecu gadu vecuma bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei un pamatizglītības iegūšana vai pamatizglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.</p>	<p>20.1 pants. Pirmsskolas vecuma bērnu sagatavošanas obligātums (1) Bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošana pamatizglītības ieguvei ir obligāta. (2) Pašvaldības savā administratīvajā teritorijā nodrošina bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošanu pamatizglītības ieguvei.</p>	<p>28. pants 1. Dalībvalstis atzīst bērna tiesības uz izglītību, un nolūkā pakāpeniski panākt šo tiesību realizēšanu uz vienādu iespēju pamata tās konkrēti: a) ievieš bezmaksas un obligātu pamatizglītību.</p>
--	--	--	---	--	---

Bērnu skaits (0-6 gadi) Valkas novada pašvaldībās uz 01.01.2010./ bērni, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi

Pirmsskolas izglītības iestādes Valkas novadā 2010./ 2011. mācību gadā

Apzīmējumi:

1. Pirmsskolas izglītības iestāde „Pasaciņa”
2. Speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpuriņš”
3. Pirmsskolas izglītības iestāde „Gaismiņa”
4. Pirmsskolas grupa „Rūķu skola” pie Bērnu un jauniešu centra „Mice”
5. Pirmsskolas grupas (2) pie Ērgemes pamatskolas
6. Pirmsskolas grupa pie Kārķu pamatskolas
7. Pirmsskolas grupas (2) pie Vīciema pamatskolas
8. Pirmsskolas grupa pie Ozolu pamatskolas

ANKETA VALKAS NOVADA IEDZĪVOTĀJIEM

1. NEPIECIEŠAMĪBAS GADĪJUMĀ JUMS BŪTU IESPĒJAMS BĒRNAM IZVĒLĒTIES PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDI

- TUVU JŪSU DZĪVESVIETAI
- TĀLU NO JŪSU DZĪVESVIETAS
- NEBŪTU PIEEJAMA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE
- CITS VARIANTS _____

2. NOGĀDĀT BĒRNU PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ JŪS VARĒTU

- PAVADOT AR KĀJĀM
- VEDOT AR PERSONĪGO TRANSPORTU
- VEDOT AR SABIEDRISKO TRANSPORTU
- VEDOT AR PAŠVALDĪBAS TRANSPORTU
- CITS VARIANTS _____

3. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBU VALKAS NOVADĀ UZSKATĀT

- PAR LABU
- PAR APMIERINOŠU
- PAR NEAPMIERINOŠU
- CITS VARIANTS _____

4. VAI JŪSU ĢIMENES BĒRNS (I) 2010. / 2011. MĀCĪBU GADĀ APMEKLĒS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDI

- JĀ
- NĒ

5. JA APMEKLĒS, VAI JŪS APMIERINA IZVĒLĒTĀS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES PIEDĀVĀJUMS

- PILNĪBĀ APMIERINA
- DAĻĒJI APMIERINA
- NEAPMIERINA
- CITS VARIANTS _____

6. KĀDUS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES PAKALPOJUMUS JŪS VĒLĒTOS SAŅEMT SAVAM BĒRNAM

PATEICOS PAR ATSAUCĪBU!

ANKETA VECĀKIEM

1. JŪSU BĒRNS APGŪST PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU

- PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ
- PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS GRUPĀ PIE VISPĀRIZGLĪTOJOŠĀS SKOLAS
- PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS GRUPĀ PIE INTEREŠU IZGLĪTĪBAS IESTĀDES
- CITS VARIANTS _____

2. BĒRNU UZ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDI JŪS

- PAVADĀT AR KĀJĀM
- VEDAT AR PERSONĪGO TRANSPORTU
- VEDAT AR SABIEDRISKO TRANSPORTU
- VEDAT AR PAŠVALDĪBAS TRANSPORTU
- CITS VARIANTS _____

3. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMA KYALITĀTE IESTĀDĒ

- JŪS APMIERINA PILNĪBĀ
- JŪS APMIERINA DAĻĒJI
- JŪS NEAPMIERINA
- CITS VARIANTS _____

4. JA ATBILDĒJĀT, KA NEAPMIERINA, LŪDZU, MINIET IEMESLU (S)

5. MINIET IEMAŅAS UN PRASMES, KO JŪSU BĒRNS APGUVIS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

1. _____
2. _____
3. _____

6. MINIET IEMESLUS, KĀPĒC IZVĒLĒJĀTIES TIEŠI ŠO IESTĀDI

1. _____
2. _____
3. _____

PATEICOS PAR ATSAUCĪBU!

ANKETA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES VADĪTĀJAI

1. LŪDZU NOVĒRTĒJIET SAVAS IESTĀDES

PIEPRASĪJUMS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

FINANŠU LĪDZEKĻI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

MATERIĀLĀ BĀZE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

NODROŠINĀJUMS AR PEDAGOGIEM

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

2. IEMESLI, KĀPĒC VECĀKI SAVIEM BĒRNIEM IZVĒLAS TIĒŠI JŪSU IESTĀDI

1. _____

2. _____

3. _____

3. JŪSU IESTĀDES TRADĪCIJAS

1. _____

2. _____

3. _____

4. LŪDZU NOVĒRTĒJIET SAVAS IESTĀDES DARBU PĒC ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS

 NAV MAINĪJIES UZLABOJIES PASLIKTINĀJIES CITS VARIANTS _____

5. JA DARBS UZLABOJIES VAI PASLIKTINĀJIES, MINIET IEMESLUS

1. _____

2. _____

3. _____

6. KĀDU PLĀNOJIET IESTĀDES ATTĪSTĪBU VALKAS NOVADĀ

 _____ _____ _____

7. VIDĒJAIS BĒRNU SKAITS GRUPINĀ _____

8. VAI SAVĀ IESTĀDĒ VARIET UZŅĒMT VISUS BĒRNUMS, KURU VECĀKI TO VĒLAS

 JĀ NĒ

9. JA „NĒ”, TAD, LŪDZU, NORĀDIET CIK BĒRNI IR RINDĀ _____

PATEICOS PAR SADARBĪBU, VĒLU PANĀKUMUS TURPMĀKAJĀ DARBĀ!

ANKETA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS SKOLOTĀJAI

1. LŪDZU NOVĒRTĒJIET SAVUS DARBA APSTĀKĻUS PĒC ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS

NAV MAINĪJUŠIES

UZLABOJUŠIES

PASLIKTINĀJUŠIES

CITS VARIANTS _____

2. JA DARBS UZLABOJIES VAI PASLIKTINĀJIES, MINIET IEMESLUS

1. _____

2. _____

3. _____

3. LŪDZU NOVĒRTĒJIET PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBU SAVUS GRUPĪNAS BĒRNIEM PĒC ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS

NAV MAINĪJUSIES

UZLABOJUSIES

PASLIKTINĀJUSIES

CITS VARIANTS _____

4. JA PIEEJAMĪBA UZLABOJUSIES VAI PASLIKTINĀJUSIES, MINIET IEMESLUS

1. _____

2. _____

3. _____

5. KĀDI PIRMSSKOLAS PAKALPOJUMI IR NEPIECIEŠAMI JŪSU GRUPĪNAS BĒRNIEM

1. _____

2. _____

3. _____

6. NOSAUCIET JŪSU GRUPĪNAS BĒRNU VISATTĪSTĪTĀKĀS PRASMES UN IEMAŅAS

1. _____

2. _____

3. _____

7. NOSAUCIET JŪSU GRUPĪNAS BĒRNU VISIECIENĪTĀKĀS TRADĪCIJAS (PASĀKUMUS)

1. _____

2. _____

3. _____

PATEICOS PAR SADARBĪBU, VĒLU PANĀKUMUS TURPMĀKAJĀ DARBĀ!